NOVAE ACADEMIAE FLORENTINAE OPVSCVLA.

Aduersus Auicennam, & medicos neotericos, qui Galeni disciplina neglecta, barbaros colunt.

Elenchum sequens pagina dsmonstrabit.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA

APVD SEB. GRYPHIVM LVGDVNI,
1534.

GALENICA ACADEMIA STVDIOSIS SALVTEM.

NOn erat nobis animus uiri studiosi, contumelijs impetere quempiam: sed neq; lucubrationes nostras qualescunq; sint ostentare, aut iactare opera, uerum maledicorũ quorundã garrulitas nos coëgit, aduersus quoque animi nostri impetum talia moliri. Ne silentes aut ueritatem diffiteri uideremur: aut pro ea pugnam detrectare. Cui, inquam, ueritati omni studio ac labore hactenus insudauimus. Porrò si eam probe adhuc assequuti non sumus: uestrum erit (his dico quibus Deorum munere barbaras manus effugisse licuit) nostra fouere cœpta: ac uetus Galeni dogma modo renascens adaugere, ad nostræ etatis decus, & posterorum utilitatem. Valete, nostri memores. Florentie Nonis Augusti, Anno. M. D. XXXIII.

CONTENTA.

BARBAROMASTIX,
SIVE
MEDICVS,
DIALOGVS ELEGANTISS.

BENIVENVS. LANDINVS.

QVIS NAM *hic hominum conuentus? aut quid ſummo adhuc mane ita ſedulò mirantur? Num quidpiam noui adlatum nobis eſt, aut iucundi? Salue mi Landine.* LAN. *Et tu ſaluus ſis optime ſenex.* BEN. *Quid fit? Quid agitur?* LAN. *Spectabam modò naturæ opera, atq; adeo uarias plantarum figuras: Admirabar artificem, qui tanta herbas, floresq́; uarietate, tot iterum coloribus iucundißimis diſtincta depinxit: qualia nec per mille ſecla pictores, quanquàm celeberrimi, imitari queant. Porrò cætera quæ medici ſunt, haud mea intereſt perſcrutari.* BEN. *At ego aliquantiſper ex uitreis oculis auxilium petam: diu enim eſt quum præ ſenecta minus oculis ualeo. O quanta ludit natura, quãtasq́; uires in humili corpore coniecit: uerũ eas haud attingit oculus, licetq́; unicuiq; uultus, atq; ornamẽta ſpectare: at ſiquo uſui ſint, paucis, & quidem elaboratis uiris.* LAN. *Optime dicis, non ſine labore, eoq́; non modico, notitiam hanc acquiri poſſe, qualibet adgrediaris uia: quam rem audiui ſæ-*

pius apud doctos uiros in examen uenire. Nã si ueterum obseruationi insistas, atq; alienis laboribus frui uelis, difficile est sæpe conijcere, quid cui tribuant: tanta est plerunque notarum similitudo, obscura quoq; ac difficilis, quæ per uerba explicatio fit. Quòd si tuo confisus ingenio, ac doctrina ea quam Galenus multis libris cõplexus est, herbarum uires uestigare tentabis, certior multo nobis foret contemplatio hæc: uerum rem admodum arduam aggredieris. Cum enim duplici itinere ad notitiam hanc peruenire poßimus, utrunq; tamen angustum est, salebrosum, atq; omnino difficile. Alterum nanq; sensibus ipsis ratione iuuante innititur: Alterum experientia duce procedit, quam & uiam regiã Galenus appellauit. Quorũ utrumuis quantas secum ambiguitates ferat, hi sciunt soli, qui in eiusmodi negocio uersantur. BEN. An igitur fatendum est inuidam nostri naturam, siqua humano generi utilia sunt, ea quidem de industria occultasse, ac scrutatu difficilia statuisse? LAN. Haud equidem inuidam dixerim, uir præclare: sed ne torpêre graui pateretur secla ueterno, atque omnino citra ocium degerent homines, nempe uitiorum omnium genitorem. BEN. At longe aliter euenit, ut luxui potius, atq; ignauiæ dediti, quæ sibi agri cultura medicinaq; (duæ scilicet humano generi præ cæteris utiles, ac necessariæ artes) exposcunt, perscrutari omiserint. LAN. Quid si breui fiat ut res medicæ, quæ diu neglecta iacuit, resipiscat tandem? tanta nobis quorundã ingenium pollicetur. Atque in primis auxiliorum materia, quam tantopere arduã dicebamus. BEN. Dij faxint. Attamen hoc optandum potius, quàm sperandum est. Neque

enim

enim ex mulierculis, & omnino rustica plebe, in quorum manibus hac tempestate res herbaria uersatur, quippiam boni expectare potes: ut qui meo iudicio errorem errorẽ cumulent. At doctis uiris profecto haud suppetit tempus, quo uel hora una huic labori inseruiant: tanta restant in hac arte perdiscenda, tamq; laté patet medicinæ campus. Non iniuria igitur, primates, medicos audiui sæpius, uanum hunc laborem dicere, & quo uix quippiam assequi queas, sed nec in medicina admodum utilem, ut quibus abunde remediorum copia suppetat. LAN. Ego uero istos tuos primates medicos lubẽs sciscitarer, qualia sunt quibus abundant: neque enim præter Cicorium, Satiuam, Intybum, Buglossum, Apium, Asparagum, atque huiusmodi paucas, & eas quidem ignobiles, plantas in usu esse conspicio. Atque utinam eas ipsas, ac non potius sola nomina spectaremus quandoq;, dum pro Intybo agresti, agrestem lactucam: pro Buglosso, aut Eupatorio, plantas omnino his diuersas: pro Scolopendrio, Phillitim: pro Scordeo, Ophioscorodũ solent accipere. Missa facio quæ externis aduehuntur oris. Cinnamomum, Costum, Cassiam, Aspalatum, Balsami materiam omnem, Ammoniacum, Myrrham, Styracem, Bdelium, Lemniam terram, Armenam, atque eiusmodi multa. Ea enim adeo genuina sunt, ut nullus nosse queat, ni nomen immerito seruarent. Contingit enim uel subreptitio nomine paßim frui, uel si tales fuere quondam, nil aliud fuerit hoc Costum, hoc uero Bdelium appellasse, quàm si mortuum iam diu hominem, hominem diceres. His tamen paßim medicos uti uides, his se credunt ab inferis homines reuocare, Plutonisq;

nisq; depopulari regiam, has semper in ore habent, dum receptas suas componũt. Quanto igitur satius fuerat, doctos uiros ea sedulo quæsiysse, atque inuenta monstrasse, quàm inutiles quasdam disputatiunculas, nec non inania cauillamenta omni studio prosequi. Quare ne dicãt amplius, inutilem hunc laborem esse, seq; remediorum copia abundare: Dicent'ne iterum uanum, quoniam sæpius homines suo fine frustretur? Nequeo non execrari hominũ malignitatem, atque impudentiam, quos uideas generosis uiris oblatrare, atque his negocium facessere, qui totis enituntur uiribus, ut primæ saltem medicinæ fores posthac latißime pateant. Non'ne hi digni tibi uidẽtur, quibus dicatur. Noctua phœbeum cum non ferat orbem, Hoc etiã Iouis armigero putat esse negatum. BEN. Quicquid tandem de utilitate sentiam, mihi tamen uel nolens fateberis sui difficultate, studium hoc à subtilißimis medicinæ theorematis longe hominem auertere. Neque enim potest hominis uita ad tot tantaq; sufficere. LAN. Abeant igitur, ac ubi subtilißimam hanc suã medicinam didicere, Cichorio, Malua, Blitoq;, omnes profligent morbos: uerum pace tua uelim te non nihil erroris incusare, ut qui adeo leuiter his credideris, atque eos defensare enitaris, qui solis maledictis se ab ignorantiæ nota tutari student. Noui ego isthæc uerba, nam sæpius & nostras feriere aures: huiuscemodi nanque aduersus cordatißimos quosdam iuuenes, inuidi atque illiterati senes proferre solent: uerum si probe nosses hominum mores, & qui nam iuuenes sint, qui econtra senes adeo tibi (ut uideris) grati, desisteres profecto, ita temere iudicium ferre, ac lata sen-

tentia

tentia clam condemnare. Neque enim ubi hæc noueris, tibi amplius uidebitur admirabile, quibusdam fas esse, non modo medicam materiam, sed & medicinæ partes omnes abunde scrutari, his autem ne leuiter quidem attingere. BEN. Dic quæso, talia enim uel maxime audire cupio: quid scis an & ego in partes tuas ilico ueniam? LAN. Age geratur mos tibi: sed quoniam stupidum odi uulgus, ne forte uocem meam paulo altiorem arripiat, in proximum diui Apollinaris secedamus sacellum, atq; ibi summotis arbitris, rem omnem aperiam. BEN. Me uero pro foribus consedisse iuuat, quo prætereuntes spectare poßim, tu uero perge, quæ cœpisti. LAN. Primum si mores medicorum censeas, quorum pauloante meminimus, quiq; medicam sibi gloriam omnem arripiunt, hos curam omnem ac studium lucri causa instituisse comperies, atque hunc sibi rerum agendarum scopum proposuisse. Quoniam uero plurimum cum imperitis & uulgaribus hominibus uersari debent, nullum sibi cum literis negocium habendum censent: sed eò omni diligentia ac studio tendunt, quo amicos aucupentur. Plurimum enim non qui optimus medicus sit, sed qui familiaris maxime, quæritur: uerum non eisdem penitus artibus utuntur: Alij nanque commessationibus, largiendo, assentando, scurrilitatibus, plurimis grati euadunt: Alij iactantia, præmiorum ostentatione, nitido cultu, graui intuitu: demum uultu corporeq; toto in omnem maiestatem composito, se uulgo admirabiles præstant. Religionem simulant, alij cœnobia frequentant, per urbem nescio quid sacrum mußitantes uehuntur, pecunias uerbis

ſpernunt, quas tamen auidiſsime amplectuntur. Quo ſit, ut uel in ſolo eorum contactu confidant homines. Alij demum ſeplaſiarijs cæteriſq; medicorum miniſtris blandiuntur, atq; his ſe admodum gratos exhibent, quo apud ægros abunde prædicentur, ſuiq́; deſiderium pariant: ſed & mulierculas conueniunt, obuias ſalutant, laudant quæ dixerint, atq; omnino ſtudent, ut uel inuitis uocentur uiris. BEN. *Quam ſatyram agis mi Landine? ut te lubens audio? Perge igitur.* LAN. *Eia optimos & uultu ipſo caniſq; uenerabiles ſenes, en ueritatis ſtudioſos, en elaboratos uiros. Noſtin, modo cur herbarium ſtudium damnẽt: atque huic adeo utili inquiſitioni riſu iociſq; detrahant. Quibus nanq; opus eſt mille dolis atq; artibus mœchari, tum homines circumuenire, nil mirum ſi primum nec humanas literas minimũ attingunt. Quanto minus logicam, phyſicam, mathematicas, atq; ex medicinæ partibus, Anatomeiam, ſimplicium notitiam, affectorum locorum ſcrutinium, ſeu ſiquid aliud ſit in hac arte ſcrutatu dignum.* BEN. *Vera mihi profecto narras, nã & aliâs hominum mores deteſtatus ſum: ſed eo magis, ubi tu monſtraſti, q̃ longe à ueris ſtudijs hominem auertant, cum uix tot negocijs tempus ſuppetat.* LAN. *Ne igitur uideantur utile quippiam aut decorum omiſsiſſe, unicũ ſibi inuenere præſidium, tum ſtudium detractare, tum aduerſus hos inuehi: hos inquam impudentes, hos uanos, hos loquaces dicere. Verum ſi econtra mores eorum referam, quos ita odio habent, iam tibi ſatis fiet ſpero. Neque enim mirabere amplius, cur illis quidem non immerito impoſsibilis ſit herbarum commentatio, his uero haud ardua.* BEN. *An*

ne arduam quidem dicis? profecto isthoc haud gratis concesserim. Quid igitur & tu paulo ante ipsius difficultatem prædicabas? LAN. Ne *arduam quidem præ cæteris quæ ipsi moliũtur, ueterem inquam medicinam instaurare: remediorum usum, atque eum syncerum, neotericis his abolitis instituere: dieteticen item, cæteraq; ueterum placita, quæ per quingentos annos delituere, ad lucem ducere.* BEN. *At at, isthuc quod dixti modò, & aliâs ad aures peruenit meas, iuuenes quosdam inexpertos, furore nescio quo percitos, quò simul gloriam & lucrum sibi pariant, medicinæ autoribus maledicere, aduersus remedia experta inuehi, noua comminisci, atque eiusmodi alia: quæ quidem audiens, dolui in re adeo periculosa ludere homines: & (ut in prouerbio dicitur) antiquam uiam noua ascita relinqui.* LAN. *Ah ne maledicas quæso, aut iudices, priusquam seu reum seu aduocatum audias.* Ego *nanque non aliter ac tu nouis medicis olim succensui.* Ve*rum ubi eorum studium, diligentiam, doctrinæ ubertatem, patientiam, uitam inculpabilem noui, me ilico mei pertæsum.* BEN. *Age dic prius, qui nam hi sint, aut quo nam pacto eis conuersatus sis: uidêris nanque tuis uerbis, huic factioni admodum addictus, ac iam medicus euasisse.* LAN. No*stin'* Petrum *franciscum,* Paulum, *atque* Athanasiũ *medicos?* BEN. *Quid ni norim?* LAN. No*stin' iterum* Leonardum Giachinum, *ac* Iacobum Minium, *medicos* Paulo *iuniores?* BEN. Eos *quidem haud noui, uerum fama compertum habeo, doctos iuuenes: sed & rei medicæ admodum studiosos.* LAN. Rem *tenes: sed quo pacto mihi res innotuit, audies.* Hic

hominum quaternio prouinciam hanc, & si durißimam, aggreßus est. Contigit itaq; ut cum ad proximum seplasiarium quotidie huius rei gratia cõuenirent, unà & ego considerem sæpißime: ut qui minus pedibus ualens, lubẽs colloquor, his præsertim, qui mihi aliqd sapere uidentur. BEN. *Quis igitur erat huius collegij scopus?* LAN. *Pudebat eos adeo turpiter in cœno barbarorum uolutari, in tanta rerum ignorantia uersari, medicos falsò dici: Galenum summis quidem labijs laudare unumquenq;, sed ualere sinere omnes. His igitur adeo deploratis studijs, opẽ ferre summopere optantes, necessarium duxerunt (quo medici finem, sanationem scilicet, probe assequi liceret) ut siqua fieri posset, auxiliorum materia, iamdiu deperdita, in hominum rediret notitiam. Ideoq; per totam hanc hyemem cœpere ex Dioscoride historias, & uultũ plantarum obseruare: ex Galeno uero earũ uires: uterq; enim liber, iugiter eis præsto erat. Porrò ut oculata fides dictis attestaretur, sæpius rura, montesq; petiere. Nouißime uero cum primum per niues licuit, dum alij notas domos salutant, ac nobiliũ exosculantur dextras, alij conualescentes nedum ægros, crebra uisitatione fastidiunt, alij negociosos se populo ostentant, ac generosa per urbem mula uehuntur, purpurati, quasi spectaculum aliquod populo prӕbituri: dum alij demum modis omnibus lucro inhiãt, hi Apennini iuga montesq; peragrarunt: atq; adeo profecerũt, ut plantas plurimas ex nobilißimis & suscitarint, & ad usum uerterint, quarum nonnullas paulo ante spectabamus. Composita item medicamẽta sibi parare conati sunt, non quorum author Nicolaus quidam, aut Mesues esset:*

esset: sed quibus Galenus, Paulus, Andromacus, cæteriq; ingenio felicißimo uiri usi essent. Qua in re certis primũ simplicibus, atq; omni diligẽtia uestigatis, probè usi sunt: quod si qua dubia, aut inuentu admodum difficilia forẽt, succidanea quæsiere pulcherrima. Speroq; fore, ut talis labor aliquando in lucem prodeat. Caue igitur dicas amplius spe lucri eos duci, qui non modo hoc in negocio plurimum rei familiaris absumpserint, sed & certò sciãt, non mediocrem sibi lucri iacturam afferre, quod omnibus ferè tum, medicis, tum seplasiarijs odio sint: nec mirum, si solis lux noctuæ, bubonibus, cæterisq; miserrimis auium odio est. BEN. Iupiter optime, quàm lubens audio, ac eorum labores ueneror. LAN. Sed quò scias nihilo secius in cæteris medicinæ partibus, exercitatos uiros (ne dicas amplius dolere te homines in tanto discrimine ludere) quoad mihi fas erit medicinæ experti, monstrare uolo, quàm honestum incœptum, quàm rationabile, ac laude dignum existat: nempe id quod tu paulò ante dolebas, ueterem scilicet medicinam innouare. Audistin' tu aliàs primum Hippocratem rationalis medicinæ seminaria iecisse, Galenum postmodum ea diu neglecta luculenter excoluisse. BEN. Legi apud Celsum de Hippocrate multa: de Galeno uero tanta audiui, & tam mira dici, ut Deus aliquis nobis cœlitus missus, potius quàm homo uideatur. LAN. Vera dicis: huic nanq; subscribunt omnes, atq; hoc uno gaudent præceptore: hunc suspiciunt, hunc imitantur, unicuique sibi satis gloriæ adeptum uidetur, si Galenicus dici mereatur: uerum non secus ac quadrigarum cursu accidit, ut omnes

quidem

quidem totis nitantur uiribus, uix unus palmam referat: ita ex tot qui eum imitari conati sunt, uix unum reperias qui faciat satis. BEN. Non uideo quò isthæc tendat oratio. LAN. Sine me, paucis absoluam. Siquis purißimo relicto fonte, è riuulo haustam tibi bibendam daret, quod scilicet paulo facilior haustu foret: num hunc probares? BEN. Haud sanè. LAN. Quid si iterum riuulus ille cœnosus, putidus'ue foret? BEN. At at, modò uideo quo longa ambage diuertas, nempe ut Galenum sectandum mõstres, non eos qui se Galeni genium mentiuntur: sed quid postea? LAN. Si igitur hi relictis omnibus alijs (præter admodum paucos, quos ex confeßo habent Galeni mentẽ optime calluisse) ipsum autorem omnium sectantur Galenum, nũ tibi hoc uitio uerti debere uidetur? BEN. Nequaquam profecto: nam inde erroris minimũ oriri potest, quo propius primæ rei origini accedis. LAN. Ne igitur cuipiam curæ sit, si scriptores quosdam rudißimos, quos tamen (multo hominum damno) in pretio haberi uident, demoliri temptant: non quidem maledictis solis, ut tu dicebas: uerum rationibus, atq; eorum autoritatibus, quos suos autores dicunt. BEN. Sine me obsecro paululum aduersari tibi, ita nanq; certior multo euadam, Tace: quos nam uideo concertantes uiros, senem alterum, iuuenem alterũ. LAN. Non potuit quippiam nobis magis è sententia euenire; age compellemus homines.

Senex

SENEX MEDICVS. ATHANASIVS. LANDINVS. BENIVENVS.

LANDINVS.

HEVS. SENEX. Non erit profectò uobis cum pueris contentio, uti arbitramini, uerum cum barbatis uiris, qui uos proculdubio mutos reddēt. LAN. Heus inquam. ATH. Quis nos uocat? è proximo ſacello uox erupit. LAN. Vos ambos uolo. SE. Quid tibi nobiſcum negotij eſt: num fortè ex tuis familiaribus ægrotat aliquis? LAN. Quid tu adeo alte clamas, inflatis buccis, candentibus oculis? at non decuit adeo compoſitū hominem iraſci. SE. Neq; ipſe (puto) Beatus Franciſcus mihi familiæq́; meæ aduocatus, ipſum inquam patientiæ exemplar, ferre poſſet horum inſolentiam. Si enim & tu ſemel audires Landine, quomodo ſenes medicos pedibus calcant, quomodo inquam omnes noſtros medicinæ doctores deſpiciunt, atq; irrident: dicantq́; ſe ſolos medicinam ſcire, non mirareris amplius. En temeritatem maximam: dicunt hi, ſe iuxta Galeni dogma ſolos mederi, ſe ſolos eius mentem intelligere, ac ſi & nos eius ſcripta non legerimus, aut non legerit princeps Auicenna, diuusq́; Meſue, necnon altiſonans Nicolus, & celeberrimus Montagnana. LAN. Quam male factum: hui magnifica nomina. SE. Deus tandem omnibus iniqua cogitantibus iuxta merita pœnas penſabit: ſed ſinite me abire. LAN. Siſte obſecro pedē, optime atq; facundiſsime ſenex. SE. At mihi ocium non eſt, ſiquidem ægri hoc mane triginta uiſendi

ſendi ſunt, & iam hora eſt diei tertia. LAN. *Quin nobis te obſequentem præſta, interea ad tantos labores ſe accinget mula: tu quoq; quiete leuior factus, promptius ſcalas aſcendes.* SE. *Nequeo non obſequi uobis Landine. Age tu, num in eadem adhuc perſtas ſentẽtia?* ATH. *Quid ni?* SE. *Gaudeo igitur uiros hoſce, tam ſcelerata uerba audire, ni forte talia dicere uerearis modo.* BEN. *Quæ nã obſecro? num hic aduerſus cœleſtia numina blaſphemus?* SE. *En audies qualia ſint, ſi uolet. Dicis tu modo diuum Meſuem bonũ medicum nõ extitiſſe, nec nobis ſalubria præcepta reliquiſſe, an negas?* ATH. *Neq; diuum eſſe aio, nec medicum: ſed nec ſatis commodum pharmacopolam, aut unguentariũ. Præcepta quoq; plurima ægra, reliqua uero neutra, nulla ferè ſalubria reliquiſſe.* SE. *Itaq; uosmet audiſtis: quid uobis uidetur? O bone Meſue dux lumenq; omniũ, quomodo proteruus iſte atq; impudẽs iuuenis te lacerat. Ego uero ueluti numẽ te ſemper colui, librumq; tuũ ſtans, detectoq; capite perlegi.* BEN. *Profecto ſi hæc temere, atq; inuida quadam maledicẽdi cupiditate dicas, haud recte facis. Quod ſi minus, iuſtũ eſt, quæ ad hæc dicenda te mouerint, expoſuiſſe.* ATH. *Haud equidẽ deliriũ uiri optimi, quãto minus inuidia, cuius rei uos eſtote iudices: ſed ueritas ipſa, quæ nobis tãdẽ irrepſit, Aetereas cœlitus demiſſa per auras. Auſculta igitur, nã tibi uel paucis ſatisfaciã: Primũ enim qui eũ medicũ dicã, qui medicã materiã ignoret. Dehinc & cõpoſitiones ſuas ita tractet, ut nõ methodo quapiã repertas, ſed per inſomnia, aut oracula reuelatas dicas. Pudet me huius hominis ſcriptis Galenũ cõferre, tũ in ea doctrina qua cõpoſitiões ſecũdũ genera,*

tum

tum ubi iuxta patiẽtes particulas abũde docet. Vbiq; enim quæ ab eo probãtur medicamẽta, recta quadã ratiõe, atq; utilißime cõfecta demõstrat. Hic uero suis nec cõponendi rationẽ addit: tãta insuper tribuit, quãta nec ratio dictat, neq; experiẽtia iuenit. SE. Nequeo me cõtinere amplius, quin in eũ inuolẽ: miror quoq; uos adeo patiẽter auscultare. LAN. Atqui hoc iudicis merum officiũ est. SE. Credite seni potius: isti nãq; delirãt, occident quoq; plusquam dimidiã ciuiũ partẽ, uiuorũ anatomicen nuper facere didicere, en predixi uobis. LAN. Recte mones, uerũ res ipsa mõstrabit: tu igitur perge, ut cœpisti, te à delirij nota defendere. ATH. Præstò est unicuiq; doctißimi Manardi libellus, in quo plurima huius hominis errata tetigit, quẽ si legeres Lãdine, edisceres profecto nebulonẽ illũ ĩ cæteris quidẽ artibus oĩno rudẽ, in medica uero disciplina uixdũ tyronẽ, in primis foribus cadere: pluraq; esse sibi errata, q̃ uerba. Adderẽ præterea multa, ni laborẽ hũc post Manardũ acri ingenio iuuenis Iacobus Minius suscepisset, in ea epistola quã Alexãdro Ripæ scripsit. BEN. Mira sunt quæ dicis: unde nãq; tanta iudicij humani immutatio orta est: ut quẽ pridie laudabãt, colebant, uituperent modo ac despiciãt? Equidem audiui sæpius, eiusmodi precãtes medicos: O` utinam Mesues librũ suum complesset, quasi eo solo perfecta omnibus numeris foret medicina. ATH. At nos iterum, O` utinã ex Arabum schola nulla ad nos peruenissent uolumina: neq; enim modò nobis tantus superesset labor, nec tot ingenia frustra insudassent, ubi hosce notarios, ne admodum quidem scite quæ legerant exscribentes, dies noctesq; euoluunt: temere item ab his scripta

falso´ue

*falſo'ue, defendere ſummo ſtudio conantur, ubi demum ſe eorum expoſitores aperte fatentur, quos proculdubio ingenio ſuperãt:*De *latinis loquor,*Gentile,Iacobo,Vgo*ne, cæteriſq; quamplurimis, quorum errata ex malis du=cibus,quos ſectati ſunt,ortum habuere: proinde & te nõ minus excuſatum habeo,uirum alioqui non infelici inge=nio,doleoq; in mala enutritum hæreſi, atq; eò incorrigi=bilem.* SE. T*u igitur me hæreticum, atq; incorrigibilem dicis?* O' *impudentiam hominis,ò malignitatem:optimum uirum,ac religionis uel maxime cultorem, hæreticum di=ci?* Ego *uero pro mea fama minime certarim:* Vosmet *abunde qualis ſim,noſtis.* LAN.Optime *ſecum agis:Satis enim uita moreſq; tui noti ſunt, nec teſte tua eget inno=cẽtia.*Illud *potius nobis dicat uelim,quid nam in* Arabum *doctrina erroris inuenerit,quæ dãnet.* SE. R*ecte mones: ilico enim qualibus nugis occupentur,liquido apparebit.* ATH. Enim *uero minime arduum id mihi erit:*Illud *po=tius difficile fuerat, ſi in tanto cœno auri uel pauxillum, reperire iuſsiſſes.* Videor *mox uberem ingredi campum, atq; ut à primo rei initio ordiar:*Arabes *medici,quicunq; ingenij ſui monumenta reliquerunt, nil aliud tot tantiſq; ſuis uoluminibus ſtuduerunt, quàm ut fucorum more alie no labore pàrtis fruerentur, ſeq;(ut aiunt) alienis ueſti=rent plumis.*Atq; *hoc equidem parum fuerat,ni ſuo fœdo contactu,harpyiæ ritu,omnia contaminaſſent.*In *plenum duplicem ſcriptorum differentiam apud eos inuenio.*Alte*ra quidem eorum,qui paulo cæteris audentiores,*Græcos *ipſos(communes nempe autores)ſectati ſunt.* Porrò Ga=*leni,*Hippocratis,Oribaſij, *Pauli ſcripta lectitantes,dum*

planio

laniorem ac breuiorem doctrinam effinxisse se credunt, ongè à ueritate aberrarunt: quoniam neque autoris offi= io functi sunt, sed nec fidi interpretis, ut mox monstra= imus. Porrò cæteri his rudiores, Græcos quidem haud ttigerunt, uerum ad priores illos conuersi, eos quasi au ores accepere: atque in hoc ordine Mesues est, qui ex Serapione, & Auicenna sibi omnia assumpsit, quãquàm & hanc differentiam uix uitet Auicenna ipse, qui Sera= pione, Rase, ac plerisque alijs suæ gentis uiris, ueluti du= cibus, usus est. Mißis igitur cæteris, ad Serapionem me uerto, nempe cui non minimum gloriæ à medicis huius tempestatis tribui soleat: non'ne & tu hunc in simpli= cium doctrina optimum censes? SE. Quis nam hic di= sceptandi modus: quin dic, quid tibi uelis: iam aliquem puto laqueum tendis, retes páras. ATH. Nunquid ego auceps sum, tu uero auis? LAN. Responde obsecro quid sentias: unde nam tibi modo orta est suspicio? SE. Quid deinde? ATH. Hunc adeo egregium herbarium tot ui= deo nosse plantas, ut ne ad paranda quidem obsonia, sa= tis coquo forent: nec mirum, cum talem sibi proponat ini tio scribendi scopum: Ne forte inquit lector tædio affi= ciaris, ne'ue librorum multitudine bibliothecam occupes, quando in Dioscoride historias, in Galeno plantarum uires quærere debes: in communem studiosorum utilita= tem statui librum componere, in quo simul utriusque uer ba perstringam, hæc ille. Ad hoc igitur ita altum opus, Deos inuocat, & numina propitia deprecatur. Atque utinam quæ spoponderat rite seruasset, ac Dioscoridem suæ genti incorruptum restituisset: solaq; Galeni præ=

cepta, ac non mille alijs erroribus immiscuisset. Siquando enim licentiosius digredi uoluit, ilico cecidit. Porrò *siqua forte fortuna quandoq; incidisset nominum æquiuocatio, ea ipsum omnino ignorantiæ arguebat: cũ pariter & uocabula ipsa, & naturas confunderet.* Hoc *sibi in* Centau*rio euenit, dum maius minusq́; totis naturis seiuncta conciliat: hoc & in Syluestri uite, quam turpißimo errore, Labruscæ immiscet: hoc item causa extitit, cur Sabinã herbã* Iunipero *confunderet.* Poterat *bonus Serapio (si quidem eruditus herbarius erat, ut hactenus creditũ est) nos multoties unico uerbo, multo cum labore, tum errore exonerare: si cum* Dioscorides *aut breuiter se expedit, aut omnino à pictura abstinet: uelut in* Pulegio, Diptamno, Hyssopo, *Scandice,* Lepidio: *uel minimum quippiã addidisset: quod nõ fecisse admodum culpabile est: sed & nos suspectos reddit, ne forte plurima exscriberet quæ ignorabat.* Quòd *enim in medicina simplicium, quam postremo capite refert, cũcta erroribus repleuerit: quãdo quæ alterius propria sunt, alteri tribuit: quũ iterum tot ridicula, tot mẽdacia aggregat, haud scio quonã modo defendi queat.* SE. Illud *profecto aggregatoris extitit officiũ, nullo inquam delectu habito, singula adnotasse.* Eodem *scribendi genere usus est &* Rases, *in suo omnia continente uolumine.* Quare *ne ipsum iniuste accuses rogo, sed siqua bona sunt tibi accipito, reliqua uero dimittito.* ATH. Magnas *profecto egisse gratias oportuit his qui tãto labore nobis errorũ monumẽta seruarũt.* LAN. Quin *magis utile fuerat, ac laude dignum, si quæ uera, quæ itẽ falsa, apud eos quos citat autores, legerat, summa diligentia adnotas*

notas

notasset, ac se maturi iudicij præbuisset uiru̅. ATH. Ego uero satius duxerim errores (atq; in medicina præsertim) altißima terra obrui, nedum ut literis mandarentur: quo scilicet in lucem posthac amplius non prodirent: paucis enim datum est albu̅ nigro interstinguere. Prosequar igitur quæ cœperam: Hunc igitur uirum hac parte plurimu̅ Auicenna sectatus, errorum omnium iure extitit hæres, qua̅quam & ipsum non nihil momenti rei familiari adiecisse fatendu̅ est: nam qui initio pauci ac leuiores fuerant, apud eum incrementum suscepere non paruum. Quanquàm omnibus his hoc commune uitium est, genus inqua̅ ouile, ame̅s, stultumq́; imitari, quarum ubi una aberrarit, omnes sequuntur. Error uero, uelut & malorum fama, uires semper acquirit eundo. Neutiquam igitur probarim hosce collectores, qui ut libri magnitudine se admirabiles præstent, simulq́; tenuißimam quandam gloria̅ aucupentur, uniuscuiusq; dicta seu uera, seu falsa sint, seu uerosimilia, aut etia̅ stolidißimis uetulis incredibilia, in suas co̅gerunt chartas. SE. Vide qua in re eos accuses, & quàm iniuste: an nescis cur ita factu̅ sit? LAN. Dic quæso sapidissime senex, atq; autores tuos aduersus has tuere calu̅nias. SE. Dicam, non'ne medicina experientia inuenta est? quid dicis? ATH. Neque hoc equidem gratis concesserim: sed prosequere quæ uis. SE. Medicis ergo opus est, uiris expertis credere. Quocirca & tuus Galenus orbe̅ peragrabat, quò scilicet plurimos adiret medicos, atque ab eis experimenta edisceret: non mireris itaque si nostri scriptores, quasi apes, hinc inde flosculos legunt. Quod uero dicis multa falsa, plurima etiam parum uerisimilia scribi,

uide ne ignorantiæ tuæ aſcribendum ſit, qui nec probe experiaris, neque ueritatem ſatis à falſo diſtinguas. Mihi nanque nemo perſuadeat ſcriptores quippiam falſi aſſerere, impium enim foret ac deteſtabile, ubi ſcilicet de uita hominis agitur. Qua in re longe fallimini, quod & aliâs dixi uobis, qui iuuenili furore, & uana quadam gloriæ appetentia moti, nobis uiris expertis aduerſamini: ſenectutem contemnitis, nec non & laudi famæq; noſtræ contra ueritatis ipſius conſcientiam inſidiamini. Spectate canis referta capita, mementote hos uiros, quos nihili pendere cœpiſtis, in Diuæ Mariæ nouæ hoſpitio conſenuiſſe, ac per integros quadraginta annos, medendi artem feliciſſime exercuiſſe: ita enim puto ab hoc ueſtro adeo temerario incœpto deſiſtetis. LAN. *Profecto ſi eiuſmodi aduocatos habeat Auicenna, atque Serapio, cui dubium quin ſibi ex ſentẽtia controuerſiæ omnes ſuccedãt. Audiſtin? quàm argute reſponderit, quam facunde? ſed tu quid ad hæc?* ATH. *Putaram me apud integerrimos iudices, nulliq; partium addictos cauſam dicere: at modo rem longe aliter ſe habere uideo, quo minus mihi uictoriæ ſperandum eſt: uerũ neq; hoc me deterrebit, ipſa præſertim ueritate comite. Quoniã itaq; tu tuam præcipue experientiam extollis: Primum oſtendã nec te, qui adeo experientiam iactas, ne ſemel quidẽ quicquam probè expertũ eſſe. Sed nec tuos, quos ſectaris, autores.* SE. *Ego'ne talia audiam? Mihi hæc dici? Sycophanta: ſinite me abire.* BEN. *Vide ne timori hoc aſcribatur, ſi te ipſum indicta cauſa deſeris.* SE. *Ego ne timeã? qui Menghio Fauẽtino, uiro ſubtiliſſimo, præſertim in logica, ſed et Mazzingho, Ro*

ſato,

ſato, Petro Leone, *adeo magnis uiris ſemper cõuerſatus, timebo modo iuuenem hunc ſophiſtam? uerum me urgent negocia, metuóq; ne præ ira in furorem uertar, oculosq́; effodiam uenefico.* LAN. *Ah, quid agis? meminiſtin' Catonem dicentem:* Impedit ira animũ, ne poßis cernere uerum? Itaque omni ſemota ira, patienter auſcultabis nobiſcum, qualiacunque ſint quæ iſte dicit: erimus nanq; protinus temulentiæ huius teſtes optimi: ubi intellexerimus quàm infirmo, atque exili fundamento innitantur. ATH. Ego uero dicere geſtio: nam per Deos immortales, ni per uos iudices uerbis interdicar, atque interim maledictis parcat: ſpero fore ut ſenem hunc, adeo ferocientem, agniculo placidiorem reddam. Tu igitur uelle uideris, unicuiq; qui ſe expertum aſſerat, iniurato quoque credendũm: quaſi haud magna res ſit experientia, atque ipſum experiri: uis quoque credi temporis longitudine experientiam gigni, proinde & ætatem iactas, ſenectamq́; extollis, quã alioqui odio habes: utpote quæ haud probe lucri auiditati ſatisfaciat, laboris impatiens. Ego uero ſicuti experientiam multi facio, dummodo commodum expertorem nacta ſit: ita ſi unicuique qui ſe expertum dicat temere crediderо, ridiculus profecto habear: ut qui & fori circulatores, & loquaces uetulas, agreſtes quoque ſacerdotes in pretio habeam. Nam ſi quæras, omnes uno uerbo, quæ proponunt, ſe expertos dicent. Ea culpa ueſtri autores non carent. De his loquor, quos perinde ac Deos ueneramini, Auicẽna, Meſue, Raſe, Serapione, Nicolo, qui ridicula quæq; ſcripſere ſiqua uel legerant, uel audierant: quod & paulo ante dicebamus. An neſcis quàm ſit propẽ

ſa ad mẽdacium hominis lingua? quamtum'ue unuſquiſq;
ſua magnificare ſoleat? Noſti proculdubio, atq; hæc oĩa
optime calles : ut qui tot annis in ea republica uerſatus
ſis, hisq; artibus & pecunias, et agros, nobiliũ item acceſ
ſus tibi comparaueris. Quòd ſi ſubinde diſcas (neq; enim
adhuc ſatis ſcire uideris) quanta ſibi expoſcat experiẽtia,
nunquàm aliâs ita temere quippiam uelut expertum præ
dicabis, neu ſola ætate expertũ fieri hominẽ ita facile cre=
des. O quàm cordatum, ac perſpicacem eſſe oportet ui=
rum, quẽ probe expertum confidas. Primum enim quid à
quo fiat aduertere oportet, atq; unũquodq; in ſuam dedu
xiſſe cauſam exactiſſime, quod quidẽ uobis factu impoſſibi
le puto. SE. Quãobrem? an'ne ullus eſt qui hoc neſciat?
nẽpe per ea remedia ortam ſanitatẽ, quibus circa ægri cor
pus, probe uſus eſt medicus. ATH. At quonam pacto id
uos ſcire poteſtis, à quo ſcilicet primũ ſanitas orta ſit, qui
remediorũ magnum aceruũ, potionũ ſcilicet, perfuſionũ,
cataplaſmatum, unguentorum, unà miſeris offertis ægris,
ſed & tunc magni uſus medicos uos eſſe cẽſetis, quoties
ſemper aliquid moliri uidemini, præſertim apud diuites,
qui & pretioſa, & multa ſibi parari auxilia expoſcunt.
Inde accidit quod & Galenus ſua tẽpeſtate deflet, peius
curari diuites q̃ pauperes, nõ alia ex cauſa, quàm quia re
mediorũ multitudine fatiſcit æger, atq; alterũ alteri impe
dimẽto eſt. Adde quod inde accidit eorum quippiã exiſti
mari ſanitatis cauſam eſſe: quod tamẽ oĩno ex accidenti eã
produxit. Neq; enim ueriſimile eſt hoſce qui talia agũt ſa
tis noſſe, quid per ſe, quid caſu fiat. Nã empiricorũ more
ad noua ſubinde auxilia ſe uertunt, cuius rei ſi ab eis ra=
tionem

tionẽ quæras, uel cur ea dimiserint, uel cur hæc asciuerint, nullã reperies, præterquàm incõstantem quendam mentis motũ, qui plurimũ ignorãtes omnes insequi solet: ut qui nullam methodum, nullas indicationes sibi proposuerint. Hæc sunt igitur uiri optimi quibus moti pauloante dicebamus, longũ esse, ac difficile, nec unicuiq; paßim cõmittendum, ipsum experiri. Difficile inquam, quoniam quid per se fiat, quid ex accidenti, difficile est internoscere, & si rite omnia feceris. Quãto magis uobis, qui hisce criminibus obnoxij estis, quorum paulo ante meminimus? Longum uero, quoniam amplius exposcit tempus, & ætatis, & regionum, & diuersitatis eius quæ ex sexu, & corporis habitu rationẽ habere. SE. Ego uero haud satis scio cui hæc dicas. An putas nos ignorare, hæc oĩa ad rectã firmamq; experientiã necessaria esse? ATH. Neq; igitur amplius uniuscuiusq; experimenta nobis sumenda suadebis, neque ætatis longitudine fieri expertum hominem, dices: quando nec tu, nec uestrum aliquis, qui ætatem iactatis, satis experientiam assequuti estis. Quod cum ea quæ hactenus dicta sunt liquido monstrant, tum quæ mox dicenda. Num expertum uirũ, & qui rationẽ ducẽ sequatur sed & recta methodo oĩa faciat, putas fieri posse, ut unico calceo omnes calceet, nulla habita, uel corporis habitus, uel uiriũ, uel morbi magnitudinis, differẽtia: quod & tu nullo pacto tueri potes. Exactam enim illam potionũ, quos sirupos uocãt, mensuram, unicuiq; eandem sufficere arbitramini. SE. Quid mihi hoc, dummodo sanitatẽ hac uia sequi uideã? hoc enim unicuiq; artifici sufficit, ut finẽ assequatur. ATH. Vide quàm longe decipiamini, unà &

Experiẽtia [illegible]te non compa[illegible]tur.

omnes qui his uerbis à uobis ſeduci ſolent, dum talia apud eos prædicatis. Multos iam per annos hãc artem hac methodo duce, & quidẽ feliciſsime exercuimus: Nullã ergo rationẽ geſtorũ inquirẽdam. Sed huic ſoli inſiſtendũ cenſes? hoc enim unicũ eſt ueſtri refugiũ, quo diſputationem omnem abſoluitis. Non'ne uides uos adeo doctos uiros, adeo generoſa ingenia, empiricos fieri? Cũ nullam quæritis cauſam, cur hoc ita acciderit. Atque utinam & empiricam calleretis optime: liceret enim & ea uia plurimos ſanare. Sed uos ueſtrum Meſuem, atque Auicẽnam ſectati, illimitata quadam, ac ridicula experientia duce, cũcta peragitis: attamen experientiam elato ſupercilio, & magnificis uerbis uulgò iactatis. Verum ut adhuc amplius cauillamentis ueſtris ſatisfaciam: mihi accepiſſe oportet, plurimas ægritudines ſalubres eſſe, atque omnino ui naturæ poſſe ſuperari. Num igitur ſi ſanari repente contingat hominem, creditis uos ſuperſtitioſis ueſtris potionibus, in quibus uix uel dragmæ milleſimam ſucci alicuius, aut decocti reperies, hominem perſanaſſe? Adde inſulſiſsima inuenta cordialium, quas uocant, medicinarum, in quibus & ceruini cordis baſim oſſeam laudãt mirifice: at neſcio, cur non & bouis, habent enim eam ueluti cordis ſubſtentaculum quoddam, magna ex animalibus omnia. Huius ordinis ſunt Spodiũ dictum (quanquàm haud quaquã ſpodio ſimile ſit) ſericea ſtamina, margaritæ, inſipidæ quedã, atq; inodoræ radices (been uocant) gemmarum fragmenta, atq; aurum ipſum. Quin & ſiquid unquã delirũ ſomniauit uulgus lætitiã parere, id omne in ſuã congerũt cõpoſitionẽ, eaq; ſe putãt uitales ſpiritus reficere, ac ſemi

Cordialia.

mortuos

mortuos homines sanitati restituere. O' ridicula capita, ò hominum seductores, quis unquam hoc, aut qua uia experiri potuit? Aut quẽ unquam ex ueteribus qui nobis medicinam pepererunt, cordialium medicinarum meminissè legisti? Quòd si Dioscorides buglossum lætitiam parere dicat: hoc tamen ex alieno ore qualia multa scribere solet, non autem ex sentẽtia asserit. Quid si iterũ monstrauero tantũ abesse ut uestro opere parta sit sanitas, quin potius uos naturæ impedimẽto esse permaximo? Quã rem prius experientia monstrare uolo, dehinc & rationibus: postquam tu quoq; ab experientia maxime orsus es. Non'ne uidimus nos media coctione dato pharmaco, aut perijsse ægrum uestra opera, aut in longius tempus protractam ægritudinem? Quanta incommoda uestris purgationibus pariatis, nemo est qui nesciat, dummodo ægritudinũ uim atq; indolem probe norit, quanta'ue natura minime impedita præstare poßit. Sunt autem impedimenta hæc, tum intempestiua purgatio, tum & uictus modi. Adde & potionum usum, & Epithematum, Cataplasmatum quoq;, quibus præcordia aßidue læditis. Cæteraq; multa, quorũ siquando otium dabitur, abunde mentio fiet. Quo fit ut uestras, quas modo iactabatis, sanitates, imbecilles quidẽ, aut tardas, aut tædiosas exigatis. Fit iterum eadem ratione, ut uobis ex uestra ignorantia lucrum accedat. Demũ, hinc factum est, ut miseri ciues non aliter ac Cerberum, Scyllam'ue, & cũ Cyclope Charybdim, uestras manus effugerent: sed & cuiuis obuio potius salutem suã committerent. Neq; id immerito, ut quibus satius fuerat naturæ ac fortunæ cuncta dimittere. Iactabat Archiater iste

hominum numerum, quos in ægrorum hoſpitio, cui diuæ Mariæ nouæ titulus eſt, occidit: non parua miniſtrorum, rectoriſq; lætitia: qui hoſce medicos merito multifaciunt: nam qui plurimos atq; eos celerrime enecent: quo minimum damni rei familiari, accedat: quo iterum in demortui locum miſer ſuccedat alter, neſcius ſe mortem, nō ſalutem efflagitare. Age uideamus quàm grandem inde aſſequantur experientiā uiri tantopere experiētiæ ſtudioſi. Audi, quid ſurgis? auſculta paucis: num ueritas tibi odio eſt? LAN. *Perge obſecro: nam poſthac uel inuitus quoq; perſtabit.* SE. *Ego'ne inuitus quæ nolim audiam? adeo turpiter famā meam tractari? tot cōtumelijs iniuſte peti? ſinite me odioſum hunc mihi hominem fugere.* BE. *Noua nobis profecto narrat, ac præter omnium credulitatē: ut qui in tanto honore hactenus, nobiliſſimas, ac pientiſſimas illas ædes habuerimus.* SE. *Imo & præter ueritatē: cui dubiū?* LAN. *Audi igitur quid nouus iſte nūtius ſecum ferat.* SE. *Nam quid boni adeo maledica atq; inuida turba uobis afferre pōt?* ATH. *Num mihi adhuc licet proloqui?* BEN. *licet, ubi uis.* ATH. *Pergā igitur, atq; à Dietetice ordiar, ut quæ ſanationis totius fulcimentum ſit, hanc omnibus ægris uel unam eandemq; ſtatuunt, uel parum diſtantem, ſeu morbi magnitudine differāt, aut ſpecie, aut incremento. Corpora item uel ætate uel habitu ſeu temperamento diuerſa ſint. Quum enim & ciborum tum quantitatem exactam, tum qualitatē, itidem & potionū ſibi debita uictus ratio expoſcat, inſuper & opportunū tēpus, tantū abeſt ut horū quippiā uel ſaltē in mentē ueniat, ut potius unicuiq; eadē ciborū, ac potionum ſeries, eadē item hora*

ſufficiat.

ſufficiat. Neſcio ego quomodo quiſpiam medicamentum cōmode ſe poſſe experiri credat, ni ægrū & aſtātes, ſibi obſequētes habeat, qđ annotauit Hippocrates. Plus enim mali indebito uictus ordine committent, q̃ tu tuis auxilijs boni. Nam quæ auxilia Dij immortales? pudet me, pudet optimi ciues ea referre, profecto ſi miſeræ plebeculæ nota forent, medici unà & medicorū miniſtri lapidibus obruerētur: uel enim inſcite cōpoſita, uel ex ea materia quæ nullarum uiriū ſit, ſeu quòd intēpeſtiue adminiſtrata. Noui equidē dum me potiundæ experiētiæ ſpes uana illuc deduxiſſet, talē medendi formulā ibi aduertere: ut qui ægris præfectus erat, uel me quoq; tacēte, unicuiq; ſua medicamēta proponeret, huic inquiēs minoratiuā, huic acetoſum ſirupum, cū aquis buglo ſsi & endiuie, huic eradicatiuam, huic electuaria exhibeto. Neq; ego præter hæc quicquā muſsitare audebam: ita enim & purpuratos aurëisq; fimbrijs decoros ſenes ſe gerere uidebā. Tantū itaq; abfuit, ut diligētius ſingula obſeruādo quicquā proficerem, quin potius & ad medicatricem artem, & ad dignoſcitricem omnino in dies deterius me haberem: non alia ex cauſa, quàm quia, ut Galenus docuit, caſus omnes, qui ægro accedunt, prognoſticationem euariant, quando & ægri ſtatum. Quæ uero importune de Galeno adiecisti, mundum inquā peragraſſe, ut ab unoquoq; experimenta ediſceret, ne quidē ſatis adhuc mōſtrāt propoſitū. Primū enim ſcias nō cuiuſuis (ut tui autores faciūt) medicamēta ſibi paſsim accepiſſe Galenū, uerū ſelectiorū hominum, quosq; ſciebat iure expertos exiſtimari poſſe. En modum quo Galenus experientiæ plurimū ſibi adeptus eſt, ſimpliciū nanq;

notitiam

notitiam sensu & ratiocinio commentus est: at composita deinde duce methodo aliqua semper instituit. Cuius rei exempla quædam subijci possunt. Siue enim celebre illud Diacarion spectes, cuius in libro de medicamẽtis secũdum particulas meminit, nuces moris præstare partiũ tenuitate uidit, quoniam alte earum penetraret succus. hoc autem ipsum ex infectura nouit. Siue iterum sarcoticon medicamentum consideres, quod in Therapeuticis libris methodo quadam inuenire docet, quid mam aliud quàm moderate siccans inuenire docuit, quando uehementius quàm par erat siccãti, humidũ oleũ adiecit. Eadem methodus & ad diaeuphorbij confecturam ipsum perduxit. Porrò siqua sola experiẽtia poterãt inueniri, qualia sunt quæ ex his cõstant, quæ sensus aut ratio nõ attingit, ut quod medicamentũ hoc bilem: hoc uero pituitã purget: uiperinas item carnes elephanticis mederi, atq; eiusmodi multa. Ea quidẽ accurate prius excogitata, tum sibi, tum amicorum probatißimis experiunda tradebat: nec prius ea experta affirmabat, quàm modis omnibus probasset. Huic itaq; atq; huiuscemodi uiris (siqui sunt) indubitata fides habẽda est, nõ tibi, non item tuis. SE. *Non'ne putas & me quoq; hac uia experientiam adipisci posse? Sed non'ne & Auicenna potuit?* ATH. *De te quidem aliàs erit sermo: De Auicenna uero pauca respõdebo. Ipsum enim miror, quo pacto quippiam probe experiri potuerit: quum primùm simplicium medicamẽtorum naturã, uiresq; penitus ignorarit, sed & pluries in medendi institutis aberret: quam rem longiori oratione monstrassem, ni temporis angustia me moneret, ut huiusmodi labor in aliud differatur tẽpus.*

Quanquam

Quanquam breui fore ſpero, ut ex noſtra Academia de Auicennæ erratis iuſta uolumina prodeant. SE. *Ego uero neutiquam ſatis honori duco aduerſum te loqui. Non deerunt tamen & quos tibi opponam, ætate quidem pares, uerum ſcientia atq; experientia longe præſtantes, hi te ilico piſcibus mutum magis reddẽt.* ATH. *At ego te prius homuncium reddam, qui modo experientiam iactabas, atq; autorum magnifica nomina. Iam uero uideris haud ſatis eos poſſe defendere.* SE. *Poſſem ſine dubio, ni negociorũ multitudine premerer: tu uero ocioſus homo, tota die huiuſmodi nugis, impune uacare potes.* LAN. *Tu'ne igitur dicis Athanaſi Auicennam medicæ materiæ ignarum?* ATH. *Imò nec reliquarum medicinæ partium ſatis peritum: pluresq́; necaſſe hũc hominem ſuis monumentis aio, quàm tot tantisq́; prælij Cæſarẽ aut Hannibalem.* LAN. *Tu uero negas?* SE. *At ego nego, nihilq́; Auicennam à Galeno diſtare aſſero: fuit huius uiri ſcriptorum interpres, ac ſtudioſiſsimus ſectator.* LAN. *Vbi igitur conſedimus, ſcitu dignum uidetur, quis nam ueſtrum in errore ſit. Tu itaq; quo breuius potes, hæc quæ dixti modo, uera eſſe comprobato.* ATH. *Satis iam antea ab hoc capeſſendo onere me excuſaram. Sed poſtquam hæc audiſſe uobis gratum eſſe conſpicio, ne fortè ſi hæc ſilentio præteream, maledicentiæ interim ſubeam notam, quæ poſcitis exequar. Non quidem quòd dicato opere Auicennam inſectari uelim, ſed in unoquoq; ſcribendi genere, atque in qualibet medicinæ parte paucula quædam, ac ueluti in tranſcurſu annotabo, pro temporis ſcilicet ratione. Vos uero alias plurima, & ea quidem maiora expectetis. Parcendum*

cendum puto Auicennæ, cum ipse (ut à medica materia ordiamur) ex confesso quædam sibi ignota esse fatetur. Quanquam non paruam inde quoq; subeat ignominiæ notam: neq; enim decuit lignarium fabrum aut serram, aut asciam ignorasse. Verum quid ad ea dicemus, nempe ubi aliter credit, quàm res ipsa se habeat? SE. *Nimis profectò, atq; ad satietatem lõgus hic sermo est: quis nam igitur eum usq; in finem audire queat?* BEN. *Ah turpe esset præceptorem tuum, atq; uniuersæ (ut ais) medicinæ principem in tanto discrimine destituere.* Potius *itaq; patienter auscultato, atq; argute respondeto.* SE. Dummo*do eum ignorantem nõ dicat.* BEN. Dummodo *& tu ab ignorantiæ nota eum defendas.* Perge *itaque.* ATH. *Scire primum uelim, an turpe ducas Auicennã* Cysthum Hede*ræ speciẽ ponere. Sed & quod peius est, sibi acres uires ascribere, ac* Ladano *præsertim, quod & ora uenarũ reserare dicit.* Plurimus *enim & in historia & medicina hic latet error.* Nam *neque* Cysthus *ulla* Hederæ *species est: nec* Ladanum *eas uires habet.* Porrò *unde nam hic error originem duxerit, ac quo nam modo ex Serapione ortum habuerit, longum esset modo enarrare.* At *de* Hip*pocistide quid dicam, nobilem inquam, & magni usus plantam, ignorari, quamq́; mille suis compositionibus miscuerat, eam tamen ad hircinæ barbæ caput transferri.* Non *adeo distantes naturas miscuit Auicenna, cum* Cy*claminum alteram, struthio confundit: attamen oportuit medicum hominem hæc discreuisse.* Dicebamus *de Centaurio pauloante aduersus Serapionem.* In *eo capite non minus Auicenna errauit: ubi neque eorum naturas, nec*

historias

hiſtorias ſeiungit. Cum tamen ſola nominis communitate affinia ſint, Centauria duo. Profecto non leui hominum periculo, ſiquis utroq; abſque differentia ad cruentos ſcreatus (quod maioris proprium eſt, utpote aſtringentis admodum) utatur: quod tamen neotericos quoſdã medicos feciſſe audio, qui Auicennæ autoritate freti, longam quandam cõpoſitionem ex minore Centaurio inuenere, qua ſcilicet ad cruenta ſputa utantur. Sed & non parum ridendo errore ſiquis ad ducendam aluum maius exhibeat, quod Serapio & Auicenna nos docent: hoc enim tantum abeſt ut uentrem ſoluat, ut potius aſtringat. Inter ea quæ medico uſui ſunt, haud tenent poſtremum locum Pulegium, Nepeta, Origanum, Hyſſopus, Thymus, utpote ſine quibus uix febres, cruditates, deſtillationes, flatus, malos habitus, uuluæ ſtrangulationes, menſes ſuppreſſos ſanes. Horum tamen nullum Auicennæ notum extitiſſe, uerba eius monſtrant. LAN. Num hæc ignota obſecro? Atqui non erant hæc ex India expetẽda. ATH. Qui Nepetam & Origanũ pro eodem habet, atq; Origani ſpecies Nepetæ tribuit, proculdubio utrunq; ignorat. Quis iterum Pulegium cum Diptamno omnino ſciens immiſceat? aut Hyſſopum Thymumq; ? quod tamen Auicenna facit. Quis credat Lentiſci ac Maſtiches naturã tanto medico ignotam eſſe? neq; enim arborẽ Maſtichem ferentẽ eſſe Lentiſcũ nouit. Sed & Lẽtiſco acres & attractorias tribuit uires. Quare & in hiſtoria & medicina peccat. Lõgum eſſet plura addere, quoties ſcilicet nominis ſimilitudine deceptus, quoties affinitate naturæ ea quæ unius propria ſunt, alteri tribuit. Quoties iterum

ex no

ex nominum uarietate, quæ aliquando pro hominum arbitrio uni atq; eidem imponi ſolent, bis eiuſdem abſque præfatione meminerit. Quoniam itaq; plurima ante nos tum uir doctiſsimus Leonicenus, & diſertiſsimus Manardus deprehenderunt, non eſt cur in hac materia tempus teramus. Hoc unum poſtremo dixiße ſufficit, haberi ſatis & ex ſecũdo ſui uaſti canonis libro, & ex eo ubi de compoſitis agit, Auicennam nullo modo medicum extitiſſe. LAN. Quid igitur in reliquis medicinæ partibus, num melius ſe habet? SE. À primis ſtudiorum meorum annis, ſæpius audiui præceptores noſtros dicere, Auicennam non ſatis peritum herbarum fuiſſe. Nil tamen prohibet adhuc optimum medicum dici. Nam & ego, & multi inſuper ex laudatiſsimis medicis, ferè nullã nouimus. Sed huius inquiſitionis onus noſtris miniſtris iniũgimus. BEN. Tu'ne igitur, qui te modo acerrimum tuarum partium defenſorem pollicebaris, iam manus dare, ac te uictum fateri cogeris? Abſit Dij boni ut tanta ignorantia, principẽ medicorum habeat, uosq́;, quos proculdubio omni inter primates medicos ſemper habui. Mihi nanq; neq; ipſe Apollo perſuadeat, bonum eſſe artificẽ, qui ſua inſtrumenta ignoret. ATH. Quin & qui talia fatetur iam dimidiam eius libri diruit partem: nam & ſimplicium tractatum, & compoſitorum ſeu ſecundum genus ſint, ſeu ad ſingula capita obliteranda cenſet, quare & nos multo lectionis onere leuabit. Porrò quod iſti dicũt: curam hanc ſeplaſiarijs dimittẽdam: quã rationabile ſit, uosmet iudicate. LAN. Ego uero potius æger uiuã, quã ut me ſeplaſiarijs, aut ruſticæ plebi temere committam. ATH. Age uideamus modo, num

in reli

in reliquis medicinæ partibus palmam mereatur, ubi ab aduersarijs hoc nobis gratis conceditur. Qui itaq; laudes Auicennæ extollunt, ac pro ipsius principatu decertant, hæc ferme sibi tribuere solent: diligentem tum causarum, tum signorũ inquisitionẽ, abundantẽ quoq; narrationẽ, sed & postremò ordinatissimã scribẽdi rationẽ. In quibus omnibus quàm lõge deuiẽt, hinc uidere licet. Primũ enim diligentẽ hũc uestigatorẽ quis laudet, qui simul Lolium, Auenã, Tragum, Orizam, Triticũ, magno labore colligat: aut quis eã abũdantiã desideret, qua utilia inutilibus, innoxijs noxia immisceãtur? atq; ut ad rẽ ipsam propius accedamus, nihilo nos abũdãtiores reddidit Auicẽna, dũ signa morborũ, sciẽtifica ac demõstratiua, his ĩmiscet, quæ raro atq; ex ãccidẽti, contingũt: uidetur nãq; hoc potius ignorantiã ac mẽtis cõfusionẽ quandã parere posse, quàm artificialẽ coniecturã, & quæ certitudini plurimũ prope sit, apud eos præsertim, qui minus felici ingenio natura extiterint. Porrò reliquis non nisi tædiũ, dũ signa illa necessaria, siqua forte fortuna adiecerit, mille alijs immersa cõtingentibus sibi asciuisse uolũt. Cæterum ea signa quæ cõsiderãda, seu pro morbi ipsius, seu loci affecti agnitione scribit, quã nobis certitudinẽ afferant, indicio sunt ea uerba, quibus passim utitur, dum ea recenset. Et fortasse (inquit) hoc apparebit, fortasse illud. Verba etenim Fortassis, & Quandoq; dubietatẽ quandã & raritatẽ denotare solẽt. Quanto rectius, quanto utilius hic, qui ea quæ necessario accidũt nõ temere, quæq; ex propria rei substantia ortum habent enumerat, reliqua omnia dimittit: quam rem omniũ bonorum nobis autor Galenus optime

eo libro exequutus est, quem de affectorum locorum notitia scripsit. In quo nil mirum, si notas quæ probum constituunt artificem, breui numero perstrinxit: quæ etenim propria sunt atq; essentialia, pauca sunt. De causis uero quid dicam? neq; enim in causarū censu melius se habet. Legimus enim quādoq; apud ipsum tot unius morbi causas, ut difficile sit inuenisse, quæ nam modo hominem habeat. Adeo insuper accidētales, adeo raras, adeo remotas, ut medico ea enumerasse nullo usui sit, imò dāno potius, dum ipsum à uera inquisitione auertunt, ac per imaginaria quædam, & quæ uix mille seclis semel eueniāt, uagari cogunt. Hinc accidit, ut siqui eū studiose sectantur, tanta & tam impertinenti causarū multitudine uicti, sæpius cogantur dicere, Auicennā pleraq; ex his quæ de notis causisq; scripsit, ad poßibile referre, non ad id quod aliquando cōtingat: multa quoq; imaginaria quadā coniectura dicta, cuius defensionis puderet ipsummet Auicennam puto: proinde illam sibi habeant doctrinæ abundantiam, nosq; in Galenica illa inopia derelinquāt. An non uidēt, Dij boni, quanti referat uera falsis, necessaria contingentibus, demōstratiua dialecticis immiscere? Tempus est ut ad medendi instituta me conuertam: quæ res adeo ampla est, ut à quo initium capiam, nesciam. Nam si uniuersalia documenta spectes: quæ scilicet libro primo cōplexus est, nemo est qui legens risum contineat, uidens illam adeo inordinatam canonum turbam, ut neutiquam duos sibi ordine subsequentes cōperias: atq; hunc adeo seuerum scriptorem, grilli instar subsultim modo hoc, modo illud attingere, prout fors tulerat, ut ab eo quem præ manibus eo

tēpore

tempore habebat ſcriptore, legeret, atq; exſcriptu dignũ cenſeret. Atqui hoc parum fuerat, ni Therapeuticen totam, eo libro deturpaſſet, dũ Galeni uerbã exſcripta quidem mendoſe in mediũ affert: num quæ Galenus in propoſito quopiã caſu monet, ipſe uelut uniuerſale Theorema aſſumit? Adde his & nullas ratiocinationes dictis adhibere, uerum imperatorum aut legislatorum ritu ſingula proponere. Non ita Galenus, qui ſemper propoſitis ſcopis, reſolutiua methodo cuncta inuenit. Nã de ſuis (caue) quid dicam? quibus medicum adeo timidum, adeo nullius precij reddit, ut non tyronem modo deterreat, ſed antiquos quoq; medicos, ab opere deſiſtere cogat. BEN. Cogitabam modo unde nam hoc acciderit, ut qui ſe Galenum ſectari fateatur, ac mera ipſius uerba ordine quodam digerere, ab ipſo tamen Galeno longe deuiet: neq; enim credendũ eſt, hunc adeo rudẽ extitiſſe, ut quæ ſemel legerat, neſciat deinde parum mutatis uerbis, incorrupto ſeruato ſenſu autoris, propoſito accõmodare. ATH. Rem longam quæris Hieronyme, quæq; maius ocium expoſceret: prout tamen potero tibi ſatisfaciam. Hoc igitur primum te ſcire uelim (quod & antea leuiter tetigimus) nil effatu dignum ſibi commentos Arabes, uerum ad Græcos ſcriptores unà confugiſſe, quanquam aliquando præ inuidia diſsimulẽt. Indicio eſt ille, multis ſeculis immerito laudatus Auerroës, qui ſi quãdo à Themiſtio aut Alexandro deuiat, in aniles truditur fabulas. Deuiat autẽ ſæpius, ſeu quia eorum libros minime integros, uerum mutilos, lacerosq; apud ſe habebat: Seu quia tam grandi linguarum diſtantia (nempe quantum mundi delitiæ ab extrema

barbarie distant) difficile erat inuenisse, qui utranq; optime calleret: hinc errorum cumulus ortus est, non modo in rebus physicis, uerũ & in medicina, ut ad propositũ reuertamur. Quis unquam Galeni libros qui ex ea lingua petebantur quondam, dum adhuc media luce cæcutirent homines, Galeni esse agnoscat? nullus inquã. Adeo nanq; deprauatos sensus, adeo corruptas demonstrationes reperiet: insuper & tot, tantisq́; additamentis referta uolumina cernet, ut secum miretur, cur tantopere Galeno tribuant homines. Afferebat non minora studijs incommoda uoluminũ prolixitas, priusquam uidelicet typis cudi cœpissent. Hinc enim factum est, ut dum ille Enchiridiõ sibi parat, ille collectaneos libellos, nobis Galeni nomine mutila quædam, atq; amethodica irreperent. Huiusmodi erat de tuenda ualetudine liber, huiusmodi & qui de medicamentis secũdum genus: sed & de facile parabilibus, multiq́; alij quos longũ esset enarrare. Nil mirũ igitur si talia Auicennæ contigere, ut qui non ex proprio fonte aquas hauriret, sed alienis erratis pasceretur. Cæterũ nobis huiuscemodi errores omnes hæreditario contigere. Dũ enim eos qui ueri autores nõ sunt (nescio ego qua Deorum ira compulsi) perinde atq; apes fucos sectamur, omnia literarum bonarum primordia periere, atq; in primis medicina quæ adeo inhonesta facie, adeo lacera ueste ac deprauata, limina ipsa ingredienti occurrebat: ut nobilia omnia ingenia deterreret, ut quibus nulla spes reliqua foret, boni quippiam in adeo turpi corpore reperire. Inde etiam contigit, ut qui eorum, quos modo retuli, doctrinã sectati sunt (quales hi sunt quos medicos uulgus uocat) cum in

medico

medico opere parum ad uota euentus ſubſequi uiderent, generoſa omnia remedia penitus omiſerint, à quibus ſci= licet uitæ periculũ imminet, ni probe utaris: at recta ut ẽdi uia neutiquam habebatur. Inde cõtigit, ut magni morbi, quales epilepſia, articulorũ dolores, emicranea, aſthma, melãcholia, atq; aliæ multæ difficiles ægritudines, omnino inſanabiles linquerentur: neq; id iniuria, ut quarũ uiribus æqua remedia nc attingerent quidẽ. Porrò ad alia uerſi, nil aliud ſtuduerunt totis ingenij uiribus, quàm ut ex ea arte ſibi opes quærerent, idq; citra infamiam omnẽ: quòd optime ſibi factum credunt, dum nulla pericula ſubeant. Itaq; ſi uenæ ſectione egere uideatur æger, theſaurũ na= turæ ſanguinem eſſe aiunt: idcirco aut omnino dimitten= dum huiuſmodi auxilium eſſe, aut parce mittẽdum ſangui nem: his uerbis adeo homines perterrefaciũt, ut uel quod= libet prius pati uelint, quàm ſibi ſanguinẽ mitti. SE. An tu negas ſanguinẽ theſaurum eſſe? ATH. Haud equidem nego: uerũ & theſaurũ expendiſſe quandoq; haud malũ eſt, dũ uitã redimas. Si iterũ tenui uictu utendum, ſeruare uires integras oportere aiunt: huic quẽ pugnare opus ſit. Has artes ſtudioſe colunt ueſtri medici, has & ſibi per manus tradunt, quo ſcilicet probe tueri norint, ſe & nil temere tẽtaſſe, nihilq; opportunum dimiſiſſe. SE. Neſcio ego quid dicas: nos etenim millies ſanguinẽ miſimus. Sed & dietam inſtituimus tenuẽ ubi oporteat, nã & ptiſanã multoties ægris damus, hæc cũ tu noris, miror quo pacto nos in eiuſmodi re criminari audeas. ATH. Ah quàm tur= pe eſt ſolo remedij nomine contentos eſſe uiros, quorum ſtudiũ eſt rerum naturas cõtemplari. An qui guttã fluere

Magni morbi.

 ſinit

ſinit, ſanguinem mittit? num qui poſt gallinaceos contuſos aut eliquatos ptiſanam quoq; exhibet, acutorũ dieteticen ſeruat? minime gentium. SE. *Tu'ne igitur tandem uis nos artem medicam docere?* ATH. *Ego equidẽ te docere nolo: nec ſpero fieri poſſe, ut qui tot annis aſſueueris, ingenium modò commutes tuum, uerum illud potius lubens monſtrarim, ex uobis nullum qui in hac opulentiſsima urbe, ex ea arte lucramini, aut medicum dici poſſe, aut medicorũ ſatis noſſe auxilia. Sed nec ſiqua norit his probe uti.* Neq; *enim clyſmate, nec pharmaco, nec uenæ ſectione, neq; demum dieta, aut ſcite, aut tẽpeſtiue utimini.* Quod *&* ego ilico paucis expediam. SE. Mibi quidem *haud expedies: potius pumice aridior tibi lingua euadat: uobiſq́;, qui eum attente auſcultatis, aures obſurdeſcant.* LAN. *O' quãtis nos impetit execrationibus rabidus ſenex, ò incorrigibilẽ ætatẽ, cui non niſi ea quibus aſſueuit ſapiant. Abeat igitur in malam crucẽ, nobis nanq; potius oneri erat: uolui tamẽ audiſſe* Hyeronymũ, *hos adeo præclaros uiros, adeo generoſa ingenia, furtim quidẽ exclamare, ac ſuas oſtentare uirtutes. Cum uero ad manus uentum eſt, pugnam detrectare, neq; enim aliena improbare ſciunt, nec propria item tueri.* BE. *Abſit* Landine, *ut me audias amplius ſenibus fauere: quin ero potius poſthac ueſtrarum partium acerrimus propugnator. Cæterum ubi uobis ocium eſt, gratiſsimũ mihi erit (nec minus puto &* Landino) *ſi rem omnẽ breui ſermone perſtringas. Qualia nam ueſtra hæc hæreſis ſibi expoſcat, quibus'ue in rebus ab his quos medico nomine minus dignaris, diſcrepet: quibus demum innixi autoribus hæc noſtris noua ſeculis*

culis proponatis. Ita enim ſatur domum redibo, ni forte & tu negocioſus ſis: haud enim te inuitum detinere uelim. ATH. Irrides? quaſi ego huius inſtar negociorum uana quadam ac mendaci oſtentatione abutar, ubi potius trophæa atq; expugnatos morbos oſtentare par erat. Atqui noui ego quàm falſò pauloante dixerit triginta ſibi uiſendos ægros: ni & neutros, & conualeſcentes, & ſanos quoq;, qui quondam ægrotarunt, unà numeret. His enim mos eſt uſq; ad faſtidium uiſere homines, nec niſi contumelijs pulſis diſcedere: tanta poteſt auri fames. Ego uero me & ad ueſperam ſi libeat ocioſum præbeo, neq; inhoneſtum ocium arbitror, ſi uobis ſatisfaciam: quibus merito concedendum, ut quæ hactenus cudimus audiatis: ſimulq́; de his iuſtum feratis iudicium. Quum uero permulta mihi capita occurrant à uenæ ſectione initium ſumam: quæ quòd maximum auxiliorum ſit, non modo Galenus teſtatur, quum & prōptiſſimi, & tutiſſimi & celerrimi, tribus adeo magnis laudibus, extollat: Sed & nos quoq; ubi ab alto ſomno ſurreximus, ſatis experti ſumus. Quod enim maximis auxiliatur morbis, id maximum eſſe fatendum eſt, at ſeu interna inflammatio hominem habeat, aut heriſipelas, aut ardens febris, nullum hoc maius inuenies remedium. Venæ igitur ſectionem aut penitus, aut magna ex parte dimiſerunt: quod ſi qui ea uſi ſunt, inſcitè admodum, atque intempeſtiue omnia agentes ipſius famā deturparunt. Porro quàm belle in eiuſmodi auxilio ſe gerant, modò ego aperiam: ubi ſcilicet mōſtrauero neq; eos ſatis noſſe, in quibus morbis ſanguinem mittere expediat, ſed neq; quantum ſanguinis miſiſſe oporteat, neq; iterum

Venæ ſectio.

qua hora id maxime faciundum sit, nec postremo qua uia. LAN. *Magna polliceris.* ATH. *Res ipsa indicabit. Quod enim primum in quibus morbis sanguinem mittere oporteat, ignorent hinc disces, quod ubi morbus magnus sit, febriq; ardeat animans, ni lotij craßitudinem una & ruborem cernant, omnino à sanguinis mißione abhorrent. Cæterũ hoc unico defraudati præsidio ægri, uel cito ad necem ducũtur, uel si forte fortuna naturæ nixu saluantur, in longas tandem & eo quidem difficiles transeunt ægritudines, quartanam scilicet, duros lienes, lepram, malum habitum, aquam intercutem, atq; huiusmodi multa. Nam quòd per criticũ motum nõ sanet natura, aut raro, ipsi causa existunt, ut mox dicemus. An est uestrũ quispiã qui his attestari nesciat? quiq; pluries miseros ciues nõ uiderit, ubi tandem Dijs iuuantibus domo egreßi, optatam uidere lucem, infelix tamen cadauer miseramq; animã trahere plurimo tempore: proinde & cœlestium numinum conqueri: quum tamen semet potius incusare debuissent, ac sibijpsis irasci, ut qui adeo deploratis hominibus uitam crediderint.* LAN. *Scire igitur uelim quî factũ sit, ut adeo timidi in sanguine mittendo euaserint: quæ nam ratio, que'ue experientia eos formidolosos reddiderit.* ATH. *Dicam, ubi paulo altius erroris tum huius, tum reliquorum explicabo causas. Hæc nanq; omnia ex uno eodemq; principio contigere. Hoc autem est unicuiq; scriptori absq; ratione credidisse: quod & paulo ante aduersus senem medicum stomachabar. Si nanq; aut Auicennæ, aut Serapionis, cæterorum'ue, quos colũt, dicta pensitassent, probè item inuestigassent, unde nam ea acceperant, minus*

multo

multo errassent. Siue enim ea falsa erant, ratio & experiẽtia aperit commonefacitq́;. Si perperam in libros suos digesta, ex Hippocratis, Galeni, Pauli, Dioscoridis collatione, fuerant corrigenda. Porrò quantum detrimẽti res hæc bonis literis attulerit, satis noster Giachinus monstrauit, in eo commentariolo, quod Petro Francisco medico dicauit. Hi itaq; cum audissent dicentem Auicennã: intuere in urinali, & si fuerit urina rubea grossa, uenã secato: nec rationem addi, neq; insuper iuramento confirmari petiere. Sed temere his credentes, in tantas lapsi sunt tenebras, ut plura ad mittendum sanguinem conuenire oportere, plura pensitari, quàm siquis longam atq; eò difficilem nauigationẽ, pararet. Adde & ea quæ pauloante ad Auicennam diximus, quibus medicum torpentem reddiderat: hæc inquam omnia timiditatis huius causas esse scias. Cæterum ne sæpius ad mittendum sanguinem cogerẽtur, quam rem apprime formidabant, fabulosas quasdam indicationes & ipsi sibi inuenere, nempè quæ à coitu, quæ iterum à lunæ motibus, ut interim dum huiusmodi pericula euitant, aut ui morbi, æger deficiat: aut iam præcipuam illã occasionem præterijsse asserant: diximus enim & iam antea, his artibus solere eos se tueri. BEN. O' scelesta capita. Tu uero putas'ne post coitum mittẽdum sanguinẽ? ATH. Quid ni? dum uiriũ robur adsit, & morbi urgeat magnitudo, sit quoq; æger florenti ætate: hos enim duos, seu tres mittendi sanguinis primos scopos, proposuit Galenus, & ante hunc Hippocrates. At non ex quouis uenereorũ usu uires deijci putandũ est, neq; in quouis corpore. Quid igitur (ut ad Auicẽnã reuertamur) credis'ne

bonum uirum his ſuis cautelis homines nõnullos necaſſe? BEN. Puto ego quamplurimos: memini enim robuſtos iuuenes quoſdã hoc relicto præſidio, ſed & nõ alia ex cauſa mortuos; putarã itaq; hoc apud uos capitale eſſe. ATH. Capitale his tantummodo fuerit, qui ſibi ex ſpurciſsimis barbaris, atq; ignara illa ſchola duces ſelegére. Cauſam uero ſiquis quærat, cur in tam grandem ſanguinis timiditatem lapſus ſit Auicẽna, præter multas, quas ſupra tetigimus, quũ eius ſcripta uniuerſim in cẽſum uenirent, ingenij ruditas quædam uiſa eſt extitiſſe. Simul & in curatiua methodo minime exercitatum eſſe, quod hinc patet. Poſuere Hippocrates & Galenus mittendi ſanguinis ſcopos, poſuere & quæ dehortantur: non quidem adeo ut medicum omnino ab eo opere deſiſtere cogant. Sed quia plus minus'ue mediæ uiæ accipi oporteat, iuxta id quod aut magnitudo, dignitas, aut demum indicationum aduerſantiũ multitudo nobis ſuadent. Has res cum in ea ſententia accepiſſe oporteret, hic tamẽ ueluti abſoluta quædã documenta propoſuit. Nec me exempla modò fugiunt, neq; itẽ uerba ipſa, quibus monſtrem, quæ dixi modo, uerum temporis breuitas me admonet, ſimul & dicẽdorum multitudo, ut ad cætera properemus. Nã quid dicam, Dij boni, de mittendi ſanguinis quãtitate? Si quando enim forte fortuna hoc tam grande periculũ ſubeũt, ſemiobolos præſtò eſſe oportet, ne uel drachmula una certum põdus excedant. Sibi nanq; maximum ſtatuerunt, & quod ſuperare haudquaquàm fas ſit, unciam ſextam, neq; eã ſimul, atq; uno impetu, quoniam à purpurato illo ſuo principe didicerunt, melius fore ſi partiaris. O' inſana capita, ò penitus

extirpã

extirpandos homines. Sunt'ne hi boni ciues, quos mortuos fletis, aut ſeneſcere indignamini? qui utinam à primo ortu perijſſent: neque enim uita priuaſſent plurimos, ſed & priuarēt quotidie, quibus reſpublica non ſine dāno caret, quod & uos noſtis. Quotquot enim ſeſe eis cō miſſerunt, niſi naturæ beneficio, aut morbi facilitate ſanati ſint, omnes breui periere. LAN. *At uos econtra ſeruaui ſi uel à morbi initijs uocati, uel mediocrem nacti eſtis curandi corporis habitum: perijſſe nullum acuta febre.* ATH. *Tu'ne igitur hominum cenſor? atqui non putaram te noſtri adeo diligētem eſſe obſeruatorem: quod gaudeo: ſperoq; fore ut maiora adhuc indies uideas, nam & celerem, & certam, nec non ſine rei familiaris detrimento, ſanitatē plurimis pollicemur.* LAN. Oportuit igitur uos *prius pactos mederi.* BEN. Nam *quid obſecro?* LAN. *Quoniam minimum mercedis inde haurire queunt, temporis breuitate, contra quàm noſtri faciunt.* BEN. Opti*me ac facete dictum. Sed geſtio cætera audire.* ATHA. Nos *igitur Galeno fiſi, uno impetu (quoniam ſic conducit magis, dum uires ferant) ſanguinem miſimus plurimum, nam bilibre pondus & trilibre in acutis febribus, aut magnis alijs morbis ſuperauimus: atque id non modo impune, ſed & tanta ægrorum tolerantia, ut nil ſupra eligi potuerit.* BEN. Hui *tam grande ſanguinis pondus: profecto hoc hactenus nobis inauditum eſt.* ATH. Nam *quid miraris obſecro? num tu* Galenum *medicorum optimum arbitraris? Si itaque is, minimum fere pondus ſeſquilibram ſtatuit, maximum uero ſelibre, aut amplius: cur non & nos, intermedias illas uacuatio*

cuationes tentare audeamus. Seruabant aduersarij nostri huiusmodi opera, ut siqua possent calumnia nobis officerent. Itaq; tantum abfuit ut hac in re quicquam profecerint, quin potius stupidi cœperint & ipsi, furtim quidem & dißimulãter, nostra sectari uestigia, nostraq; instituta uerbis quidem spreta, opere tamen confirmare. Scimus nos ad exactam illam ardentißimarum febrium metã uentum adhuc non esse: nempe sanguinem mittere, quousque animo linquatur æger. Insuper ingenue fatemur, neq; id dimissum auxilium infamiæ timore, aut lucri gratia: utrunq; enim palàm nobis posthabitũ est, atq; neglectum. Nec iterum quo timeamus aliquid ad opus uertere, quòd Galeni assertione comprobatum sit: sed quoniam è tenebris pauloante egreßis, durum est lumen statim prospicere, atq; ad solem uerti. Consueuere quoq; et quæ certa bona sunt, dummodo insolita, initio perterrefacere. Quid igitur his accidet qui uerbis quidem se Galenicos uocant, nil autẽ quòd Galenum sapiat operantur, sed in Montagnana, Sauonarola, & quibusdã alijs, quorum nomina referre pudet, cõsenuere: num putas eos meliores fieri posse? BEN. Nequaquam: neq; enim sui iuris est, qui semel cõtraxit habitũ. Sed quid est quod istos audiui dicere? cauendũ esse maxime, ne sanguinis mißione bilis feruea, aut crudos augeas: & iterum, cõsilium meũ est, ut dimittatur quo ad poßibile est: his nãq; uerbis aliâs territus sum. Puto aũt medici alicuius ex præstantißimis extitisse, quoniam in ore omnium paßim audiuntur. ATH. Quid mihi transcriptorem hunc allegas, qui in eo tractatu quem de uenæ sectione scribit, & cuius pauloante meminimus, tanta per

ta peruerſe, tot inepte, tot ridicula aggregat, ut nihil peius excogitari queat: uel enim à uiliſsimo quoque, & qui uel minimum in ſcientia hac eruditus foret, & uberius et melius omnia dicerentur. Hanc rem abunde Paulus noſter monſtrauit, in ea epiſtola quam de uenæ ſectione aduerſus Auicēnam ſcripſit. Sed iam tempus eſt, ut ad id quod tertio propoſitū erat reuertamur: hos inquam tēpus ignorare quo fieri debeat ſanguinis miſsio. Cum enim à principio facta maxime conducat, tunc ſcilicet cum mouēdum præcipue ſuadet Hippocrates: hi dū ſuos expectant periodos, atq; urinas turbidas purpureas'ue: dum mollire aluū ſua Caſsia prius uolunt, dum cognatos conſulunt, & famulos quoq;, præterit ſanguinis mittendi occaſio. Quæ res et nōnihil infamiæ huic adeo excellenti præſidio adiecit. Cum enim prima illa atq; utilis occaſio præterijt, miſſo deinde ſanguine, ſiquidem ægrū mori cōtingat (quod uerisimile eſt) ſanguinis miſsioni hanc culpam tribuunt. Dico autem uerisimile eſſe poſtmodum ægrum mori: nam cum ſemel putredo ualida uenas occuparit, difficilis ſolutu redditur febris. Quid poſtremo de uenis quas ſecādas ſuadent dicemus: cum alij in pleuritide tali uenam, alij in cephalalgia neſcio quos manus ramuſculos magis diligūt quàm hic externam, ibi uero internam uenam ſecare. Alij cucurbitulas phlebotomiæ uicarias eſſe didicere. Alij & hirudinibus gaudent, ut nouum aliquid comminiſci uideantur. Demum omnino ſtudent, ut uel ſanguinem haud mittant, uel nil ægrum iuuent. Adeo ut mihi perſimiles his uideantur, qui internuncijs & aduocatis rem agunt, dum principem libere adire liceat. LAN. At quæ

dius

diu anxit iuniorum animos quæstio, ad satietatem actitata, num scilicet semper recta uena secanda, an tibi utilis esse uidetur? ATH. Vtilis ea quidem, uerum adeo clara, ut non modo controuersiam apud doctos uiros non habeat, sed neq; dubitationem ullam. Quo magis mirere quosdam in eiusmodi theoremate adeo laborare, ut nil aliud loquãtur, prædicent, scribant. Quasi non decies mille alia, & ea quidẽ utiliora, restent perscrutanda. Sed iam uenæ sectionẽ dimittamus: atq; ad diæteticen accedamus propius, ea quanti referat probe uti, & Galenus ipse testatur, & ratio docet, ita ut nobis quandoq; diæteticen omniũ morborũ concoctricem appellasse libuerit. Neq; altera res est quæ cordatum magis ac solertem medicum exigat, ut qui probe morbi uigorem, quam prope adsit, conijciat. Neq; enim sic uires labi sinet, nec morbum cibatione augebit. Plenus est ea Hippocrates, ut qui huic negocio totum fere dicauit librum: quem nobis nuper Parisiensis officina, luculentissime latinitate donatum, misit. Hanc ipsam tantum abest ut aliqua ex parte cordi habeant, ut qui cibi, qualesq; in quolibet morbo cõueniant, minus norint. Sed nec quãdo uberius, quando tenuius cibasse oporteat. BE. Nescio quo nam pacto hæc ignorarint: nã ex Hippocrate didicit unusquisq;, in morbi uigore tenuissimo uictu utendum, præcedentium temporum cõparatione. Sed & dum morbus increscit, quo propius uigori accedas, eò de cibo minues: quomodo igitur cibandi tempus ignorant? Nam de cibarijs ipsis haud ierim inficias inuenisse me aliam apud ueteres ciborum seriem, atq; exactã illam uiuendi formulam omnino hac tẽpestate derelictã. ATH. quàm uellẽ mihi

[Margin notes: ...enam secanda ...n in latere af...to. — Diætetice. — Cibus.]

mihi tempus sufficere, monstrarẽ profecto in re adeo necessaria quàm longe à ueritate absint, sed decet solummodo rerum capita adnotasse. Quòd quidem uera sint quæ dixti modo, nempè in uigore morbi oportere cibũ subtrahere, & Hippocrates & Galenus testantur, sed & ratio ipsa docet. Quoniã enim eo tẽpore coctioni maxime uacat natura, opus est ipsam ad alia non diuerti, ut quæ in ea peragenda maxime occupata sit. Porrò cum crisis imminet, coctaq; iam est materia febris, laborat tamen admodum, quum seligere atq; expellere se expedit. Proinde & grauia ac terribilia eo tẽpore accidũt symptomata. Quòd si aliò auertas naturæ uires, præterit occasio. Multis enim uel leuis ambientis frigiditas, uel intẽpestiua cibatio crisim abstulit. Nostri uero medici qui modo experientiã iactabãt, sibiq; eo ordine placebãt, adeo probe uictus rationẽ seruant, ut mulieribus potius obsequẽtes, quo magis prope est uigor, eo magis nutriũt, quoniã plus collapsas eo tẽpore uires, reficiẽdas amplius putant, quocirca et cõtusos gallinaceos, aut emaceratos atq; eliquatos sorbẽdos exhibẽt: Oua itẽ & siqua alia uehemẽtius nutriũt. De potu quid dicã? neq; enim hac parte melius se gerũt, quum omnes uino potẽt, nulla alia ratione ducti (siquidẽ ab eis quæras) quàm quod uinũ potare assueti sunt ægri, quasi iudicatio quæ à cõsuetudine sumitur, tãtã uim mõ habeat, ut eã quoq; quæ à morbo est, superet. An putas abstemios hoĩes Galeni atq; Hippocratis tempore extitisse? hi tamẽ cũ nõ minus consuetudinẽ seruandam doceant, à uini tamen potu oĩno acuta febre laborãtes arcent. At nostri, ut potè bibuli ipsi quoq;, non patiuntur ægros suos siticulosos

Potus.

losos lõgius à uino abstinere, præsertimq; Trebbiano di- cto. Hinc subitæ mortes & desperatæ salutes. Dum enim nutris impura corpora, eo magis lædis. Quod siqui sunt qui sibi formulam quampiam tenuis uictus proponãt (uo cant autẽ hũc qui ex solo pane fiat) eo sæpe à principio usi, coguntur demũ turpiter, atq; admodum pernitiose in statu ipso cibare, uel quoniã longius abfuit, q̃ ipsi conij- cerent (siquidem unquam hoc eis in mentẽ uenit, dum ui ctum instituunt) uel quia defectas morbi magnitudine ui- res, uetulæ cibis reficere efflagitant, quibus minime aduer satur medicus. At quas nam obsecro defectas uires? Nẽpe si uel semel assurgente ægro, parum animo linquitur, at- que omnino ad motiones corporis, deterius se habet. Nos uero (inquit Galenus) motrices dictas uires, haud equi- dem in morbis robustas expetimus, uitales uero quas pul- sus indicat, tactũ modo quatenus sufficiat æger, sola nan- que concoctrix est quæ febres curat. Quod uero ad cibo- rum rationem pertinet, quamuis tu modo fassus sis, longe abesse à recto tramite medicos, quod tamen nobis notum non puto, hoc addam. Acutarum ægritudinum, in quibus præsertim exactum uictum exquirimus, nulli adhiberi ta- lem: sed plurimos malo uictu perdi, alios uero in longas ægritudines inuitos trahi. Dicant quæso siquem unquàm solis potionibus nutrière, ex his qui acuta laborãt? quod ita quibusdam necessarium censet Hippocrates, ut sine eo uictu haud poßit saluari æger: sunt autẽ hæ non Zythus, aut ordei aqua, sed aquosum oxymel, aut mulsa, hoc enim solo & ad septimam contentos non dubitabant, quod & Galenus testatur: Qui uero iterum sorbitionibus nu-

triẽdi

triĕdi ſint, ptiſanæ inquàm aut alicæ cremore quis nouit? profecto ex his nullus: nam ſi ptiſanam exhibent quam dicunt, mille alijs admiſcent cibis: quocirca proculdubio fructibus ipſius carent. Dico autem fructus, quos longiſsime Hippocrates proſequutus eſt, ubi & Galenus addit, eos qui pane aut condro nutrirent, cum ægros lædere, tum ptiſanæ beneficijs omnino carere. At ſorbitiones puto noſtri medici fugerent, uelut admodum tenues, attamen uidemus Galenum & Hippocratem eas in acutis pleriſq;, uelut plus iuſto nutriĕtes, euitare. LAN. At inquiunt corpora noſtra uiribus imminuta, non poſſe ita acriter cuſtodiri: eſſe item conſuetudinem ſeruandam cenſent: quod & tu paulò ante tetigiſti: non uideris tamen adhuc conſuetudinis uires ſatis enucleaſſe, cum de uini potu diſputabas. ATH. Diximus Galenum utendum his ſtatuiſſe ſuis uerbis, quibus maxime aſſueuit æger, idq; bona ratione. Conſuetudo nanque indicationem, quæ ab ipſa rei natura ſumitur, comitatur, uelut in therapeuticis declaratū eſt. Nū igitur qui meracius bibere ſolent, protrahūtq; ad longas conuiuia noctes, his etiam in acutis uinum dādum eſt? Minime. Num carnibus cibandum? Haudquaquàm. Num pane? ne id quidem. Quo igitur modo conſuetudinem ſeruādam dicunt? Nempè ut magis nutrias minus'ue, quàm ſibi aliâs, aliud poſceret corpus. Eſt enim ſua uis indicationi huic: quæ tamen à morbo eſt, eam longe ſuperat. Quod uero addebas haud ferre corpora noſtra huiuſcemodi uictum: non decuit profecto talem uirum, phyſicis rationibus egregie inſtructum, quiq; hiſtoriarum agnitione refertus ſit, talia loqui. LAN. Iocabar equidem,

Conſuetudin[is] quātum tribu[en]dum.

tibiq; aliena proponebã, haud mihi probata. ATH. *Si demum ad integram, & quæ proprie ptiſana diceretur, accedas, quæ & longioribus conueniret morbis: non modo ea uſi non ſunt, uerum nec ſatis norunt quæ nam ea ſit, quo minus, qua nam uia ea fieri poſſet, tentarunt.* Nobis *itaq; uniuerſus imminet labor, ut quibus mens ſit, hanc quoque artis partem inſtaurare, quod & nos hoc anno opere monſtrauimus, quando plurimis ægris prout oportuit exactiſsimum uictum inſtituentes, eos breui ſanauimus.* Quin *eos potius natura, ut quæ plurimum criſi morbos leuaret.* Quam *tamen criſim ipſi nunquàm ſe uidiſſe aiebant, aut quamrariſsime: quin &* Galeno *illudebant atq;* Hippocrati, *ſomniaſſe eos dicentes, ac uanum quid commẽtos, dum quarti, ſeptimi, noni, undecimi, decimiquarti quoq; criticas uires celebrarent.* Dicebamus *paulò ante cum de potu ageremus, nõ ſinere noſtros medicos à uino abſtinere ægros. Cum tamen ſiquod in febribus dandum ſit, nec quale id eſſe debeat, nec quo tempore decernunt: uini nanque nocumenta permaxima ſunt, ni tempeſtiue detur: ſicut econtra magni uſus fuerit, ſi probe utaris. Sunt autem nocumenta eiuſmodi.* Primum *quod calorẽ adaugeat, & uiſcera ſiqua inflammata ſunt, lædat: humores commoueat, atque ea ratione coctionem impediat: quin nec nobis præſto eſt uinum, quod etiam inclinante morbo, ſatis conducat: nempè album, tenue, uim aquæ paulo euincens, quare non minora in potu quàm in cibis eos nocumenta præſtolantur: ſed ſatis ſuperq; de his ſermo fuit.* De *ea uero parte quam pharmaceutriam dicunt, ſi pro meritis loqui uelim, quàm longe à ueritate*

[Margin: Vini potus in morbis.]

[Margin: Pharmaceutice.]

& recta

& recta ratione ab his tractetur, profundam forte dicendi abyssum ingrediar, quæq; iustum uolumẽ potius exigeret: Siue enim alterantia præsidia, siue uacuantia seu demum concoctricia ab eis dicta consideres: piget me dici medicũ, atq; adeo iniuste eo nomine nũcupari: postquàm & ego hactenus his usus sum. Primum enim quod his cõmune uitium est, methodo nulla duce ut aliâs dicebamus, composita sunt, sed inepta quadam similium rerum congeriè referta, è quibus hæ quidem ignotæ sunt, seu hominum negligentia, seu uocabulorum absurditate: hæ uero perperam ab artificibus acceptæ, solo demum nomine tales: nam uiribus adeo languidis existunt, ut nullo penitus usui sint. His tamen acquiescunt medici, quibus scilicet sat est hoc, Ammoniacum, hoc casiam, hoc Bdelium uocitari, quasi nomina, nõ res ipsæ nobis sufficiant. Hæc igitur tum medicis, tum ministris communia sunt. Quæ uero priuatim medicos tangunt, (ne in hac parte nostri sermonis postrema, absentes sine ratione condemnare uideamur) uobis modo aperiam. Nõ minus scilicet in pharmacorum usu falli eos, quàm in uenæ sectione, de qua paulò ante sermo fuit. Neq; enim quo utãtur sciũt, nec si scirẽt, his pro tempore utuntur. Quod quidem igitur in electione simplicis materiæ fallantur plurimũ, non est opus modo transigere. Cuilibet enim uel minimum in eo negocio experto satis patet. Porrò ubi aliâs de plantis sermonem habuimus, superest modo ut de metallicis addamus quædã. Ex his nullum aut rarum ad nos, non adulteratum affertur, seu similium rerum artifici admistione, seu arte naturam ipsam colore ac figura penitus imitante, quo eligen-

Metallica

tes fallantur. Sunt autem huiusmodi Auripigmentum, Stibium, Cinnabari, Miniũ, Sandix, cæteraq́; multa, quæ si uera forent, maximo nobis usui essent. Quare doleo medicorũ sortem, ne dicam negligentiã, qui studij huius curam sibi non susceperint, uerum rem omnem seplasiarijs dimiserint: atq; hi rursus rusticis aut mercatoribus rem omnem delegarint. Illhac itaq; tandem pendet humana salus. BEN. Cur non & uera pro fictitijs nobis modò aduehũtur? ATH. Quoniã cæteri artifices omnes suæ materiæ studiosi sunt, præter medicos. Cũ igitur pictoribus satis superq́; forẽt, quæ chymica arte confecta sunt, ea quidem sibi asportari curarunt. Atq; ita factũ est (ò facinus indignum) ut pluris apud mercatores pictura, quàm medicina foret. Proinde quũ medici suæ materiæ ignari, singula nullo delectu habito admitterent, factũ est ut adulterina nobis, ueluti prõpta magis, pro genuinis irreperent. Non ita Galenus, qui plurimas medij maris oras, hac siti urgente adnauigauit: & nos quoq; eius exemplo tum ad oriẽtis emporia, tũ ad Germanicas fodinas, diligẽtes statuimus amicos, qui nobis ueras tandẽ rerũ effigies monstrẽt. Caueant igitur (quod & ad senem paulò ante dictũ est) his instrumẽtis usi, amplius experiẽtiam iactare, celebres'ue compositiones: nam si qui inde curãtur, id tãtummodo naturæ, aut fortunæ ascribendũ, quod & antea dicebamus. Quod uero nec tẽpestiue his utãtur, aliâs apertius monstrabitur. Quoad tamen nobis modo licet, paucis exponam. Atq; à uacuatione initium sumam, qua multos morbes curare confidunt. Porrò eam solent aut pharmaco, aut clystere moliri: sed plurimum importuni: nam

Vacuatio.

cum

tum molliendæ alui gratia, per ſedem molle quippiã aut humidum infundere debuiſſent, hi herbarum decocto ſalem plurimum inijciunt: quæ res quantum ægros angat, dum nuda uiſcera pungit, dum deiectionem acerrime irritat, ſymptomata quæ inde accidunt ſatis monſtrant. Alijs nanq; uenter turbatur, alij linquuntur animo, omnes demum adeo aluo ſiccantur, ut uix ad longum tempus humeſcat. Poterant tamen legere, uel ſi etiã ſola ratione utãtur, ex ſe ipſis inuenire, in calidis febribus molli clyſmate utendum, in cæteris & acribus quoque, & ſalitis. BEN. Quantum momenti in re adeo exigua, ſed & quàm uera narras. ATH. Nos igitur primi omni acritudine expertia infudimus: quo factum eſt, ut non modò incommoda ea, quæ paulò ante in cenſum uenerant, nos minime manerent: uerum pro his & humida aluus, & totius corporis quies ſuccederet. Quid igitur de potionibus dicemus, ſi in re adeo nota peccãt? Hi itaq; in febribus ægros adeo medicamentis exaſperant, quæ deiectoria appellant, ut uel omnino perimant, uel admodum lædant. Atque utinã nõ & ego meis hoc didiciſſem periculis: quãdo unà ipſis & à morbi initijs, & ipſo iam increſcente, nõnunquàm uero & uigente deiectoria medicamenta propinaſſem, leuiuſcula quadam coctionis nota permotus. Hinc accidit, ut his potis ſæpius inualeſcat putredo, coctio tardetur, incipientes ſudores arceantur, laborãtium uires tollantur, atque omnino impediatur criſis. Sed & quod riſu dignũ eſt, febres omnes deiectione ſe curare poſſe arbitrantur: attamen aperte ſcriptum inuenere, per eas uias ducere oportere humores, per quas tentat natura: hoc enim pa-

Naxa catharticorum in febribus.

ȼto ſibi minime renitimur. BEN. Solent his quæ obiecisti modo ita reſpondere. Noſtræ inquam tempeſtatis ægros, ex malo præeunte uictu, ſuccis abundare: idcirco neceſſe eſſe à principio morbi materiam imminuere: ita enim memini ſcripſiſſe Hippocratem. ATH. Eniterer profecto hunc uobis adeo pernitioſum errorem aperire, neq; id mihi difficile foret, ni maius ocium expoſceret: uerũ propediem uobis ſatis fiet ſpero, ſi quæ modo parturimus, pariamus quandoque. Ne tamen omnino pugnam detrectare uidear, neu uos omnino aduerſus huiuſmodi tela noſtris aduerſarijs improuiſos relinquamus, paucula adijciemus. Hoc enim tandem gratis ſibi conceſſo (quamuis & tu apprime noris, aut parum aut nihil uiuendi modum immutatum eſſe, poſtquàm Romanus luxus totum occupauit orbem) nulla ex parte ueritati aduerſatur. Audite obſecro Galenum hanc rem hiſce uerbis declarantem, quæ quidẽ & paulò ante in medium adducta ſunt: Pauperes inquit quàm diuites certius faciliusq; ſanitati reſtituimus. Inter cæteras autẽ quas affert cauſas, ea eſt, quòd ex quo diuites deſidem uitam degunt, plurimisq; & his quidem admodũ nutrientibus utuntur cibis, plurimum itaq; ſanguinis abundare neceſſe eſt. Quare uenæ ſectionis egentes maxime, eam tamen admodum formidãt. Fateamur igitur & nos ſi libet huius tempeſtatis homines plurimo uti cibo: Num ex eo pharmaca exhibere oportet ad ſuccos minuendos? Minime gentium. Nam uenæ ſectio eſt, quæ multitudinem minuat, & ſiqua ſunt quæ ex accidẽti euacuent, Inedia ſcilicet, balneum, frictio, atque eiuſmodi. Hæc itaque cum ratio ſuadeat, inſuper & maiorum autoritas,

ritas, nobis quoq; experientia comprobauit. Vbi facta ab initio sanguinis imminutione celerrime reliquum natura concoxit: Sed nec officij sui oblita, sæpius & segregauit, atq; expulit. Sin minus medico prudentißime manũ porrigente iuuata natura, leuißimo auxilio coctum deiecit humorem. Sed iam tempus est ut receptui canamus, nimis enim in longum nostra hæc tenditur oratio, sed nec pro meritis licet singulorum modo meminisse. Neq; ego hæc tetigissem, ni satis scirem, plura multo capere uestrũ ingenium, quàm ego dictis explicarim. Hoc tamẽ unum teti gisse uolui, ac postremo annotasse, ubi scilicet de coctione & cocto humore mentio incidit, non modo ab his coctionis uim & naturam ignorari, uerum nec quibus auxilijs iuuari debeat concoquens calor. Dico autem auxilia, non quo medicus coctionem per se iuuet, atq; humorem concoquat, ut stultißimi medicorum arbitrantur: sed quo naturæ placidiorem & minus rebellem ac difficilem succum concoquendum reddat. Hoc opus Galenus oxymelitide exequebatur, aut solo, aut radice herba'ue quapiam incocta. Nostri uero medici quo minus laboris, plus uero lucri suis ministris accederet (à quibus etiã sæpe prouẽtus portiunculam clam accipiebant) perennes quasdam inuenere potiones, quas syrupos uocant. De quibus si differere uelim, qua methodo compositi sint, aut ex qua materia, uix mihi dies totus sufficeret. Neq; enim sæpius satis sciunt, num per eos uentris solutionem quærant, an suam nominatam digestionem: tanta est solutiuorum pharmacorum cæteris confusio. Porrò ut falsitatem hanc aureo operirentur amictu, addidere magnifica nomina,

Oxymel.

Syrupi.

qualia sunt, de pomis syrupus, aduersus melancholicū humorem Achilles. Quin & à regulis quibusdam composi tos commenti sunt, quo plus ipsis autoritatis accederet, quasi potestate regia, aut armis, non autem recta ratione defendanda esset compositio. Hunc subinde Diarodon, hunc ex epithymo appellant, quod si qua fieri posset, ut misturā illam dissolueres, profecto ne minimas quidem re liquias inuenires eorum, a quibus nomenclaturam accepe runt. Quid itaq; stultius quam arbitrari succi malorū dra gmulam, atram bilem edomare, quas scilicet uel integras quoq; comedere fas est unicuiq;: hoc tamē sibi persuadēt, ac belle in huiuscemodi sibi placent. Quid demum dicam de aquis extillatione productis: An turpius quippiam nobis unquam omnigerum attulit mare, aut mōstrifera Africa. LAN. Sæpius rem hanc admiratus sum, nec poteram ullo pacto acquiescere huic adeo aperto errori, ut facile crederem, quod adeo igne elaboratū est, amplius suæ matricis herbæ seruare uires. Mitto ego simplicia quædam, quæ natura adeo fortibus donauit misturis, & tato nexu coalentibus, ut uix igne dissolui queant: qualis Rosa est, quam & Theophrastus admiratur, sed nec propter hanc uniuersim huiusmodi parandi arte utendum censuerim. ATH. Quin nec Rosa quoq; omnino suam seruat naturam, etiam ipsismet testibus: succus nanque ipsius aluum soluit, ubi quæ exstillatur aqua apprime compescit. Quid igitur de cæteris dices, quæ in quotidiano usu medicis sunt, Absynthio, Cicorio, Asparago, num quippiam suæ naturæ referre amplius tibi uidentur? LAN. Haud equidem: nam saporem quidem nullum, odorem uero uel iti-

dem

[margin: Aquæ distillatæ.]

[margin: Rosa.]

dem nullum, uel admodum paucum, præter fumosam quandam atq; igneam exhalationem seruant. BEN. Ego quidem periculũ non feci Landine, ut qui non adeo medicis rebus addictus fuerim: uerum ratio dictat, quæ dicitis uera esse: Quæ scilicet igne exusta ac torrida fiãt, pristinã naturã amittere, quæ in sola illa atq; integra mistura uersabatur. ATH. His tamen plena sunt omnia, his morbos profligant, his ægros potant quandoq;, his perfundunt præcordia. Hanc igitur uomicam & nos persanauimus, qui omnibus his tum syrupis, tum aquis explosis, solo oxymelitide contenti, seu perfectæ coctionis, seu aquoso, aut mulsa eodem modo parata, Galeni instar, cum libuerit aliquid incoquentes, contenti sumus. Atq; hoc solo febre acuta male habitos potamus, hoc inquam & coctionem iuuamus, atq; ad notas naturæ uias humorem dirigimus. LAN. Magnum profecto uobis imminet ab hisce uiris periculum, quos tanto lucro defraudatis. ATH. Cæterum quo scias amplius quantum huiusmodi inimicitia nobis cordi sit, decreuimus uel artis huius præfectos consules, uel si oporteat, Illustrißimum nostrum principẽ adire, simul & commonefacere, quanto in discrimine uersetur res medica, atq; hinc hominum uita: ubi mendicamenta tractari eorũ manibus uidemus, qui plurimum neq; ea norunt, uel si norunt, præ auaritia eligere optima minus student. Neq; enim esse bene instituta ciuitate dignũ, unicuiq; hoc negocium paßim committi: sed his solum, qui probatißimis medicis, idonei uisi fuerint. BEN. Vtißimum profecto opus hoc fuerit, ac laude dignum, his tantummodo ministris uti, quos probes. ATH. Erãt quidem

Oxymel.

& plurima adhuc dicenda, uerum uobis rerũ capita monstrasse sat fuit, utpote uiris qui ea pensitare, quantiq́; facienda sint nosse poßitis, cum præsertim in dies quotidie proditura sint Galenicæ hæreseos momenta, quæ quidem si genium illud Galeni ad unguem non fuerint, hoc tamen laudis dubio procul secum ferẽt, quod omnino ab his qui primi Galeni medendi methodum ab inferis euocarunt, prodiere. LAN. Non'ne arbitraris breui fore, ut medici omnes qui hæc nouerint, in uestras partes conspirẽt? neq; enim diu poterũt ueritati obsistere. ATH. Dicã ego quod sentio: Primum ex his qui uulgo medici uocantur, triplicem, si diligẽtius aduertas, reperies differentiã. Alij nanq; adeo hebeti ingenio sunt, atq; omni ex parte rudi, ut nullo pacto ueritatem, & si apertißimam, prospicere ualeãt. Alij iterum ueritatem quidem optime norunt: eam tamen fateri sibi haud utile esse putãt. Primum quod magno sibi dedecori fuerit in tanta ignorantia consenuisse. Deinde quod omnes ilico ludibrio habeãtur: ut qui senes admodum, nuperq́; in tanto pretio habiti, perinde ac pueri prima artis rudimenta addiscere debeant. Porrò hos quiduis potius pati certum est, quàm semel aperte manus dare, atq; eorum uideri disciplinam capescere, quos modo lactentes, ac nullius pretij medicos appellabãt. LAN. Quid igitur facient, aut quo nam modo famam suam posthac tuebuntur? ATH. Quod & facere tunc primum cœpere, quum ad eorum aures res hæc peruenit. Ad conuitia inquam, & maledicentiam se conuertent: experientiam, ætatem, canosq́; ostentabunt, ciues perterrefacient, atq; eiusmodi in dies molientur multa, quæ tu optime calles Landine

[Margin: ...edicorũ differentia triplex.]

dine: ut qui pluries pro nostris partibus acerrime conflixeris. Accedo demum ad tertiam medicorum differentiã: eorũ scilicet qui non modo partes sectantur nostras, uerum & plurimo nobis adiumento fuere. Inter quos primus & maxima nobis familiaritate iunctus Guido Anterigolus est: iuuenis quidem qui optime Curtianam illam disciplinã oleat, quiq; nobis de suo ingenio plurima polliceatur. Adsunt & alij Galenicæ sectæ studiosi, quos inter Andreas Paschalius in primis merito numerandus est. Quin & alij quoq;: uerũ præ cæterorũ multitudine pauci, hiq; omnes ætate iuniores. Per hos inquã optime sperandum est, res nostras auctum iri. Quod si qui ex alijs demum ueritate uicti in castra nostra transfugæ peruenerint, lubentes quidẽ suscipimus: dummodo nõ furtim quidem, ut supra diximus, uerũ aperte Galenicæ sectæ nomẽ profiteantur. Ita enim academiam nostrã appellasse libet. Quòd si quis nos minus dignos iudicet, quàm ut instauratorũ nomẽ mereamur, atq; ipsius sectæ innouandæ autores: Hunc uelim omni affectu deposito considerasse, quo pacto (ut de se Galenus inquit) nos primi pericula subiuimus: tum quæ ex iam dissueta arte oriri poterat, tum item quæ nobis affatim maledicorum numerus afferebat. Diu enim undiq; destituti, & aduersus barbariem insuper & barbarorũ sectatores, demũ & cõtra ignauum uulgus certauimus: uicit tandẽ ueritas, uictoriã modo prosequimur. Quod si primum nostro huic labori Illustrißimi ac fœlicißimi principis nostri gratia nõ desit, nec nõ & doctorũ hominum, in quo ordine facile primus locus urbis nostræ uobis debetur, unà cum Laurentio Stroza, ac fratre eius Philippo,

Philippo, Petroq́; filio, ſed & Petro Victorio, Bartholo meo Caualcanto, cæterisq́; quamplurimis, cum in alijs omnibus, tum in hoc doctrinarum genere apprime eruditis uiris, non dubito, quin nobis res omnes ex ſentẽtia ſuccedant. Sitq́; hoc & noſtri & urbis totius, imò & Ethruriæ perpetuũ gloriæ monumentũ. Neq; ierim inficias, futuros poſthac plerosq;, qui & doctrinæ ubertate, & dicendi facilitate, nos longe ſuperẽt, quin & in artis operibus plurima inueniãt, remq́; publicam augeant: hoc inquã ſperamus atq; optamus, ſiqua tamen debẽtur his qui rem ab initio orſi ſunt, hoc totũ Academiæ noſtræ condonari petimus. Et ſi enim & alij quidam Galenicam doctrinam noſtra ætate ſuſcitarint, atq; aduerſus barbaros acerrime dimicarint: inter quos Curtius, ætatis noſtræ decus, primũ locũ tenet. Nos tamen primi (quòd nouerimus) Galenicas ueritates opere quoq; monſtrauimus, atq; ipſius uniuerſam methodũ exactiſsime exequuti ſumus. LAN. *Iuſta petis. Ego uerò quod hactenus feci, ubiq; gentium ueſtri famam tuebor, ac pro uiribus extollam: ſic enim & rei grauitas, & animi ueſtri magnitudo expoſcit.* BEN. *Ego uero quid dicam, qui uobis quondam aduerſarius extiti?* LAN. *Hoc ſolo culpam omnem dilues, ſi te uictum fateberis.* BEN. *Quin & in partes ueſtras lubens ſecedo: gaudeoq́; me in extrema ſenecta nouum fieri militem.* ATH. *Valete igitur uiri optimi, ac rem literariam ut facitis fouete.* BEN. *Vosq́; iterum pergite: Neq; enim deorum hominumq́; opera uobis deerit. Vale. Ego uero domum me recipio Landine.* LAN. *At ego ad has uiſendas plantas, priuſquam emarceſcant, reuertor iterum. Vale.*

PETRI FRANCISCI PAVLI MEDICI GALENICI ADVERSVS AVICENNAM DE VENAE SECTIONE TRACTATVS.

PETRVS FRANCISCVS Paulus, ex Galenica secta medicus Florentinus, medicæ artis studiosis Salutem.

COgitauimus iamdiu, uiri medicinæ studiosi, ueterem ueramq; medendi methodum pro uiribus è tenebris eruere, quam quidem omnium disciplinarum nobis autores Græci iam antea optime excoluerant: Barbari uero post hæc dehonestarant, atq; corruperant. Necesse itaq; habuimus eos, qui pro ueris autoribus nobis successerãt, demoliri, atq; eos minime sectandos duces, aut obseruandos ostendere. Cæterum inter reliquos maxime Auicennam, utpote cui primas partes nostri medici tribuere soleant. Quum uero plurima nobis occurrerent aduersus eum dicenda, minime uisum est singula eius opera prosequi: nam quid hoc laboris mihi susceperim? Verum unicum de uenæ sectione caput in mentem uenit mihi proponere, quoniam à nouis his medicis uel maxime laudari soleat Auicenna, quod in eo præcipue Galeni mentem felicißime assequutus sit, quantum itaq; longe haberent monstrare enitar modo: quam rem si commode assequutus fuero, non minimum momenti ueritati adiecisse uidebor. Sin minus, alijs postmodum & doctioribus (ubi ita sorte contigit nos cœpisse) ea perficere atq; explere negocium erit.

Valete.

PETRI FRANCISCI PAVLI MEDICI

Galenici, de uenæ sectione, aduersus Auicennam, tractatus.

PRIMVM itaq; circa ipsius definitionem insistendũ est, quam huiusce modi uerbis explicat. Phlebotomia (inquit) est euacuatio uniuersalis, quæ multitudinem humorũ euacuat. Quid deinde per multitudinẽ intelligat, exponẽs subdit: Multitudo uero est augmentũ humorum, super æqualitatem ipsorum in uenis. Porro hæc prima sui facie haud temere dicta uidẽtur, quum enim & superabundent quandoq; humores ex æquo (hanc plectoram dicunt) interdum, & alter eorum exsuperet (hãc cacochymiam appellãt) illi quidem uenæ sectionẽ opportune adhiberi dixit Galenus: quam & absoluto uocabulo uacuationem, prima aphorismorum dixit, huic uero purgationem. Verum quæ subinde addis, non bene dictis conueniunt: si enim phlebotomia multitudinem uacuat, atq; ea est exacta phlebotomiæ notio, quomodo deinde uitiosos quoq; succos per eam uacuari dicis? Huiusmodi enim uerborum sententia est, altera scilicet ex causa fieri uenæ sectionem: uel quia humores multi sunt, uel quia uitiosi. Non erit itaq; phlebotomia multitudini propria uacuatio, quare neq; ea quam posuisti satis sufficiens definitio fuerit:

fuerit: ut quæ minus prosperæ rei naturam declaret. E*st igitur iuxta Galeni sententiam, minuenda sanguinis multitudo, per uenæ sectionem, non tamen inde inferendum est (ueluti tu facis) uenæ sectionem propria ratione multitudinem solam respicere, potest enim & uitiosum sanguinem uacuare: qualis in putrida febre: qualis in melancholico morbo colligi solet. Superest, ut ad ipsius documenta propius accedamus, in qua re aliquantisper sciscitari uelim, eos qui Auicennam Galeni genium asserunt, qui'ue Arabes autores Græcis conferre uolunt, quo nam pacto tractatum hunc illi contuleris, quem Galenus de uenæ sectione inscripsit: tantam enim puto ibi reperies differentiam, ut nunquam aliàs uel doctrinam, uel ordinem, uel facilitatẽ in hoc autore sis amplius admiraturus. Attamen debuit Auicenna (ut qui se Galeni interpretem professus est) dicta ipsius tum enucleare, tum optima quadam serie digerere, demum & plurima addere, quemadmodum & Galenus post Hippocratem fecit. Hic uero tantum abest ut quicquam profecerit, quin potius omnia turbat, omnia peruertit: nullum sibi proponit dicendi scopum, uerum ex abrupto modo hoc, modo illud attingit: adeo frigide, adeo leuiter, ut reticuisse sit satius. Quanto melius Galenus, quem te sectari par erat? Proponantur, inquit, qui corporis affectus uacuationis egeant: deinde qui nam eius quæ per sanguinis detractionem fit: demum quinam innoxie hãc ferre poßint, insuper & quibus animaduersis uacuationis modum probe conijcias: dehinc & quibus uenis ea fieri debeat, & siqua reliqua sunt: quæ sibi diligens medicus, atq; huius auxilij pertractator perscrutari*

scrutari debet. Omnia proponit atq; exequitur. Verum ea quæ Auicenna tradit, secus se habere res ipsa monstrabit, si paulo diligentius ea quæ sequuntur, attendas.

Cœperat Auicenna affectus & symptomata enumerare in quibus uenæ sectio cõuenit, aliàs quidẽ priusquam malum accidat, aliàs quum ipsum iam adest: Quibus inquit, percußio accidit, aut casus minuuntur, quándoq; timendo, ne eis accidat apostema. Verum quidem est, & à Galeno dictum, etiam in puro corpore propter tractionis uim, quæ ex dolore est, uenæ sectionem abhibendam esse, quum quis grauiter ictus est. Si itaq; ex graui ictu semper inflammatio consequitur, semper per uenæ sectionem ipsam prohibere expedit. Nescio igitur cur tu quandoq; id fieri asseras, nobisq́; doctrinam adeo mutilã, atq; incertam relinquas: nihil enim est aliud hoc modo loqui, quàm regulam nobis indistinctam relinquere, & nihil docere. Quod si tu ea ratione quandoq; uenam secari debere dicas, non autem semper, quoniam scilicet non semper grauis ictus est, ex quo inflammationem timeamus, oportuit equidem hoc declarasse, ac mentem tuam aperuisse: quando nam hoc fieri debeat, quando secus.

Quæ uero in facta iam inflammatione suadet, difficile est mentem ipsius conijcere, neq; enim uideo quid nam his uerbis sibi uoluerit: Qui, inquit, habet apostema minuẽdus est, quoniam timetur ne antequam maturetur, aperiatur: quamuis nõ fuerit ibi multitudo. Primũ enim scire uelim, quis nã unquam rũpi uiderit apostema, antequam purulentũ fiat: siue per apostema abscessum ipsum intelligat, seu, ut solet, uniuersale tumorẽ omnem in naturalem,

 præsertim

præſertim ſi in ipſius corpore multitudo nō adſit. Verum hæc certo ſunt uerba quæ priori canoni anneƈtenda erāt, dum dicebas, his ſanguinem mitti debere, qui grauiter iƈti fuerint: ſi enim his uerbis addas quæ modo dixti ſcilicet id fieri debere, quamuis non indiguerit, & non fuerit in corpore eius multitudo ſanguinis: iam complete Galeni ſententiam excipies. Quare uerba hinc inde ex Galeno colleƈta qui male neƈtit, ſignum eſt ea colligere ac exſcribere, quæ minime intelleƈtu capit.

Voluit poſtmodum Auicenna faƈtarum ſeu imminentium ægritudinum rationem habere, atq; unā alteri comparare, quo nā modo ad uenæ ſeƈtionē ſe habeāt. Inquit igitur: Dum iſte ægritudines timētur (quarū ſcilicet paulo ante meminerat) plus ſecure eis cōceditur minutio: ſed quum in eas ceciderit, penitus phlebotomia dimittatur. Imitatus eſſe Galenum uidetur Auicēna, qui in libro huic negocio dicato, Si cui morbo inquit obnoxiū eſſe hominē noueris, ut puta pulmoniæ, pleuritidi, anginæ, nō expeƈtemus dū aliquod euidēs plenitudinis ſymptoma appareat, ſed anteuertere præſtat, per ſanguinis mißionē. Hæc ille. Si igitur homo iſte dixiſſet, melius eſſe præuidere priuſquam accidant, optime ad Galeni mentē dixiſſet: uerū dicēs, plus ſecurè tūc fieri: innuit, poſtquā acciderint, haud ita ſecure fieri poſſe, præſertim quū ſtatim aduerſatiuam addit falſißimā, qua penitus errorem ſuū explanauit. Eſt autē hæc uerborū ſeries: Et quū in eas ceciderint, in earū principio penitus phlebotomia dimittatur. Hæc uerba cū his quæ ad ipſa ſequuntur: quibus ſcilicet abūde nos perterreficit, ne aliquādo tentemus, dum ægritudo iā adeſt, uenam

uenam secare: hæc inquam si pro meritis pensitare uelim, iustũ profecto uolumen exigerẽt, tanta ac talia sunt rerũ capita, quæ nobis occurrunt. Hæc enim nõ modo Galeni uerbis aduersantur, uerũ & ipsius operibus, quin & rationi, uerbis quidẽ ut ex dictis ipsius manifestũ est, siquis ea quæ in libro de uenæ sectione refert, cõsideret. Inquit enim non solũ ubi adest plenitudo, mirifice prodest uenæ sectio incipiente phlegmone, uerũ etiã citra plenitudinẽ, seu propter ictum accidat, seu propter dolorẽ partis, uel etiã ex ipsius imbecillitate. Hæc ille. Sed quod mirere magis tui ipsius uerba, simul & operãdi modos, cõtẽpleris, quibus libro tertio usus es, nullius minus quàm huius uerbi, in earũ principio penitus dimittatur, uideris meminisse, & quidẽ hoc modo per somniũ dictũ putarim, ni paulo post eodem capite, plurima huic sententiæ consona protulisses, de quibus mox erit sermo: sed ad Galenum reuertamur modo, atq; ipsius uerba inspiciamus, qui non modo incipiente morbo uenam incidit, sed & iam increscente: ita enim & herum & seruum sanguinis mißione ad deliquium animi perducit. Quod si rationem expectes, nescio ego quid nam moueat ad hoc dicẽdum: sicuti enim dimißa ab initio sanguinis mißione, plurima sequuntur incommoda: ita & admissa ea, non leuia pericula euitamus. In febribus nanque, ut Galenus inquit, priusquam putredo ualida uenas inuadat, maturanda est sanguinis mißio: quòd si initio phlegmones hoc fiat, proculdubio ipsius augmentum arcebis, sed & pluries omnino sanabis. Quæ uero scioli huius hominis interpretes commenti sunt, nempe quia uidebant, non dicere tantum hominem

uniuersalium theorematum obliuisci, dum proprias curationes aggreditur, cum futilia sunt, tum mentem ipsius minime monstrant: neque enim minoratiua dicta phlebotomia, minus nobis ea incommoda afferre uidetur, quæ statim Auicenna ponit: sed & uenæ sectionem, quam in multorum morborum initijs fecit Galenus, nescio an eradicatiuam appellare uelint: qui enim ultra animi deliquium materiam eradicare uoluerit: simul puto & animam quoq;, uitamq́; eradicabit. Atqui uniuersaliter dixit Hippocrates: Inchoantibus morbis siquid uidetur mouendum, moue. Quæ uerba Galenus plurimum de uenæ sectione uerificari ait.

Spectemus modo incommoda, quæ nobis statim proponit, ut à uenæ sectione nos omnino deterreat, tot enim ac tanta sunt, ut nihil mirum, si nostræ tempestatis medicos omnes torpescere coëgit. Humores inquit subtiliat, eosq́; per corpus fluere facit: sano sanguini eos admiscet, & nihil quādoq; euacuat ex eo quod oportet. Porro horum ut sui moris est, nullam rationem addit: sed neq; experientia compertum dicit: quanquam si diceret, nihilo plus ea ratione illi credendum censeam. Quod enim primum humores subtiliet, nemo est qui mihi persuadeat: ni forte & hoc loco chimærā illam suam imaginetur, quam subinde magno hominum terrore ostendit, dum ait: Caue ne ægrum sanguinis mißione ad bilis feruorem ducas. Verum hæc uerba paulopost in censum uenient. Videtur itaq; uenæ sectio quod ad tenuitatem spectat uel craßitiē, in eodē statu humores derelinquere, ni refrigeratione ea quam totis uenis fieri inquit Galenus, humores tenues

reddi arbitreris. Quid est quod deinde addit: Et eos per corpus facit fluere? Fluere enim per corpus humores necessarium est, quoad uacuentur. Verum si ex eo times, ne in aliquem locum decumbant: & præcipue læsum, qua ratione augeatur morbus (neq; enim aliud tua uerba, si quidem diuinare contingat, sibi uelle uidentur) non bene mittendi sanguinis rationem didicisse uideris. Quàm longe enim auertere fluxionem docuerunt Hippocrates & Galenus atq; à determinato loco ad determinatum trahere: quocirca non decuit bene instructum medicum hæc timere. Cæterum & tu quoq;, si hæc timebas, nescio primũ cur huiusmodi auxilium multis internis inflammationibus afferas. Deinde & rationẽ reddidisse oportuit, cur magis ea accidant, quum ab initio sanguis uacuatur, quàm si in statu morbi. Quod uero dicis: eo opere malum sanguinẽ bono confundi, nescio ego qua ratione, neq; enim Hippocrates quum in pleuritide colorem sanguinis immutatum inspicere uoluit, bonum sanguinem deteriori admiscuit. Sed quum necessario prius bonum, & minime alteratum abstulerit, consequenter deinde & semiputridum uacuauit priusquam sisteret. Addit postremo inutilẽ esse hanc euacuationem, & in qua minimum sperare debeamus: ut quæ nihil euacuet ex eo quod oportet. Qua in re uideris profecto mittẽdi sanguinis regulas his admiscuisse, quæ de purgatione scripta inueneras. Verum res hæc melius subsequẽtibus uerbis mõstratur, quũ ait: Quumq; maturatio apparuerit, & ægritudo principium aut statum præterierit, tunc si oportuerit ut minutio fiat, facienda est: & reliqua. Nescio ego cur nam coctionẽ expectare

debeamus, & statũ morbi præterijsse. Præter enim quod Galeni opera aperte contrariũ monstrant, ostendit quoq; ratio, opitulari oportere naturæ, non quando uictoria iam adepta est, uti tu facis, sed quum laborat: uerum hæc, uti dicebamus, ex purgatione ad sanguinis mißionem translata sunt. Quare tot suis uerbis Auicenna nihil boni, nil utilis nobis reliquit, sed solum necandi ægri occasio extitit, dum miseros medicos, qui sibi admodum addicti fuerint, ab huiuscemodi auxilio deterret. Sed tempus est ut ad alia properemus.

His quæ modo dixerat, ea quoque conueniunt. Et quum ægritudo inquit est habens crisim, in cuius tempore est longitudo, nullo modo sanguis multus minuendus est. Sed si poßibile fuerit quiescendum est: quòd si non, ex eo parum minuatur, & in corpore sanguis ut thesaurus recondatur ad phlebotomiam faciendam si apparuerit, & uirtus conseruetur ad resistendum in crisibus. Optimum profecto nobis medicum & solertem proponit Auicenna, quem uult futuram crisim adeò à longinquo agnoscere: ac propter crisim quam certo fore sciat, atque eam longo post tempore, uenæ sectionem dimittat. Sed esto huiusmodi aliquis adeo sagax: quæ nam est uir optime ea multitudo quam tu adeo times, & qua uacuata, nullo modo criticos motus ferre posse speras? Qui enim (multum & paucum) ea uerba dicit, nihil profecto nobis certum affert. Sed nos insuper anxios semper præ timiditate relinquit. Præterea scire uelim quid nam citius promptiusq; crises promoueat, quàm eiusmodi euacuatio? quod & Galenus testatus est, dum ait, Illico & sudores,

ſudores, & uentris excretiones ſequi. Idcirco & quum multitudo adeſt, atque ea ratione morbus concoqui contumax: neſcio ego quid nam breuiorem eum reddere poßit, quàm uacuatio multa. Cæterum ſi morbi longitudinem, & longinquum iudicium, non quidem præ multitudine, ſed ex humoris qualitate ſuſpicaberis: cur nam criticæ illius pugnæ & uehementium motuum meminiſti? quum minime ſoleant huiuſcemodi ægritudines, eo modo terminari.

Proſequitur deinde, ac ueluti nouo facto principio inopinato nobis proponit corpus ſanguinis mißionis egens, atq; inquit, Si *multum præterierit tēpus ex quo minutus fuerit, & in hyeme fuerit conqueſtus, quod ſe quaſi fractum ſentiat, minuatur. Verum ne forte hoc audētius fiat quàm oporteat, nos ſemper parcitatis admonet, dicēs:* Et *ſanguis pro theſauro recondatur. Quo loco fractionis nomē nihil aliud mihi ſonare uidetur, quàm uniuerſam laßitudinē. Ita enim frangi ſe ſentit, qui horrorē aut rigorem patitur: ſicut & qui tenſiua laßitudine affectus eſt. Si igitur his uerbis ſolummodò tenſiuam laßitudinē ſignificare uolebas, quippe quæ ſolūmodo phlebotomiæ ſit egēs, per fractionis uocabulum non ſatis aperte propoſitum monſtraſti, alia nanq; & potiora ſigna afferre oportuit: præcedentem inquam uictum, tumidum corpus, inflatas uenas, pigritiem, ruborem, atque eiuſmodi. Sit igitur hæc tua tenſiua laßitudo, quid nobis his uerbis præcipis?* Parcè (*inquis*) *ſanguis mittendus eſt. ego uero quo parcius mittēdū ſcias, ſolo uictu corrigi poteſt plenitudo: nedia ſcilicet, exercitio, frictionibus, cæteriſq; quibus ad*

obesos usus est Galenus. Non erat igitur adhuc mittendus sanguis: sed quando magnum immineret periculum, atq; hoc in uere: & tunc nequidem parcè, uerũ abundè: quare hoc in loco nihil nobis notatu dignum affers.

PLus fortasse quàm decuit phlebotomiam laudibus extulerat. Itaq; ex aduerso nocumenta quædam in medium affert, quibus ea quæ dixerat confirmet, nempe parce mittendum sanguinem: Vide, inquit Auicenna, quantas nobis secum ferat incommoditates uenæ sectio. Primum enim naturam retinet, hoc est uentrem cohibet: cacochimiam gignit: syncopem ciet: quis igitur ea unquam ãudeat uti? Verum quod nos solatur hoc, neq; hæc omnia ratione firmasse, neq; admodum scitè loquutum hominem, dum non satis aperte dicit, quæ nam phlebotomia hæc mala afferat, quæq; uitanda sit. Primum enim non est ea tanta tractio, ut uerisimile sit, à uentris partibus penitus humores auertere. Quod si experientia hoc dicit inuentum, nos oppositum ex Galeni experientia, & nostra quoq; in medium afferemus: quod scilicet ad ipsam sequatur uentris excretio, & soluta aluus, quam natura onere leuata molitur. Quod si retinet, non erit profecto ex ea tanta uentris siccitas, ut solo clystere corrigi nequeat. Quare uel nocumentum nullum est, uel adeo leue, ut ne utiquam adduci oportuerit. Cæterum quid de cacochymia dicemus? quam ex multa sanguinis mißione fieri dicit. At qua nam multa? ita enim indistincte locutus es, ut supra diximus, ut inde factum sit, ut tui studiosi, ubi quartam aut quintam unciam transcenderant, atq; in quolibet pariter corpore, iam multam factam esse sanguinis

guinis detractionem conijcerent, nempè qui Thesauros toties, toties item Caue, toties item Pericula imminere audierant: quorũ plurima à nobis nostrisq́; risu potius prosequenda erant.

Debilitatur inquit uirtus, atq; ex eo malũ corporis habitum gignit. Fatemur & nos, plurimum sanguinis fluxum, seu sponte fuerit, seu casu aliquo, aut etiam arte, & ad cachexiam, & ad hydropẽ quoq; perducere posse: et nos pluries uidimus in maximis emorrhoidarum, & menstruorum, narium quoq; profluuijs. Sed quis unquã adeo fatuus artifex existat, ut ad hæc perducat? Proponat mihi Auicenna medicos, nõ autem temerarios & indoctos homines: facient igitur multam sanguinis mißionem, neq; ex ea talia sequentur nocumenta.

Quod uero tertio de syncope addit, mirum est, quantum parui faciendum sit: neq; enim syncopes nomen aliter audiendum est, quàm leue quoddam animi deliquium, quod & assurgente ægro quandoq; accidere solet, tu uero horribili hoc tuo uocabulo, mortiferam illam syncopẽ significare uideris, ut omnes quàm longe à uenæ sectione fugere cogas, si qui adeo stolidi sint, ut leuißimis uerbis credant.

De perturbatione uero, quam dicit secum ferre minutionem, quid dicam nescio, nec conijcere possum, quid nã his uerbis sibi uoluerit Auicenna. Tranquillitas enim, quiesq́;, non perturbatio, seu agitatio eam insequi solent: quod & Galenus testatur, qui pro calore, refrigeriũ: pro inquietudine, quietem: pro uigilijs, somnum succedere uidit. At dum fit (inquies) perturbatio accidit: dum uero

facta est, quies. Primum ego neq; hoc uidi, neq; aliquem uidentem audiui. Sed nec ratione ulla persuadeor hæc credere. Quòd si temere perturbatio accidat, post breue tēpus succedet tranquillitas, neq; enim uel horæ centesimā, hoc opus occupat.

Ne *utiquàm silentio præteream: uerba quædam non aliter dictis dicendisq; annexa, tantáq; affinitate, quāta fo ret si mespilo castaneam aut iuglandem insereres, ea sunt quā breuißima.* Phlebotomia *(inquit) & colica raro simul eueniunt.* Mirab*ar quondam hunc canonem, neque imaginari poteram, ut uir satis mēte constans adeo intem pestiue, adeo abrupte, adeo indocte hæc proferret.* Porrò *si de coli dolore hic mentio futura erat, cur non inflāmationis, quæ in colo quidem raro, in tenui autem intestino sæpius euenire solet, meminit? hæc enim cum uenæ sectione aliquid habet affine, ab ipsa enim curatio. Sed quid iterum sibi uult uerbum illud euenit? quasi uenæ sectio, casu quodam accidat: non autem arte, atque consilio.*

Sequitur post hæc corpora quædā proponere, quibus haud probe conuenit phlebotomia, quippe quæ ita affecta sunt, ut eam minime suadeant. Inter *cætera uero prægnātes proponit. Quæ res non ita temere admittenda uidetur: quin potius nonnihil cōsiderationis habet.* Neq; *enim uidentur prægnantes omnes uno ordine excipiendæ: nam & habitus corporis, & ætatis, & quā prope partui sint ratio habenda esse uidetur, quemadmodū in omnibus aduersantibus indicationibus fieri solet: scimus enim timore aborsus solummodo præcepisse* Hippocratem, *ne prægnanti*

gnantibus ſanguis mittatur: aborſus uero timor penuria ſanguinis accidit: at non ex quacunq; uenæ ſectione, nec in quocunq; corpore, neq; iterū quocunq; conceptus tempore penuria ſanguinis continget talis, ut fame abſumatur fœtus. Non igitur probarim eum, qui ita indiſtincte, ac ſine ratione loquatur: eſt enim nobis plus erroris quā doctrinæ occaſio. Quòd uero fluentibus mēſtruis iterum non ſit uenæ ſectio tentanda, non illico admittenda ſententia uidetur. Si qua enim ratio ipſius adduci poſsit, ea eſt, quod dum natura uacuationes molitur, nequaquam arte laborandum eſt. Primum itaque oportebat Auicennā nobis addidiſſe, quod ſi menſium profluuium tardum ſit, aut imminutum poterit per uenæ ſectionem iuuari, ſecando inquam interiores talos. Præterea & auertendi gratia quandoque etiam ſuperiores uenas ſecare conuenit.

Proponit deinde crudis repleta corpora, eáq; à uenæ ſectione arcet, Quoniam inquit ſi minueris, non maturabis eos, & timetur ne æger perdatur. Raras ſolet demonſtrationes afferre Auicenna: quod ſiquas forte fortuna attulit, hæ ne minimum quidem fidei: nedum ſcientiæ, parere queunt, qualis ea eſt: qua ſententiam ſuā modo cōfirmat. Verum ut res amplius innoteſcat, quoniā conſideratione digna eſt, uideamus unde nam hic homo hæc documēta ſibi aſſumpſerit. Inter cætera febriū ſymptomata numerat Galenus in terapeuthicis libris ſyncopen: quæ ex crudorum copia ortum habet, quam quidem & omnium curatu difficillimam ſtatuit. Hanc inquit nec ſanguinis miſsione, nec purgatione etiam curari poſſe,

ſcilicet

ſcilicet propter ſyncopes metum,ac ſubinde mortis. Ille idem Galenus,qui ea dixerat,in libro quē de uenæ ſectio ne inſcribit,modum docet,quo talia corpora uacuari poſ ſunt,his uerbis:Ita nimirū et me feciſſe uidiſtis,in his qui= bus crudorum inerat copia,nam pauculo ſanguine detra cto,protinus melicratum exhibeo,probe coctum cum inci dentium medicaminum quopiam,ueluti hyſſopo, origa= no,nepeta, pulegio,ac ſic rurſum ſanguinem minuo, uel ipſo eodem die, uel die poſtero, in quo rurſum exhibito propoſitorum medicaminum quopiam,iterum de ſangui ne quid aufero, ac rurſum tertio die ſimiliter bis.hæc ille. Quæ quidem omnia ſi probe conſiderētur, & uera eſſe, & minime ſibi aduerſantia cognoſces. Quod enim prius dixerat,minime detrahendum ſanguinem huiuſmodi cor poribus cauſam quidem ſyncopen afferebat,quæ ægrū eo tempore affligere conſueuerat,quum uero ſyncopes ſu= ſpitio nō adeſt,ut quibus os uētris minime affligitur,hos per uenæ ſectionem curare docet, poſterioribus uerbis. Quū hæc rei ueritas ſit,eam tamen minime cognouit Aui cenna,quando nec probe Galeni mentem ambobus locis executus eſt. Sed nec probe dictorum rationē addit, quo circa & Galenicas ueritates nobis omnino occultat,ac ſu ſpectas reddit.Primum itaq; non erat ualde operoſum,iu xta Galeni dogma,plenitudinem hāc ſuis notis nobis ex= ponere,quas adeo ſcite Galenus affert his uerbis:His,in= quit,& præcordia inflata,& totū corpus ampliore mole uiſitur,quàm per naturā deceat:color item ad albidius et intercute aqua laborantibus ſimilis. Tu uero ſicco pede pertrāſiens,doctrinæ ubertatem è medio tollis. Quin & ſenten

sententia uerborũ, mendacij suspecta est, neq; enim phlebotomia impedit multũ corpora crudis repleta, sed iuuat si ea probe utaris: utêris autem optime, si iuxta ea quæ ex libro de uenæ sectione exscripta sunt, singula facies. Quæ uerba & tu paulò post, nesciens cui nã proposito probè seruirẽt, posuisti: dum dicis, Et si grossi fuerint, antiqui præceperũt, ut biberet ante phlebotomiã, & post ipsam antequã alia fieret minutio, syrupum acetosum subtiliatiuum coctũ cũ hyssopo et hasce. Hæc proculdubio superioribus annectẽda erãt: eratq; tibi signandus locus, ne forte & tu, qui Galeni interpres es, aut incõstantis mẽtis, aut obliuionis merito argueréris, dũ paulò ante dicebas, non expedire uenæ sectionẽ: dehinc paucis interpositis uerbis eã suades. Quæ res optime nos monet, te collectorẽ quẽdã, ac ueluti notariũ Galeni, ac cæterorũ, exscribere quidẽ hinc inde eorũ sentẽtias, quæ nimirũ proposito negocio deseruiãt, uerũ neq; probe digerere eas, neq; autorũ mentẽ satis bene prospicere. Itaq; nec uerũ dicit Auicenna, nõ expedire phlebotomiã hoc casu, nec siquãdo ea minime expediat, ea est ratio quã adducit: quoniam scilicet nõ maturabis eos, uerum ea quã Galenus posuit: quoniam qui eo modo affecti sunt, timor est, ne per uenæ sectionẽ, aut deiectoriũ medicamẽtum syncopen incidãt: pari enim passu uidentur apud eum ambo hæc auxilia procedere.

Imaginatur & aliud plenitudinis genus his uerbis: Quũ uero sanguis alicuius fuerit bonus & paucus, et fuerint in ꝑsius corpore multi mali humores, phlebotomia tũc bonũ rapiet, & malũ relinquet. Ex quibus proculdubio patet, uerba quidẽ sibi assumpsisse Auicennã, intelle-

ctum

ctũ uero minime:huiuſcemodi nãq; ſententiã poſuit Galenus in libro de tuenda ualetudine, uerum quæ hoc loco inde accepta ſunt, temerè ac perperam, poſita ſunt. Imaginatur ibi Galenus corpus quod quidem in uentre ac primis uenis crudorum copiã congeßit, in cætero uero corpore, hoc eſt in uenis, quæ in totius ambitu poſitæ ſunt, bonum ſanguinem contineri. Huic inquit fruſtra per uenæ ſectionem ſuccurrere tentabimus, quoniam nihil ne offendente humore euacuabit: ſed bonum ſanguinem arripiet. Non ergo dicat Auicenna, quũ ſanguis alicuius bonus paucus fuerit, multus uero malus: neq; enim hoc imaginari poteſt, niſi ubi in aliqua parte ſeorſum bonus cõſiſtat, ſeorſum uero malus. At impoßibile quidem uidetur, plurimum malũ exiſtere, inculpabilem uero eſſe aliquem. Quin potius eo caſu Galenus plurimũ quidẽ bonum ſtatuit, nẽpè qui in magnis uenis eſſet: paucũ uero quẽ multitudine ciborum crudorũ congeßit. Neq; etiam concipi animo poteſt, phlebotomiã bonum rapere, & malum dimittere, præterquã ubi bonus præſtò ſit, ac ſectæ uenæ uicinus: malus uero in longinqua parte ſitus, quemadmodũ Galeno contigit. Verũ hæc res adeo futilis eſt: ut amplioribus uerbis non egeat.

Paucis dehinc interpoſitis uerbis, reuertitur ad excipiẽdos affectus quoſdã: in quibus haud tuta eſt ſanguinis miſſio, ac primum excipit calidas febres: dehinc & periodos omnes, iterum & morborũ initia. Demũ grauia quædam ſymptomata, quale ſpaſmus eſt. Primũ itaq; de calidis febribus mirãdũ eſt cur hoc dicat, quũ maxime Galeno aduerſetur, qui & uerbo & opere oppoſitũ cõfirmauit. In

acu

acutißimis nãq; febribus nullum maius auxiliũ inuenit, ut ipse in cõmẽtarijs aphorismorũ mõstrauit. Insuper in cõtinẽtibus febribus, duo tãtũ auxilia esse testatus est: alterũ quidẽ semper opportunũ, scilicet uenæ sectio: alterũ uero cocto iam morbo, nempè frigidæ potio. Opere itẽ confirmauit quando dũ intollerabili æstu afflictaretur æger, uenam pertudit. Sed & tertio opus suũ optima ratione & recta factũ mõstrauit: Quoniã inquit per huiusmodi præsidia in cõtrarium statum ducitur corpus celerrime refrigeratũ. Quo ergo plus inflãmationis adsit, eo magis huiusmodi refrigerio eget. Tu uero legislatoris more uerba quidem profers: uerum nec rationem affers, nec ueterum obseruantias. Quare minus fidei tibi adhibendum est.

Excipit deinde febres q̃bus aduenit spasmus. Quæ quidẽ sentẽtia ex Galeno accepta est: iccirco uideamus primũ quid sibi Galenus uoluerit: deinde q̃ accurate hic homo Galeni sentẽtias nobis per manus tradiderit. Dicit itaque Galenus, quũ de symptomatibus ageret, quæ febrẽ comitãtur: Sed neq; si quis simul & distentione neruorum laborarit, & sanguinis eguerit mißione, huic tantum semel mittere oportet, quãtũ eguerit morbus: uerũ aliquid quoque accidẽti relinquẽdũ est, cuius causa sæpe sudores eueniũt, & uigilæ molestãt, & uires ægroti deijciũtur. Ipse idẽ qui modo hæc dixerat, secũdo aphorismorũ libro: In maximis doloribus, aut sanguinis mißionẽ, aut uẽtris solutionẽ, usq; ad defectũ animi laudauit, iuxta id quod magis expedire uideretur: ni igitur sibi ipsi, imò ueritas ueritati aduersetur, uidere oportet, quonã pacto ubiq; uera dicat Galenus. Quæ igitur in libro aphorismorum dicit,

cit, in hanc ſententiam uenire uidentur. In fortibus quidē doloribus conuenire, uerum non ex quacunq; cauſa, neq; in omnibus, ut ſcilicet uſque ad animi defectū ſanguis mittatur, aut uenter ſaluatur. Sed eo caſu ſolum, ubi ex inflāmatione aliqua dolor adſit, ueluti auris, oculorum, capitis, ilei. Si uero dolor diſtentione neruorum oriatur, iam primum lædit principium, atq; icc irco mors imminet, defectu uirium, quam ob rem non ſemel tunc totum uacuaſſe expedit, ſed partiri oportet. Sed quomodocunq; hæc ſe habeant, non admodum ſcite nobis hanc Galeni ſententiā proponit. Dicere enim in primis, febres quibus aduenit ſpaſmus, non aliud eſt, quàm de ſpaſmo ſicco loqui, hic enim eſt qui febribus aduenit. Præterea quid à minutione cauendum dicis? hoc enim eſt uenæ ſectionem è medio tollere. Quòd ſi ut alij interpretati ſunt, ita legas ea uerba, minoretur phlebotomia, iam nec adhuc propoſito ſatisfacis, neque enim parcius mitti ſanguinem ſuadet Galenus, ſed non uno impetu, timens uirium imbecillitatem.

Supra pluries dixerat. Ante ſtatum parum minuendum, imò ſi poßibile eſt, quieuiſſe expedit. Sed & paulò ante iterū in febribus non acutis à principio uenæ ſectionem damnat, iterum & paulò poſt, Caue inquit etiam in febre ſanguinea multam minutionem, etiam à principio, ſed potius poſt maturitatem. Horum tandem uiſus eſt rationem reddere hoc loco, quum ait: Et ſimiliter oportet ut ex minutione febricitantis, cuius febris non eſt ex putrefactione, minoratio fiat, propterea ut ad reſoluendā febrē theſaurus relinquatur. Hæc quidē omnia inde pēdere

uidētur:

uidentur:unde & plurimi ipsius errores. Galenus nanq; libro artis curatiuæ undecimo, multam sanguinis mißionem à principio detrectaße uidetur, his scilicet qui parū considerate ea excipiunt.eius hæc sunt uerba:Tātum sanguinis in omni tum corporis temperamento,tum corporis statu detrahi par erat,quantum supra naturalem habitum fuerat inauctus:uerum quoniā neq; obstructio, neq; putredo,curari per sanguinis mißionē potest,ut quæ alia exposcat auxilia, reponi sanguinis aliquid ad curationis spatium oportebit.Sed quomodo hæc dicat, qui alibi usq; ad deliquium ægros perduxerat?atq; id in morborū initijs,ita enim et suadebat Hippocrates in principijs mouēdum.Hinc itaque patebit error Auicennæ, & quomodo ueritate dimißa,futilia quædam aggreßus sit. Erit igitur constans ueritas apud Galenum,à principio maxime minuendum sanguinem,quod & tu paulò post aßeris,dum dicis & properare est melius, nempè quæ fuit sententia Galeni in libro de uenæ sectione.Vnicam autem sanguinis mißionē uisus est semper moliri Galenus, nisi aliquid urgeat, atque eam ubi expediat, maximam, præsertimq; à principio,ut omnia ipsius tum uerba,tum opera monstrant.Videamus modo quid sibi uoluerit in Therapeutices libro Galenus:monet ibi nos, ne eadem mensura sanguinem unicuiq; minuamus.Aliqui enim sunt,quos si sanguinis mißione ad animi deliquiū perducas, uires omnino deijcies.Sicq; uel uita periclitabuntur, uel intempestiue cibare oportebit: quare & tibi proponit pro exemplo corpora quædam laxa,mollia,subalbida,atq; omnino pauci sanguinis,uel imbecillarum uirium.Conijcere itaq;

oportet medicum corporum naturas, atq; hac ratione uacuationes moderari. Quædam enim sunt talia, ut si etiam ad deliquiũ perducas, nihil lædes, ita ut & ad crisin usq; durare adhuc poßint: quod serui illius curatio manifestat. Quædam uerò èchontra parciori phlebotomia contenti erũt: ita ut ad morbi terminum durare poßint, neq; enim ea ad animi deliquium usq; deducenda sunt. Nec iterũ ex his habes pluries secandam esse uenam: atq; in principio parcius, in statu uero uberius: hæc enim somnia omnino in Galenica doctrina esse uidentur, atq; adeo clara, ut ampliori disputatione nõ egeant. Colligere tandem uidetur suam de secanda uena sententiam Auicenna, ubi & plurimas cautelas affert his uerbis:

Et si fortis inflammationis non fuerit febris, & fuerit item putrida, attẽde decem regulas. Hæc quidẽ in primis proponit, nempè quæ superioribus cõueniunt, ubi & calidas febres exceperat, & putridas in sui principio. Mox decem iubet attendere regulas, quas tamen tribus tantum complecti poterat, Galeni instar, qui tantum tres posuit sanguinis mittendi scopos: morbi inquam magnitudinem, uirium robur, atq; ætatem florentem: quòd si hæc omnia conueniunt, proculdubio sanguis mittendus est. Sunt autem & aliæ indicationes, quæ quidem suam uim habent, non ut uenæ sectionem è medio tollant: sed ut modum aliquẽ ei tribuant, ut maior minor'ue fiat. Tu uero nec quæ primæ forent indicationes monuisti: sed uno ordine eas ponebas, quasi unaquæq; indifferenter æque nos hortari ac dehortari queat, qua re nihil potest esse perito medico indignius.

Quæ uero deinde addit, Postea intuere in urinali, & si urina fuerit rubea & grossa, & pulsus eius fuerit magnus, & facies tumida, & febris in suo motu non properet, phlebotoma in hora qua stomachus à cibo est uacuus. Ex his quæ modo proponit, plurima sub uirium robore comprehendi possunt: nam sanguinis multitudinem monstrant, pulsus magnus, & facies tumida. Ea uero quæ de urina dicit, penitus à Galeno aliena sunt: neq; enim ipse somniauit unquam, ullam esse mittendi sanguinis ab urina significationem, ut quæ nihil aliud monstrant: quã uenulenti generis coctricem, atque humorum coctionẽ: quo uero rubea magis fuerit, nihil aliud est, ꝗ dicere ipsam magis ab idea sanorum distare, atque eo magis putredini attestari. Sed & nobis experientia confirmatum est: dummodo febris ualida sit, & uires ualidæ, etiã si tenuissima extiterit urina, commode uenam secari, ac non minori utilitate, quàm si admodũ rubeat. Quin & tibi ipsi contradicis Auicenna, quo pacto enim si ad phlebotomiam, statum morbi, aut expectare, aut præterire suades, cõsilium ab urinæ rubedine & crassitie sumes: neq; enim cocto iã morbo huiuscemodi apparere potest. Dicamus demum omnia ea, seu plurima quæ hoc loco collegisti, cum falsa esse, tum infinitis extitisse errandi occasionem, & miseris ægris necis.

Quod uero paulò post addit, quando mittendi sanguinis indicationem ab ipsiusmet sanguinis colore sumit: satis monstrat, quanti ipse faciendus sit. Quippe qui ea quæ priuatim casu aliquo expedire dixerat Galenus, ipse ueluti uniuersales regulas accepit, quum dicit:

Amplius sanguinis qui egreditur colorem attende, & si fuerit subtilis albedini attinẽs, ipsum illico retine. Huiusce modi nanq; uerba ex Galeno proculdubio habita sunt, ubi in Therapeutica ad Glauconem, atq; in cura quartanæ, suadet flauum ac tenuẽ sanguinem statim supprimi: atq; id non iniuria, ut qui si uacuetur, nihil ægrum iuuabit: cũ ex melancholico & crasso sanguine potius ægritudo cõ=sistat. At plerunq; accidit, uel quando imminet ægritu=do, uel etiam quando iam incœpit uenæ sectionem oppor tune adhiberi, non tamen apparebit eo tempore sanguis, aut colore, aut substantia, à sua natura alienus. Ita enim & Hippocrates secta cubiti uena, in lateris phlegmone, primo quidem laudabilem mittit: non tamẽ supprimit: ita & in febribus sinochis, priusquam putredo accidat, san=guinem mittet medicus, neque adhuc inlaudabilem. Qua=re neque Auicennæ regula acceptanda est, neque ipsam ex Galeno, aut ad ipsius mentem elicere uidetur.

Proponit postmodum uerba quædam, quæ etiã in ore omnium esse solent, quum de uenæ sectione mentio fit: Et summopere inquit tibi caue, ne ægrum ad unum duorum perducas, choleræ inquã feruorem, aut frigidorum cru=ditatem. Ego uero nescio quo nam pacto huiuscemodi cõ mentus sit Auicẽna. Si enim Galeni autoritate hæc dixit, uti solet, mentitur: neque enim Galenus uisus est unquam hoc pertimescere, etiam in ardentißima febre, imò statim refrigerari ægrum, ac uires sibi assumere naturam uidit; nempè quæ unà cum sanguine etiam bilioso succo exone=retur. Neque enim bilis præterquam in fellea uesica per se consistit. Sed plurima sanguini admiscetur. Non itaque perti

pertimescant bilis feruorem medici, dum sanguinem mittunt, solis istius hominis uerbis perterrefacti: Sed potius Galeni operibus inhærentes, atque ipsum imitati, etiam usque ad animi deliquiū minime formident, ubi expediat. Quod si rationi innixus, hæc dicat, nullam ipse addidit. Quod uero expositores dicunt, Sanguinem ueluti frenum biliosi humoris esse. Si quidem intelligunt, minus calidum ac siccum esse corpus, dum magis sanguine abundat: hoc & nos fatemur: non tamē credimus uacuato sanguine, qui iam unà cum bile feruet, reddi ex eo corpus calidius. Sed refrigerari potius, uacuato feruente ac bilioso sanguine, ac naturam illico reliquā bilem edomare, ac per notas uias pellere, q. et opere ita esse mōstrauit Galenus, non autem imaginario, qualia plurima sunt quæ tu dicis. Quod etiam ex aduerso dicit, reddi sanguine uacuato humores crudiores, nullam aliam rationem habere uidetur, præterquam quod concoctrix paulò imbecillior facta sit, atq; eo difficilius concoquit. Verū addidisse oportuit, non esse in omni sanguinis mißione hoc timendum: sed solummodo, ubi admodum crudis plenus sit æger: cui rei iam supra occurrebat Galenus, quando eum, qui cruditatibus laborabat, uacuare docuit: si enim ita feceris, nequaquam huiusmodi pericula obibis.

Pensitanda deinde hominis istius inconsiderata, atque inconstans doctrina: ut qui toties, tot, & tantis præmißis periculis, à uenæ sectione nos deterrebat, uoluit modo etiam sine neceßitate sanguinem mittere, quocirca hæc manifeste monstrant, quod supra diximus: hunc scilicet paßim colligere uera, falsa, ac demum quæcunque scripta

inuenerat, nullo delectu habito. Sed & ea plerunque corrũpere, ut de Galeni sententijs supra monstrauimus. Multoties (inquit) phlebotomia in febribus licet necessaria nõ sit, efficit ut natura, super materiam fortis fiat. Fatemur igitur & nos dum reliqua suadent, in omni febre quæ ex putredine est (ut inquit Galenus) opportune uenam secari, quo saltem breuior fiat morbus, & tunc necessaria quidem erit, non quo de uita aliâs periclitetur æger: sed quia ea ratione naturam concoquentem iuuamus.

Reuertitur postmodum ad ea quæ dehortantur, atq; hæc omnia fere uno capite comprehendit: Caue (inquit) sanguinis mißionem in frigido temperamento, ac regione: in forti item dolore: post coitum quoque, & in ætate quæ est ante quartumdecimum: & in ætate senum. hæc ille. Ex quibus plurima falsa dici, plurima uero perperam accepta, hac uia apparebit. Quæ quidem de forti dolore supra reprobata sunt, nõ expedit nũc iterũ in censum uenire. Sed hæc quæ dicit modò, mentem ipsius aperte monstrant nihil ueri habere, quum omnino atque absoluta uoce phlebotomiam prohibere uideatur. At de coitu quid dicam? aut quæ nam indicatio ea est? ubi enim ualeant uires, nihil medicum mouere debet, siqua exolutio per coitum facta sit, neque enim ex quolibet coitu uires deficere credendum est. Quocirca hoc Auicennæ dictum plurimis errandi causa extitit, ut qui non à uiribus consilium sumerent, sed à uenereis: quæ quidem omnino uenæ sectionem prohibere credebant. Quæ uero de adolescentibus & senibus addit, quando tu uideris has ambas

bus ætates pari passu procedere uelle, haud uerum dicis. Adolescenti enim citra quartumdecimum nunquam; senibus uero aliquando sanguinẽ mittere possumus. Sed & de senibus nihil determinate loquutus, nec ætatẽ signasti, quæ eam probibeat. Sunt enim & qui quadragesimum annum agunt senes, at non de his intelligendus est locus. Præterea quum adolescentes ordine quodam phlebotomiæ assuescere doces, nequaquam & quos adolescentes dicas signasti, nec bene scimus num ætatẽ quæ ante quartumdecimum est, comprehendas: quando conditiones corporum quas subinde affers, de colore, repletione, & uenarum amplitudine, uidentur suadere medico ut confidat, quemadmodum etiam in sene, & in puero quoque ante debitam ætatem uenam secari, quod tamen omnino negauit Galenus. Cuius rationem si uidisset Auicenna, ipsam proculdubio posuisset, quam libro Therapeutices nono Galenus tetigit, nempè corporis dissolutionem, quæ in eiusmodi ætate abunde contingit.

Quum uero deinde & extenuata corpora, & obesa, seu carnosa excipere uidetur, oportuit fortem craßitiẽ interstinguere: quædam enim cum exilitate uenarum est, qualia ea corpora sunt quæ crassa ualde secundum naturam, dixit Hippocrates, atq; in his proculdubio uera est Auicennæ sententia.

Quod uero addit, Caue ne fastiditũ phlebotomes: sed prolonga ipsum adhoc ut fastidiũ eius digeratur. Videntur hæc quidem uerba esse Galeni, quum pluries dicit, Non esse mittendum sanguinem, nisi ubi ea quæ uel in

uentre ſunt, uel in primis uenis, non ſint concocta. Quod ſi hoc modo intelligit Auicenna, optimę dicit, ne ſcilicet crudi humores in uenis ulterius trahantur: uerum ſignanda erat hæc ratio, nec toties iſto libro iſtudmet repetendum fuerat. Quòd ſi per faſtidium, nauſeã quandam, atq; ad uomitum procliuitatem intelligat, nõ uideo quomodo omnino ueritatem habeat, plurimi enim ægri ſunt, qui huiuſcemodi uitio laborantes, ſanguinis miſsione poſtmodũ melius quo ad uomitum, ſe habent. Verum tamen eſt Galenum eos qui ore uentris plurimum affliguntur, propter ſyncopen, quæ inde accidit, ſanguinem mittere ueritum eſſe: quam rem tu ſubſequentibus uerbis monſtrare uideris, quum de imbecillitate oris uentris meminiſti.

Suadet deinde Auicenna, quum primum ſanguis miſſus eſt properandum illico eſſe, ut de ſanguine quod reuolutum fuerit, reſtauretur. Sed ſi fuerit fortis, cum aſſatura inquit carnis, quoniam ſi digeritur dicit ipſe, multum nutrit, & bene. Regula hæc admodum mihi ſuſpecta eſt: neque enim quæ uacuata ſunt corpora ad ea reficiẽda properare debemus, tum quia ut dicit, quoniam paulò imbecillior exiſtit cõcoctrix uirtus, tum quia periculum imminet, ne cruda adhuc in uenas præ inopia trahãtur. Quare ſatius duxerim, aut ptiſanam aut eliquatas carnes ubi expediat, atque omnino quæ facilia concoctu ſunt ægro exhibere: quo huiuſmodi pericula fugiamus. Sed & ſiquis tua nerba ita abſolute atque uniuerſaliter prolata intelligat (tales enim ſolent diſciplinarum propoſitiones eſſe, ut per ſe & in omnibus ueræ ſint) etiam in acutis properabit ut nutriat, tuo ſcilicet confiſus conſilio.

Quod

Quod quàm absurdum sit, alij uiderint.

Docet deinde nos conditiones quasdam bene exercendæ phlebotomiæ, atq; inter eas suadet primum non uno impetu fieri, dicens: Et *ad summum melius est ut phlebotomiæ uices sint multæ. Quod quidem consilium non modo inutile est, uerum & damnosum: quando si eo modo facies, sanguinem quidem mittes, uerum multo minus ægrum iuuabis: quod & abunde* Galenus *docuit in libro qui de uenæ sectione inscribitur.*

Quid est iterum quod deinde dicit, Et *phlebotomia quum non est necessaria choleram rubeam ebullire facit? quum paulo ante iuuare eam in febribus dixerit, absq; eo quòd necessaria sit. Quum iterum pluribus modis dici queat, non necessaria, tu tamen uniuersaliter hoc accidere asseris: nescio ego quàm uere: erit enim non necessariá corpori omnino sano: erit & ægro quandoq;, si parua ægritudine laboret, non necessaria.* Nescio *tamen cur omnino malum hoc insequi debeat, uenæ sectionem illam: ut bilem faciat efferuescere. Sed & de his supra aliàs mentio fuit.*

De Melãcholicis *uero &* Epilepticis *dicis in hora qua solet somnus irrepere, media scilicet nocte, mittendum eis sanguinem esse, atq; oportere ut gladius acutus sit, atq; angustum uulnus, ne sanguinis multi nimius exitus accidat. Quamuis & hoc uniuersaliter bonum esse dicas, ubi iterare opus nõ sit.* Mihi *uero scitu dignum uidetur, cur nam eam horam eligas, atq; ægro quietem tollas: quodcunq; enim pro causa afferatur, imaginariũ proculdubio erit, ac facile.* Galenus *quoq;, quamuis magna urgẽte necessitate, in mittendo sanguine noctem non pertimescat,*

mane tamen fieri suadet, nec quum de melancholicis uacuandis differit, aliquid huiuscemodi docuit. Quæ uero addis de angusto uulnere, hanc uideris rationem reddere, ne inter dormiendum uulneris solutio accidat, ac exinde sanguinis profluuium: quasi non pluris faciendum sit, quòd per angustum uulnus crassus sanguis minime uacuari queat, quod & tu aliàs dixisti. Quasi etiã non possit ministrorum diligentia huiusmodi periculo obuiã iri. Dicere etiam uniuersaliter hoc uerum esse in omnibus qui secundatione non egent, omnino falsum est, in plurimis enim febribus processu temporis crassescit sanguis, atq; ex angusto uulnere non nisi difficulter egreditur.

Hæc sunt uiri artis medicæ studiosi, quæ inter cætera multa adnotasse decreuimus, neq; enim ab initio ita Auicennæ uerba insectari cogitauimus, ut uel minutiæ omnes in censum uenirent: iam enim ad tædium usq; puto, huius hominis meminimus, ea uero quæ attingere uisum est, & Galeno, & ueritati, & sibimet quandoq; aperte dissentire uidentur. Scio tamen fore quosdam qui proterua quadam obsistentia, respondere enitantur, ac suis gloßis, fulcimentisq; inanibus ea tueri: quæ omnia si quis prosequi uellet iam eorum instar & ipse sophistarum habitum indueret. Quanto satius est Galenum imitari, qui nullo pacto ueretur Hippocratem dimittere, atque ipsum erroris incusare quandoq;. Sed & nòs iterum, non minus Galeno obuiàm ibimus, siquando mens ipsius parum firma appareat: atque hoc puto, optimi uiri, & cui ipsum scire cordi sit, non autem inanis quædam gloria, officium esse. Valete.

LEONARDI GIACHINI MEDICI GALENICI LIBELLVS.

Cuius eſt ſcopus, quantum detrimenti bonis literis afferat, omiſſa ratione, aliorum ſcriptis temere ſubſcribere.

LEONARDVS GIACHINVS PETRO FRANCISCO PAVLO, MEDICVS MEDICO, SAL. P.

SAEPE *cum unà eſſemus, doctiſsime Paule, eorum curam ac diligentiam deteſtati ſumus, qui adeo ſcriptorum quorundam nominibus ſe mancipant, ut ratiocinio omni poſthabito, ſolis eorũ autoritatibus innitantur, his ſolis credant: hos enim ſtultiſsime credunt, quæ ſcripſerint, haud quidem temere, uerum ratione ac longa experientia ductos, præcepiſſe: proinde uel leui eorum aſſertioni, habendam fidem. Aſſerebas tu multa hinc bonis artibus detrimenta oriri: Ac primũ mentis torporem quendam, atq; ignauiam parari: Sicuti enim exercitium corpora firmat, ac roborat, ita & ratiocinatio crebra intellectum. Dehinc & ſimpliciſsimam quandam credulitatem inde gigni, quæ in multos tandem ducit errores. Siquis nãq; nullo delectu habito, quæ unuſquiſq; literis mandauit, non conſulta ratione, credat: Si iterum unicuiq; qui ſe expertum aſſerat, facile concedat, plurimum tandem ſe falli comperiet. Oritur demum & ex eadem radice temerarius affectus quidam, quo eò inſaniæ perueniunt homines, ut ueluti cæci nec uerum à falſo, nec probabile à neceſſario ſatis interſtinguant. Cuius culpæ haud uideo immunes eſſe noſtri temporis literatos, quos appellant, præſertimq; Theologos: utpote quibus tantũmodo*

tummodo negotium est iurgijs, clamoribus, armis quoq; (si per plebem liceret) hi quidem Scoti cuiusdam dicta defensare, alij Thomæ, alij alterius, prout cuiq; libido est. Hinc nos quoq; eadem tetigit labes, tum in philosophia, tum in medica disciplina. Fœdarunt enim & nostros animos suo contubernio monachi. Hinc tot tantaq; ingenia in Auerrois cuiusdam cœno uolutata, purißimis relictis aquis, sibi adeo placuere, ut mera atq; incorrupta ipsius barbarißima uerba, in delitijs haberent. Ego uero nescio quo afflatus numine, à studiorum meorum primordijs, horum curam aspernatus sum, utpote quàm longe à ueritate hominem auertere arbitrarer. Quo factum est, ut semper uile duxerim, ac rudi intellectu dignum, absq; ratione procaci quadam temeritate, unicuiq; scriptori subscribere: atq; in re medica præsertim, in qua nõ modo ueritatis inquisitio, uerum & opus quæritur. Neq; ego is fuerim, qui omnino ueterum autoritati detrahere uelim: sed qui nullum uetustate autorem fieri cẽseam (quod quibusdam placere uidetur) sed raris ingenij dotibus, firmis demonstrationibus, clarißimis inuentis fieri admiratione dignos homines, atq; in autorum censum uti asciscantur, mereri: quales Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Theophrastus extitere. Nos itaq; nec Galeno uelut autore utemur, quòd is pithia nobis oracula depromat, sed quia recta ratione ductus plurima inuenerit, plurima item ueterum monumenta illustrarit. Quæ omnia postmodum experientia comprobauit. Num igitur ea ratione, quod uetustatem sapiant, præcones quosdam in pretio habeam? Auicennam scilicet, Mesuem, Serapionem? Nequaquam.

Quoniã

Quoniam eos neq; etiam recte exscribere, sed cuncta dehonestare, demonstrationes peruertere, omnia mendis replere uideas. Viderat hæc iam pridem Nicolaus Leonicenus, atq; Auicennæ errores multos detegere conatus: tantum abest ut quippiam bonas artes iuuerit, quin potius uelut insanum ludibrio habebant, ac ualere omnes sinebant, tanti est inter fatuos sapere. Acceßit nostra ætate Ambrosius Nolanus, quem satis laudasse haud potis est nostræ, qui & aduersus barbariem, tum in philosophia, tũ in medicina acriter dimicauit. Nouißime uero Manardus uir promptißimi ingenij, primum se in acie cõstituit, pro bonis literis certaturus. Non minor & Academiam nostram lubido tenet, quin potius spretis pecunijs & ciuili potentia, noctes diesq́; huic negocio insistentes, tanta (puto) effecimus, ut bonis literis & nos momenti nonnihil attulerimus. Vt igitur pro uirili cõmuni uoto satisfaciam, dum alia & ea quidem maiora cudimus, Statui tibi, qui iamdiu in arena hac fortißime decertes, paucula quædã scribere, quibus unicuiq; satis liqueat, quàm turpe sit, ac pernitiosum, ratione neglecta solis autoritatibus inniti.

Vale.

ADVERSVS MESVEM, ET VVLGARES MEDICOS OMNES.

Corpora noſtra eadem ferre poſſe auxilia, quibus ueteres uſi ſunt, idq́; cum ratione, tum experientia comprobari.

NOSTRAE tempeſtatis corpora uim fortiũ auxiliorum non ferre amplius, dudum nõ modo medicis, uerum uniuerſæ plebi cõfeſſum eſt. Medicis quidem, ut ſi qua poßint, ab inſcitia famam ſuam tueãtur: cũ magnos ac difficiles morbos uelut inſanabiles relinquunt. Cæteris uero non aliter eorũ uſum formidantibus (ut qui medicorum uerbis perterriti ſint) ac ſiquis Aconitum, aut Ixiam potui daret. Huius ſententiæ autores ſunt quidam nullius eruditionis uiri, quanquam & Euangeliſtæ cognomentum adepti ſint, nec ſecus ac prophetæ cœlitus mißi, uulgò audiri ſoleant. Tanta eſt hominum ſtultitia, quibus ſemper mos eſt, externa admirari, atq; omni ſtudio proſequi, propria uero ac familiaria deſpicere. Vide quem nam hominem ſibi ſectandum medici proponant. Hic cum totis uiribus atq; omni ſtudio in rectam pharmacorum compoſitionem intendederet, modũ excogitauit ſubinde, quo ſimplicium medicamentorum uires reprimeret, roboraret'ue, prout cuiq;

opus

opus erat. Verum tantum abeſt ut quippiam horum probe aſſequutus ſit, ut primũ nec medicamẽtorum, quæ ſibi cõponenda ſtatuit, ullam methodum, ullas'ue indicationes ſibi proponat, adeo ut per inſomnia, ſeu Deorũ oracula reuelata putes. Quin nec uel minimã quoq; partẽ ſimpliciũ, quibus utendũ erat, ſatis nouit. Porrò ea ratione tantummodo, ipſum Euãgeliſtam extitiſſe noui, quod præco nuncius'ue alienorum eſſet. Innitebatur miſer Auicennæ, (nõ aliter quàm ſi Dolichis phaſeliſq; cucurbitã admoueres) cũ Aloen uenas aperire pſilliumq; interanea ignea habere, extimas uero partes, algentes diceret. Dum iterũ hebenotrichum uentrem ſoluere indubitato aſſereret. Demum quoſcunq; errores ſorte fortuna inuenerat, gratis in ſuum exſcribebat librũ. Sed de his hactenus. Neq; enim is ſum, qui candidiſsimi Manardi laborẽ, quem in hoc nebulone impendit, fruſtratũ iri uelim. Itaq; ad id quod initio propoſitũ erat, reuertamur. Hanc rem neq; experimẽto, nec ratione compertam ait: uerum ſibi petit iniurato credi, ſola ſui nominis autoritate fretus. Quanquam tametſi ſe expertum hoc diceret (ſuccumbere inquam ualidis medicamentis noſtrorum uires corporum, ac iam naturam longo confectã ſenio defeciſſe) haud ſcio profecto quanta ſit huic adhibenda fides. Noui ego hominum mores (barbarorum præſertim) atq; ingenium. Quanta iterum ſibi expoſcat experientia noui, ac iudicium quod ea duce capiundum eſt. Non aduertebat his diebus bellus quidam ſenex, quiq; optimus medicus ſua ætate habitus eſt, quàm parce, quàm caute, cuiuſpiam experientiam iactaſſe oporteat. Quum enim ſorte quadam de nigro ueratro mentio

 incidiſſet:

Nigrum helleborum.

incidisset: Absit (inquit) ut unquam aliâs audeam nigrum helleborum cuiquam potui dare: eo quod semel inunctus capiti, uomitiones ualidas ciuisset. Num igitur eadem ratione & Mesues sua quæ dicit expertus est? Fortaßis: pleraq; enim falsò ab eo experta dici, compertum est. Nos igitur contra in medium afferemus, nostræ ætatis corpora, medicamentorum, quæ ipse formidolosa dicit, uim sine noxa ferre, dummodo probum nacta sint medicum: quiq; opportune morbo fieri obuiam sciat. Nam & nos nigro ueratro multos purgauimus, semperq; eo felicißime usi sumus, seu admixtis alijs, uel etiam solo in catapotias conformato. Nonnunquam etiam albo in ualidis corporibus, grauiq; morbo, qualis is est, quem modo Gallicum dicũt. Nam quid de Pithiusæ radice dicam? quid de Oleastello herba aut Daphnoide? Neq; enim horum omniũ uis, magis nobis uerenda est, quàm Galeno: qui comitiales multos, & pueros quoq;, ueratro se sanasse innuit. Est autem puerilis ætas præ cæteris purgantibus pharmacis alienißima: ut quæ conuulsionibus facillime capiatur. At Galeni atq; Hippocratis tempestate, inquit Mesues, hoc facere licuit medicis, propter corporum robur. Qua in re uirum hunc lubens sciscitarer, unde nam huiusmodi imbecillitatem compererit, aut qua ratione id dicat: num ex heroum fortitudine hoc coniecit: num ex hominum in laboribus patientia? num olympicas ostentat uictorias? num athletas? Ridicula profecto, nec confutatione digna foret hæc ratio, apud eos præsertim, qui ueterum res gestas nostris cõferre sciãt. Neq; enim aut militũ fortitudine, aut æstus, frigoris, famisq; tolerantia, uel minimum cedũt. Adducet

puto

puto in medium uitæ longitudinem: ut quam imminui subinde uideat. Ego *uero, siquidem ex historia tibi exempla quæras, nihilo minores uitas modo comperio: dum nulla sit ex regione uarietas: neq; enim* Indos *modo* Italis *contulerim.* Erāt Plinij *tempestate, erant & multo antea* Aristotelis, *celebres ætates, siqui nonagesimum, aut centesimum annum attingerent: quam tamen metam, hodie plurimi transcendunt.* Porrò *si iuxta temporis decursum uitæ decresceret terminus, profecto hoc circa mūdi æternitatem, aduersus* Aristotelis *sententiam demonstraret. Si enim ætatis imminutio temporis fluxui proportione responderet, iam infinite modicam uitæ duratione extitisse, necesse foret. Quare proculdubio pro falso repudiandum est, id quod ab initio propositū fuit, nempe deteriora uiribus esse nostræ tempestatis corpora. Quam rem abunde nobiscum experientia nosti (ut nos quoq; aliquantisper experientiam ostentemus) ut qui præter cætera, quorum pauloante mentio fuit, & uenæ quoq; sectione abūda usi sumus, atq; id citra discrimen: quin & exactā illam uiuendi formulam, ueteribus quidem familiarem, neotericis uero neq; ipso nomine notam, instituimus. Quo factum est, ut iam crises multæ appareant, ac uelut nouus naturæ ordo, ægris felicißime faueat. Cum antehac uel pharmacis actitata, uel intempestiuo uictu impedita, nullas ostēderet, aut admodum raras, easq; non nisi in rusticis atq; infima plebe, ut qui nec pharmacorum multitudine, neq; ciborū aut potionum, fatigari, aut impediri quirent.* Verum *res hæc aliàs monstrabitur.* Nunc *uero nouo insuper facto principio ad Auicennam me uerto.*

Non bene ſuadere Auicennam ſanguinis miſ=ſionem partiendam eſſe neq; probe noſſe, quãdo ſemel totum, quando ſecus uacuaſſe expediat.

SAtius ducit Auicenna in febribus ſanguinis miſsionẽ non uno impetu fieri totam, ſed in partes diduci: atq; hoc ea ratione, ut ſanguis quidem uacuetur, corpus uero non admodum patiatur. Proinde & plurimi noſtræ tem=peſtatis medici hac ratione moti, atq; huius hominis auto ritate, non niſi per eam, quam ſecundationem dicunt, ſan=guinem mittunt, ne ſcilicet ad quartam unciam deficiat æger. Nam de mittẽdi ſanguinis quantitate, ne ſemel qui=dem unquam exemplum poſuit: quo ſatis ſciremus, quæ nam ſit ea ſanguinis detractio, quam adeo pertimeſcat: & quid nam in prima, quid in ſecunda detractione aufer re ſuadeat. Verum de mittendi ſanguinis quantitatis me=ta, alias diſputatio erit: nũc ad propoſitum ſcopum reuer tamur. Si intellexerit noſter Auicẽna, ſeruandã eſſe in ſan guine mittendo hanc regulam, eamq́; perutilem ægro eſſe (hoc enim uerba ſua præſeferre uidentur, quando ueluti ſermonem claudens ait, Ad ſummum melius eſt ut phle=botomiæ uices ſint multæ, quàm ut eius quantitas ſit mul=ta: ſed & communis ſchola hanc uerborum ſententiam opere quoq; confirmat: nihilq́; eſt in ſanguinem mitten=tium ore frequentius) tantum abeſt ut quippiam utile no=bis proponat, ut neq; uerum ſit quod dicit, nec Galeno iterum, aut rationi conſentaneum. Quin nec ſibimet, ut qui alias horum immemor, uacuationem integram (nem=pe uſq; ad animi deliquium) ſuadeat. Quæ nimirum mon

ſtrant

strant nil firmum, nil ratione duce scripsisse eum, uerum phanaticorum more aliena loqui, sibi profecto nō intellecta. Quod igitur uerum non sit (præterquam casu aliquo ut mox dicemus) ipsa docet experientia: sed & Galenus multis monstrauit exemplis, & citas fieri & tutas sanitates, dum uires ualeant, ætas consentiat, sitq; morbus magnus, si affatim simulq; corpus uacuetur. Nec iterum ratio deest, quam pluries tetigit Galenus. In cōtrarium, inquit, statum agitur corpus celerrime refrigeratū. Febris nanq; calor est. Porrò ea ratione refocillata natura, promptius ac celerius quæ reliqua sunt excernit, morbiq; solutionem aggreditur: ut Galeni exēpla declarant: quæ libro Terapeutices nono, posuit. Herus enim ilico (ut qui citra putredinem febriebat) seruus uero ad primam septimanā, febre liberatus est. Neq; id mirum, quoniam non sola uacuatio febres finit, quæ ex putredine sunt: inquit Galenus libro undecimo. Non igitur perpetuo uerum est detractionum numerum augēdum esse: uerum quum reuulsionem excogitamus, aut quum minus uires ualent, ita enim nos Galenus docuit. Quod autem reuulsio hoc exigat, ea est causa, quoniam scilicet assuescit natura illuc sanguinem transmittere, quum per tēporis interualla, quasi reuocata sæpius sanguinis quadā attractione, extiterit: ubi uero uires labant, poterūt intermedio detractionū spatio refici. Quare & tūc non ideo secūdo detrahimus, quò sic expediat magis, sed quoniā non omnia ita se habente ægro ad uotum peragi possunt: haud scilicet consentiente uirtute. Audi igitur Galenum rem hanc his uerbis declarātē, Cæterum ubi feruescentis sanguinis copia adest, acutißimam

Detractio quando iteranda.

accendens febrem, subito ac simul uacuare expedit, uel ad animi deliquium usq;, uirium modo inspecto robore. At nō negaret hoc (inquient) Auicenna: uerum nos undiq; cautos reddidisse uoluit, ne forte imprudentes aliquando pro animi deliquio, mortē asciscamus. Ego uero prius uellim ad prudentes uigilesq; medicos se uertere Auicennā, atq; ad eos loqui, quibus tametsi sanguinē ad deliquium usq; mittendū suadeat, uires tamen accurate cōsulent, ac iuxta earū robur uenæ sectionē molientur. Quod si post= hæc huiuscemodi dixisset, Cōsulo iterū minus exercitatos, naturaq; minus prudētes medicos, adeo copiosam sanguinis missionē, si simul fiat, formidare, ut quibus minus per= spectæ sint ægrotantis uires, recte atq; ex usu loquutus foret. Verum hoc uerba eius nō sonant, neq; in hanc sen= tentiā apud nostrates medicos hactenus accepta sunt, sed uoluisse eum ex iterata sanguinis detractione eandē quidē utilitatē, minore tamen discrimine parari: quod nos nega= mus. Verum enimuero non modo in superioribus uerbis, quæ scilicet incēsum uenere, se nobis suspectum præstitit Auicēna, uerū ubi de putridarū curatiōe agēs, ita inquit: Et cōsiliū meū est, ut phlebotomia dimittatur quoad possi bile est: sinautē, tūc multiplicatio numeri melior est multi plicatione quantitatis. Hæc enim aperte ostendunt huius extitisse sententiæ, atq; omnino ipsum mēdacij arguunt.

Limitatio dicto-rum Auicennæ.

Calidissimas febres uenæ sectiōe curādas aduersus Auicēnā, neq; insup timēdā esse bilis efferuescētiā, q demū morbi magni sint apud Galenū, quos pluries uenæ sectiōe ad animi usq; deliquiū, curat.

In

IN calidiſsimis febribus uenæ ſectionem auerſatur Auicẽna, nosq; (ut ſibi uidetur) utiliſsime admonet, ut qui magnum immunere periculum his ſciat, ſiqui ſecus facere audeant. Sunt autem uerba ipſius eiuſmodi: In febribus autem à minutione cauendum eſt, quæ uehementis ſunt inflammationis. Quin & paulopoſt, (ne forte per ſomniũ ea ſcripta putes) dum plurima excipit, quæ à mittẽdo ſanguine nos dehortantur, adiecit: Etſi febris fortis inflammationis non fuerit, ſanguis detrahatur: nec minus, acutas omnes excepiſſe eo uerbo uidetur, ubi ait, Et febris in ſuo motu non properet. Quòd ſi rationem conieciſſe liceat, qua ſanè permotus, hæc dixit, ea eſt proculdubio quam alibi innuit, Ne ſcilicet bilis efferueat: hic nanq; feruor, & febrem augebit: & ſymptomatis corpus afficiat. Quis igitur non contremuſcat, audiens adeo elata atq; imperioſa uerba? Caue ne ægrum ſanguinis miſsione ad alterum perducas uel ſcilicet ad bilis feruorem, uel omnino cruditatem. Cæterum quod nobis admodum dolendum: id eſt, parcum nimis extitiſſe Auicennam, nobisq; incertum reliquiſſe, quis nam ſit is terminus, præter quem in eiuſmodi mala atque adeo grauia pericula corruunt homines. Vidi enim ego medicos pleroſque ex his, qui experientiam iactant, canos oſtentant, ſe Aeſculapios prædicant, nulla alia ratione permotos, quàm quia ita dixit Auicenna, ſanguifugos adeo, ut plusies, prius ægrum mori ſinant, quàm hoc auxilij afferãt. Porrò ſiquando (uel ut omnia tentaſſe, et nil opportunũ dimiſiſſe uideantur: uel ſi magna urgeat neceſsitas) ſanguinem detrahunt, ne tunc quidem ſextam unciam tranſcendunt,

dunt, ne ſcilicet huiuſmodi pericula temere ſubeant, atq; interim dum incerta mala euitare cõtendunt, opportunis deſtitutus auxilijs deficit æger. Quare & non modicus nobis accreuit labor: (dico autem his qui frugiferas una ſectamur Athenas, proiectis barbaris, de quibus ſiquãdo dabitur ſcribendi occaſio, non erit difficile monſtraſſe, ne ullum quidem doctrinarum genus uel leuiter attigiſſe) quum aduerſus mala horum ſeminaria, pugnãdum foret. Iamdiu enim incrementa ſuſcepere, ſuos nacta cultores, qui adeo imperitum uulgus, quo ſuam tuerentur inſcitiam, atq; ſecordiam, ſæpius uero & prauitatem, perterreſacere cœperunt, ut iam non ſit amplius ueritati locus, eamq; auerſentur plurimorũ aures. Hanc enim eſſe aſſuetudinis uim dixit Ariſtoteles, ut ueritati quoq; præualeat. Cæterum ubi ſatis ſuperq; Auicennæ ſententiam declarauimus, ſupereſt ut ex Galeno, quædam in cenſum ueniãt: quo ſcilicet lucis comparatione, & cæcis quoq; innoteſcant tenebræ. Is itaq; primos nobis mittendi ſanguinis ſcopos, morbi magnitudinem poſuit, & uirium robur, unà & florentem ætatem. Quanquam ea quæ ab ætate ſumitur indicatio, quæ item à corporis habitu, ſeu ambientis ſtatu, haudquaquam prima ratione, ſed uiribus mediantibus indicare uideantur, quas ſcilicet uel robuſtas eſſe, uel languere, uel facile lapſum iri demonſtrant, qualis ætas puerorum eſt, & calidum ambiens. At quos nã (inquies) magnos morbos appellat Galenus? uiſcerũ inquam inflãmationes, dolores ualidos, febres ardentiſſimas, uulnera quæ in articulis, atq; huiuſmodi multa, quæ apud eum triplici genere cõprehendi poſſunt. Alij nanq; talẽ obtinent naturam,

[Margin: ...copi mittendi ...nguinis.]

[Margin: Magni morbi qui.]

naturam, ut prima ſui ratione magni ſint, qualis comitialis morbus, aut attonitus. Alij iterũ quoniã in ſua ſpecie incrementum ſuſcepere, qualis febris ardens, aut magnus dolor. Alij tertio tales ſunt, eo quod mẽbrum aliquod obſedere, quod principatum obtinet, aut principi alicui parti colligantiã habet, ita ut ea per cõſenſum lædatur, qualia uulnera neruorum, aut articulorum ſunt. Hæc itaque omnia uacuationis indicia ſunt, quoniam magni morbi genere continentur. Cũ igitur ea uera ſint, aliâs tamen certiores adhuc nos reddidit Galenus, quando quo loco de uacuatione quæ ad deliquiũ animi perducit, unà cũ Hippocrate diſſereret, nullum maius aut præſtantius ſe inueniſſe auxilium ait in ardentiſsimis febribus, quàm ſi uenæ ſectione ad deliquium uſq; utaris. Quæ omnia ſatis conſona ijs ſunt, quæ alibi uel Hippocrates ipſe, uel alius ea parte, ut Galenus teſtatur, Hippocratis nomine non indignus, dixerat, ubi de ardẽtibus febribus ſermo haberetur: Acutas, inquit, egritudines uenæ ſectione curato: naturã ipſam proculdubio imitatus, quæ plurimũ ſanguinis profluuio ardentiſsimas febres ſanet. Hæc itaq; cũ incorrupta Galeni atq; Hippocratis mẽs ſit, quamq; non modo uerbis: uerum & opere ſæpius oſtendit. Quid tandẽ ſibi uoluit amethodicus iſte, dum ſe primum Galeni ſagaciſsimũ ſectatorẽ pollicetur, demum aperte Galeno aduerſatur? Qui tantũ abeſt ut quũ ægro abũde ſanguinẽ mittit, bilis efferueſcentiã pertimeſcat, quin potius ecõtra, refrigerari, atq; inde naturæ robur addi & ratione, et experiẽtia cõprobat. Pudeat igitur tandẽ eos, quos in cœno barbarorum uolutari iuuat, taliũ præceptorũ, quanquàm nõ eo no-

 mine

mine ſolum damnādi uideantur, quod eorū uerbis perterriti generoſa oīa auxilia omiſerint: ſed non minus quod unico calceo ægros omnes induant, eandemq; ſanguinis menſuram unicuiq; detrahāt, nulla habita diſtinctione aut morbi, aut ætatis, aut habitus corporis: quare quid turpius cōtingere poteſt, ijs præſertim, qui methodo aliqua mederi credūt? Verum nō eſt huius modo pertractādi locus, neq; enim in uenæ ſectione modo, hoc turpiſſimo errore notandi ſunt: uerum & in unoquoq; auxilio ex his quibus ad ſanitatem uti ſolent. Nunc uero ad Auicēnam reuertor: Qui ſiquidē incōſulto inſciusq; Galeno contradicit, negligētiæ, ne dicā ignorantiæ culpādus merito eſt: ut qui in re adeo aperta à ſuo duce deſciſcat. Porrò ſi hoc ita ſibi uiſum eſt, atq; hāc rei ueritatē eſſe credidit: ſaltem rationē aliquam addidiſſe oportuit, qua & nos quoq; eo errore leuaret. At ratio ea eſt (inquies) quam & tu paulò ante annotaſti: quoniā ſcilicet bilis efferueſcentiā formidet. Cæterū ratiocinatio hæc oīno falſa uidetur ſupponere, ſanguinē inquā inculpabilem uacuari uena ſecta, bilioſum uero excremētum in uenis perſiſtere: Auicenna itaq; ita animo cōcepiſſe uiſus eſt, ut ſeorſum bilē, à ſanguine cōſiſtere putaret: neq; enim aliter imaginari poſſumus alterū ſine altero uenæ ſectione educi. At iuxta Galeni mentē imò ueritatē ipſam, longe aliter ſe res habet: Siquando enim bilē putreſcere aut in corpore dominari, audimus, certū eſt ab eo bilis uocabulū pro bilioſo ſanguine uſurpari. Atq; id bona ratiōe, neq; enim ullibi in corpore per ſe cōſiſtit, præterquàm in fellea ueſica: ni caſu quopiā ab impultrice ui permota, aut in partē quāpiam decūbat (qualis her

[...]ilem putreſcere quid.

lis herpes est) seu ad cutim moueatur uniuersam, quod ictericis contingit, necnon in decretorio sudore. Quocirca & Galenus cum ardentißimæ febris causam aßignare uellet, in libro de uenæ sectione, efferuescentis sanguinis copiã, eam dixit accendere. Cum itaq; unà sanguis bilisq; cõsistãt, nec nisi magno labore per naturã secerni queãt, mirum est si secta uena simul quoque non exeat: erit itaq; eadem adhuc humorum proportio, uerum efferuescentia multo minor, uacuato scilicet & calido sanguine. Cum itaq; ratio falsa sit, oppositũ quoq; experientia demõstrauit: quando, ut Galenus inquit, pro æstu refrigerium, pro uigilijs totiusq; corporis inquietudine somnus irreperet: necnõ & biliosi excremẽti deiectio, aut sudor. Obstabũt fortasse aduersarij, ac dicent, eos quos ardens febris male habet, haud ferre sanguinis mißionem præterquàm raro, si enim uerba ea consideres quibus quarto libro de acutorum uictu ardentis febris, generationem cõplectitur Hippocrates, uix fieri poterit, ut amplius eo modo affecto ægro, sanguinem mittas, tunc inquit febrem ardentem gigni, cum nimio æstu aut laboribus maximis, inanitæ uenæ biliosum ad sese succum attraxerint, qui quidem eo tempore ex ambientis caliditate, multus etiam in extima carne gignitur, ut ibi Galenus inquit. Innuit igitur hosce & temperamento biliosos esse, atque sub æstus tempore ægrotare: quorum utrũq; sane uenæ sectionem prohibet: illud quidem, quoniã eiusmodi corporis temperatura minus roboris obtinet: at æstas, quoniam corpus abunde dissoluit. Nos autem cum Galeno dicamus, continuam febrem, ut quæ in omnibus, aut saltem magnis uasis putrescen

trescentium multitudinẽ habeat, non nisi robustis, & boni habitus corporibus posse contingere. Ita enim libro ait Therapeutices XI. Continua febris bene habiti corporis ac calentis, propria est: quod scilicet, multo ac calido sanguine abundet, proinde & in florente ætate cõtingit plurimum, quod si demum corporis dissolutionem pertimescas, erit eo tempore unaquæq; indicatio pensitanda, & quo ad magnitudinem, & quo ad dignitatem, quẽadmodum multis locis Galenus fieri docuit, ac pro carũ ui singula peragenda. Verum de indicantium uiribus ac dignitate libellum scripsimus in amicorum gratiam. Atq; hæc de ardenti febre ad Auicennam dicta sufficiant.

[Co]ntinua febris [r]obustorũ est.

Largam sanguinis detractionem à principio fieri debere: & quantum in uenæ sectione febris putrida, ab ea quæ ex sola obstructione est, distet.

NEque hac minus ea quoque sententia explodenda est, qua consulit in febre quæ ex sanguine ortũ habet, à principio parce sanguinem mitti: Cum uero concoctio adest, abunde. Sunt autem ipsius uerba eiusmodi: In febre autem sanguinea necesse ut euacuatio fiat, minutione nõ superflua à principio: superflua uero, cum affuerit maturatio febris. Nimirum his consentiens quæ antea dixerat, in principio penitus phlebotomia dimittatur. Cum autem maturatio apparuerit, & ægritudo principiũ aut statum præterierit, siquidem necessaria sit, fieri poterit. Huius regulæ rationem reddere uisus est alibi, eodem capite ubi ait: Oportet ut sanguinis minutio minor fiat, cũ febris putrida est, ut ad resoluẽdum febrem thesaurus relinqua-

linquatur. Iterum quoq; ubi de putridarum curatione docet, ac sanguinis mißionis meminit, eamq́; quoad potuit è medio tulit: In eandem ferme sententiam uenit, cum ait: Ex uacuato sanguine debilitatur uirtus in crisibus expectatis. Hæc ille. Ego uero uel in risum rapior, quandoque hominis inconstantiam cõtemplatus, ac mecum ipse reputo, quanti referat in mala esse enutritum disciplina, ibiq́; cõsenuisse: adeo enim excæcari hominũ mentes, ut ijs accidat quod dici de amantibus solet.

Amatorem nanq; amicæ
Turpia decipiunt cæcum uitia, aut etiam hæc
Delectant. En ismet qui modo hæc dixerat, paucis interpositis, Galeni quoq; autoritate suadet studẽdum esse, ut à morbi initijs uenam tundamus, properare nanq; multo melius esse. Cur igitur si hæc uera sunt, abundam tamẽ illam sanguinis mißionem, haud quidem ab initio, uerum cum iam concocti sunt humores, rite adhiberi asseris: atq; hoc in febre sanguinea, cuius cum ex proposito curationem aggredereris libro scilicet quarto: quacunque hora ægro occurras, uenam secari iubes, nec coctionem aliquã expectandam dicis. Quis igitur modo conciliator nobis cœlitus demittatur? quiq́; tantum sibi laborem suscipiat? neq; enim hoc aliud fuerit, quàm si mendacem immemorẽ defensare stulte enitaris. Quocirca et onus hoc uelut inutile nostræ ætatis Theologis, seu eorũ sectatoribus relinquendũ censeo: dignius ducens uiro philosopho, eoq́; qui per Auerrois, Schoti, Thomæ, ac Gregorij nugamenta euaserit, Galenicas tandem ueritates firmas atque inuiolabiles prosequi, cæteraq́; sophistis relinquere: qui uel

clamo

clamoribus saltē primas sibi partes arripiunt. Igitur Galenus lib. Terap. undecimo, in synochis omnibus sanguinem mitti iubet. atq; id ab initio morbi: priusquàm scilicet putredo ualida uenas inuadat: nam si eo tēpore adeo ingrato onere naturam leues, ilico & quæ putrida sunt excernere aggredietur: semiputrida uero & quæ nonnihil uitij contraxerunt, cōcoquet, ac temperabit, quare & nutritioni adhuc non incommoda euadent. Quin & eo auxilio destitutos uix saluari posse ait, quocirca & seruo qui continentem febrem ex humorum putredine patiebatur, sanguinem mittit: haud equidem parce uti tu suades: uerum usq; ad animi defectum. Quoniā uero & aliâs diximus, Solere Auicennā ex Galeno præcepta sibi assumere: plurimum tamen longe à Galeni mente abesse: idcirco uerba ipsius subijciam, quæ & Auicennæ uerbis respondere uidentur: Porrò ipse libro artis curatiuæ undecimo quo scilicet loco febres quas putredo gignit, his conferre uidetur, quas sola obstructio fecit, quæ ex humorum multitudine est. Magni referre inquit, siue hoc, siue illo modo laboret æger: ubi nāq; sola obstructio quæ ex redūdantia ortum habet ægrum opprimat, proculdubio à sanguinis mißione curatio ordienda est. Sin putredo adest, plurima pēsitasse oportet. Dicit itaq;: Etenim si neq; obstructio subesset, aut putredo, sed sola succorum redundantia, protinus ad sanguinis mißionem, pro naturæ suæ ratione se haberet. Tantum itaq; sanguinis in omni tū corporis temperamēto, tum regione, tum anni tēpore detrahi par erat, quātum supra naturalē habitum fuerat inauctus: uerū quoniā neq; putredo curari per sanguinis mißionem

one poteſt, ut quæ alia expoſcat auxilia, ſicut prius mon
ratũ eſt: neq; obſtructio, reponi ſanguinis aliquid ad cu
ationis ſpaciũ oportebit, quo minus intẽpeſtiue nutrire
cogamur. Ex his puto Auicennam quæcunq; paulò ante
propoſita ſunt, ſibi aſſumpſiſſe. Quantũ uero & ab ipſa
rei uatura, & à Galeni mẽte abſit, hinc diſces. Voluit Ga
lenus (quo nos ab omni culpa ſeruaret immunes, ne forte
aliquãdo paulo audentiores in ſanguine mittendo ſimus)
dehortantes quaſdã indicationes proponere quales ſunt,
& æſtuoſus cœli ſtatus, et habitus corporis, mollis, laxus,
gracilibus uenis, atq; omnino pauci ſanguinis. Quũ itaq;
uel ſyrius ardet, uel æger putrida male habitus eiuſmodi
eſt, qualẽ deſcripſimus, timor eſt ne ſi ſanguinem mittas,
oĩno diſſoluatur. Quare alterum accidat, nempè aut ciba
tione morbũ augeri, aut ægrum ad morbi uſq; ſolutionẽ,
neutiquã perdurare. Neq; in uenæ ſectione modo docet
nos Galenus uires inſpicere, uerum & in uictus ratione
inſtituẽda: ni enim ægroti uires probe cõiectaris, non mi-
nora profecto te manent incõmoda, quod ſcilicet aut intẽ
peſtiue cibaſſe cogamur, aut ad morbi finem non ſufficiat
æger. Quid igitur ſomniauit Auicenna primũ quando in
putrida omni, etiam quæ (apud eum) ex ſanguine ortum
habet, à principio diminuta quadam atq; exili ſanguinis
miſsione, utẽdum aſſerit: neq; enim hoc uniuerſaliter ſua-
det Galenus, ut qui oppoſitum exẽplo monſtrarit. Ser-
uum enim cum putredinis notis febrientem, ad deli-
quium animi perduxit, isq; ad primos acutorum cri-
ticos dies ſanatus eſt. Quod ſi ſeruus eiuſmodi habi-
tu extitiſſet, qualẽ paulò ante deſcribebat Galenus, pro-
fecto

fecto hanc curationis formulam minime fuisset aggressus. Quare quod Galenus casu quopiam uerum, atque obseruandum censet, tu inconsiderate nimis, ueluti uniuersale documētum, maximo hominū damno, proponis. Si enim demum uires ualeāt, etiam si à morbi initio ad deliquium animi, uenæ sectione ægrum continente febre habitū, perducas, nullo modo lædes, quin potius apprime iuuabis. Quod si putrida febris sit, uerum non ex earum genere, quæ septima aut quartadecima die finiri debeant, sanguinem parcius mittes, quo morbi longitudini æger sufficiat. Num igitur & cum coctio iam apparuerit uberius sanguinem mittet? atq; id cōplebit, quod in prima illa detractione omissum est? Nequaquam: cocto enim iam humore, medicamentis opus est, quæ eum deponant, ubi natura minime tentet. Atqui hoc ita faciam (inquiet) quoniā non amplius timor est ne æger ante morbi dissolutionem deficiat: itaq; nec uerebor modò largiorem sanguinis missionem. An satius fuerat uir præclare huiusmodi auxilio in tempore uti, uirium inspecto robore? Cū enim iam concoctio adest, minime ea tentanda sunt, neq; enim nos amplius morbi urget magnitudo, cum nullum instet periculum, si uires ualeant.

Non semper ad renutritionē, famem expectandam, etiam in sano corpore. Interim de famis generatione quædam aduersus Auic. Iterum sicca corpora minus humidis inediam ferre. Perperā item atque indistincte uinum biliosis tradi ab eo. Deq; uictu antiquorum non recte loquutum.

Quum

QVum mecum ipse considero de esculentis ac poculentis inscriptum ab Auicenna caput, olim adeo ce
re, uidere uideor profecto inconditam quandã, & tu
ultuantem turbam, cuiuscunq; sortis hominum, qualem
pe seditione orta forũ excipit, pueros, iuuenes senesq́;,
mulieres. Validos insuper atq; inualidos, nobiles et ple
eios. Demum adeo dissectis membris hominum cœtũ, ut
ec si tota die studiose enitaris, æque cõditionis (uel duos
uoq;) iungere ualeas. Audi amabo quæ primo ingressu
roponit. Qui inquit sanitatem uult custodire, uitet me
licamentosa cibaria. At quam nã obsecro sanitatem? Ma
gna quippe est sanitatis latitudo. Quod si temperatũ cor
pus atq; in ætate florenti, sibi seruandum proponit: Pri
mum quidem non erant hæc absq; præfatione dicenda,
seq; tẽperatæ naturæ uictum instituere, dixisse oportuit:
Ne forte hæc uniuersim, ac cuicunq; corporis tẽperamen
to cõuenire quis credat. Quod & ita accidit. Nullus nan
que medicorum est, qui singula hæc uniuersalia atq; uni
cuiq; corpori communia esse non credat. Quasi huiusce
modi uictus aliquis poßit institui, ac non sit ex tempera
mẽto, ætate, & regione differentia? Porrò quæ primo lo
co proponit: innuere uidentur se temperati corporis ui
ctus formulam inquirere, uerum quæ postmodum addit,
haud ita sentire uidentur. Quin potius quod de omnibus
ferè intemperati modis subsultim loquatur, nemo est qui
legẽs ambigat. Cæterum ad ipsius documẽta propius ac
cedamus, ac primũ de assumendi cibi hora cõsiderasse oc
currit. Nõ comedas inquit priusquàm appetẽtia certa ac
cedat. Quasi hoc certũ atq; inuariabile signũ existat, eo

ſcilicet tempore primum egere animans. Quæ quidem di
cta & ſi primo aſpectu uera eſſe appareant, ſi tamen pau
lò acrius inſpiciantur, nõnihil dubitationis habent. Quod
ut melius innoteſcat, paucula de ipſius famis generatione
addijciemus. Huic itaq; primo aſſenſere omnes, oris ſcili=
cet uentris hanc affectionem eſſe, uerum generationis eius
non unus traditur modus. Barbari nanq; hoc atræ bilis of
ficium eſſe cõmenti ſunt, quæ os uentris petẽs, aſtrictione
ſua uellicationem nonnullam cauſat, nempe qualem in lin
gua acida acerbáue producere ſolet, quẽadmodũ Theo=
phraſtus & Galenus docuere: ſed & unuſquiſq; quoti=
die experitur. Cæterum mihi dici uelim, quid nam primũ
mouens exiſtat, quod ſtatuto quodam ac certo periodo,
(nempè quum renutritione eget corpus) atram bilem in
uentrem cogat defluere, quo ſcilicet totius egeſtatẽ ſigni
ficet, atq; animans ad cibum capeſſendum excitet. Neque
enim quicquam in corpore transfundi per uenas, par eſt,
ni trahatur, aut pellatur. Pulſio uero non certo quodã ac
ſtato tempore repetet, ſed cũ primum grauari membrum
cœperit: quare accidet importune aliquãdo fame corripi
animal. Trahi uero multo faciliora ſunt, quæ in primis ue
nis cõtinentur, atq; ipſo iecinore. Porrò qui famis cauſam
quandã aßignat: quæ morboſa eſſe poteſt, frigidi inquã
atq; aceſcẽtis humoris occurſus, qualis in canina appeten
tiá cõtingit: hic minus probe in medicina ſentire uidetur.
Quum præſertim uera adſit Ariſtotelis ac Galeni ratio=
cinatio. Atq; hi quidem fatentur famẽ uellicationem quã=
dam oſculi uentris eſſe, quæ tunc primum accidat, quum
inanitæ uenæ, ac proinde exugẽtes, uacuũ omnino uentrẽ
offen

offenderint. Quæ quidem suctio, ubi ad os uentris perue nerit, nempè apprime sentiens, ui neruorum qui ad eum descendunt atq; ipsum contexunt, dolorem quendam gi= gnit, ac molestum sensum, qui & non nisi assumpto cibo & potu, sedari potest. Quæ omnia adhuc abūde magis, in libro qui de symptomatum causis, inscribitur, posita sunt: ubi monstrat cum primum seu spontina quadā ina= nitione, seu exercitio, alia'ue huiuscemodi causa, uacuātur sanguine uenæ: trahere ilico extimas à uicinis, atque has deinceps, donec ad eas, quæ ab ipso uentre ueluti à terra radices trahunt, suctio peruenerit: quæ si uacuum eum of fendant, conuellunt, ac torquent, atq; inde fames. Cū igi= tur hæc ita se habeant, uidendum modo est, num omnino uerum sit, id quod Auicenna tradit, nulli inquam cibū ex usu esse, priusquàm famescat. Hæc enim primum his aduer sari uidentur, quæ Galenus in libello qui de naturalibus fa cultatibus inscribitur, dicebat, quum exemplo ostendere niteretur, unamquamq; particulam ex uicinis alimentum attrahere, si quidem egeat: quin & retrocessum quēdam succorum fieri ad ipsum uentrem, cum uacuus extiterit. Imaginatur itaq; Galenus, atque id optime, uacuum uen= trem ubi appositum sibi alimentum assumpserit, proximis uenis alimentum surripere: quod si ipsæ unà cum Iocino re nutrimento abundent, atque hinc negligentius custo= diant, detineantq́;, continget nullo modo interim ani= mal famescere, utpote cui absque ui multa alimenti copia suppetat. Verum ubi Iecur iam inaniri cœperit, attra= henti quidem non amplius alimenti quòd optimum est, sed biliosa quædam, ac saniosa excrementa dimittet.

Quo rursus fiet, ut malis succis repleatur uenter, atq; inde capitis dolor, & cordis morsus contingant. Non itaq; operæprecium fuerit famem eo casu expectasse, cum præsertim adsint & aliæ uacuitatis notæ, quas libro septimo Terapeuticæ methodi prosequutus est, nempè ructus & uentris moles. Cæterum quod corpora multa sint quæ minus appetant quàm expediat, ut quæ bilioso admodū temperamento existunt, unusquisq; nouit. Verum ubi de inediam facile aut difficile ferentibus mentio incidit, considerandа sunt quæ dicit cum sicciores naturas humidioribus confert his uerbis: Corpora humida humiditate naturali, ueloci resolutioni idonea sunt, nec tantum famis tolerant, quantum sicca corpora. Neq; enim uideo quo nam pacto hæc ueritatem habeant. Siquidem enim in altera contrarietate sit paritas (nempè ea quæ calidi & frigidi est) prius tamen proculdubio gracilescunt, prius iterum uenæ concident in sicco per naturā corpore, quā in humido. Quin & serius quoq; reficitur ac difficilius. Quare longæ inediæ in eiusmodi corpore admodum medico suspectæ existunt. Quanto magis si utrobiq; calidū exuperet: Calida enim siccaq; corpora minime omnium famē ferre queūt, ut lōgius declarauit Galenus libro artis curatiuæ octauo, ubi aperte oppositū eius quod Auicenna docuit, ratione quoq; monstrauit. Omniū enim patiētißimum inediæ temperamētum statuit, quòd calido siccoq; maxime aduersatur, nēpè frigidum atq; humidū: intermedias uero tēperaturas, quò plus frigidi humidi'ue sibi asciuissent. Cæterum nō ea ratione dūtaxat circa biliosas naturas peccat, quod eas plus humidis inediā ferre asserat, uerum & quia dicit

cit ijs uinũ ex uſu eſſe permaximo. Sunt autẽ uerba ipſius eiuſmodi: Vinũ prætereà cholera rubea abundantibus confert, propterea quòd eam urinã prouocãdo expellit. Hæc enim falſitatis ſuſpitionẽ non paruam præ ſe ferunt. Credet enim ex his quiſpiam & in bilioſis quoq; uinum à te laudari. Quod tamen calidis naturis aduerſißimum dixit Hippocrates. Porrò ſi Galeni documenta hac parte nobis percenſere uolebas, prius oportuit uir præclare, uinorum diſtinctione habita, nõ quidem uniuerſim ea laudare, ſed ea ſolum quæ bilioſis iuuamenta ea præſtare poſſunt: id enim multo nobis utilius fuerit, quum aliâs dũ docere ſtudes, maxime errores ſeras. Non ita Galenus quẽ te ſectari par erat, hic nãq; cum pluribus locis, lõgius de uini differentijs uiribusq; diſputaſſet, aquoſo uino, leuiq; aſtrictione prædito, has tribuit dotes, ut ſcilicet & ab aquæ uitijs recedat, & à uini noxis longe abſit. Eſt autem hoc colore album, ſaporẽ auſterũ (ita enim leuiter aſtringẽs apud Galenum audiendum eſt, nam acerbum poſtmodum id dicemus, quòd ualẽter atq; iniocunde aſtringat, qualia & multa hodie guſtamus, nã et auſtera uina, et acerba quoq; in precio ſunt.) Hæc dixi iucũdißime Paule in homuncij illius gratiam, qui in Galenica diſciplina ſe nemini ſecundum putat, quiq; noſtræ tẽpeſtatis medicis ferè oĩbus urbis noſtræ, multo hominũ dãno præfertur: meminiſti enim quo pacto auſtera uina ea eſſe aſſerat, quæ flaua calida fauces caputq; tẽtantia maxime ſunt, quæq; hodie multi emũtur. Quũ enim ſemel inueniſſet nobile Sabinũ à Galeno auſterũ dici, At quæ nã (inquit) eſſe põt in tenui atq; aquoſo uino nobilitas? ſimul & Creticũ deguſtans, quo

ipſum auſterum eſſe cõtenderet, talem præ ſe ferebat uul=
tum: qualẽ Veſpaſiano Cæſari extitiſſe hiſtoriæ tradũt.)
Eiuſmodi igitur uinum eſt quod bilioſis ex uſu eſſe Gale
nus uoluit, quod inquam oĩno ut Hippocratis uerbo utar
oligophorum eſt, ac frigidum, cuius dotes cum pluribus
locis extollat Galenus, tum maxime in libro de tuenda ua
litudine. Ad bilioſa inquit excrementa mitiganda aut ua=
cuanda ualde idoneum eſt, quum & bilis acrimoniã fran
gat, ac per urinam ſudoresq́; eijciat. Neutiquam ſilentio
prætereundum uidetur, quod cum ueterum nobis parci=
tatem pro exemplo proponeret Auicenna, eos non cibo=
rum uarietate ſe implere conſueuiſſe ait: uerum carnẽ ſo=
lam mane guſtare ſolitos, in cœna uero ſolum panem. En
uerba ipſius: In tempore quoq; antiquo qui exercitaban=
tur (magis ad mentẽ ipſius leges (puto) qui negocioſam
ducebant uitam) iam fugerũt ab hoc. Contenti enim erãt
ſolius carnis eſu in mane, & ſolius panis in cœna. O' uti=
nã nobis modo accedat aliquis ex his qui eius animã ſorti
ti ſunt, qui, quos nã antiquos appellarit, exponat. Galeni
enim ætate admodum immutatus erat uiuẽdi modus ab eo
qui Hippocratis. Verum multo adhuc magis Paulo Aegi
neta ſcribente quod & ipſe de febribus agẽs teſtatur. Sed
qualiſcũq; ea ætas extiterit, quæſijſſe oportuit ubi nã ad=
eo fatuã uiuendi formulã legerit aut audierit, ut pranſuri
rapaciũ inſtar ſolas guſtarent carnes, panẽ uero ſolũ cœ=
naturi. Ego uero tantũ abeſt ut credã aliquãdo apud be=
ne inſtitutas urbes eo modo uictitari (ſiqua enim barbaræ
gentes gerunt, non ea ſunt quæ nos ſuo exẽplo mouere
queãt) ut neq; ad ſauitatẽ tuendã cõdcere arbitrer. Ex=

ploſa

plosa enim iam diu eorum sententia est, qui plus cibi mane assumendum suadent, quo magis mirere quosdam huius hominis autoritate fretos, qui & antiquum illũ uiuendi modum laudasse uidetur aduersus Galenum *primum, mox & ueritatẽ ipsam, cõtrariũ scriptis asserere, uerosq́; ac* Galenicos *medicos etiam usq; ad conuitia incessere. Verum de his aliàs. Illud potius cõsiderandum erat, non bene ab eo* Galeni *uerba referri, de nutriente prout aduersus medicamẽtum diducitur: neq; enim unquam dulce excluderet* Galenus, *ni medicamentosam quampiam qualitatem secum admixtam habeat, qualis in melle & cinnamomo est. Tu uero qui qualitates omnes præter insipidam à ratione cibi amoues, malua, blito, atq; atriplici, aut siqua alia insipidiora sunt merito eris alendus.*

Tenues succos nõ esse uacuationi ineptos, dum mobiles sint. Nec bene rationem nosse Auicennam, cur turgens humor uacuandus sit. Iterum aduersus eum de coctionis naturã uiribusq́;, nec medicum humores concoquere probe dici.

V*Erba principis* Aboali: Humoris *aũt colerici digestio est, ut cõuersus à subtilitate fiat spissus, & aqua quidẽ frigida facit illud.* Quanq̃ *nulli dubium sit, nõ esse plerũq; crudos humores ante coctionẽ mouẽdos. Causam tamẽ, cur uetaret qñq;* Hippocrates *crudi humoris dimotionem, qñq; suaderet, nõ uidit Auicẽna. Nã si uidisset, neutiq̃ necessariũ putasset medico, ut tenues humores crassiores reddat. Quo uidelicet magis sint naturæ aut medicamento obsequentes. Succos enim tenuiores pellentium*

aut attrahentium uim frustrari ait. Cum igitur dixit Hippocrates turgentem humorem ab initio uacuari debere: hanc solam existere causam arbitratus est, quoniam scilicet eius prauitate accelerare cogamur: quia acutissimã accendit febrẽ, & timemus ne magnitudini morbi æger succumbat. Quare & hãc medici operationem intempestiuã esse ait, ac ueluti coactam, quẽadmodum si præter rationem aliquando cibare cogamur, hæc ille cum Hippocratis uerba exponeret. Erat tamẽ & altera multo magis efficax ratio, quam si uidisset, proculdubio minus multo errasset: ea est uacuandi facilitas, quæ & ex parte uacuandi humoris, nec non & impellentis naturæ se tenet. Quod enim mobile est, facilius diuelli trahiq; posse, quis est qui nesciat? Nam qui ex aduerso (inquit libro Aphorismorũ quarto) iam in aliqua parte firmati sunt humores, haud amplius trahenti obediunt priusquàm concoquantur: nam eo tempore & uincit iam natura, & secretionem molitur, quocirca eam adiuuantẽ sortimur. Cur igitur inquies turgente materia cum pulsu facilis sit, eam tamen natura non pellit? Verum medico opus est manũ porrigente: Satis enim irritatur, neq; habet uti dicis ex parte pellendi humoris controuersiam. An turgentia ea atq; mobilitas, nil aliud est quàm pulsio quædam humorum quæ nimirũ accidit, dum ualidiora membra ad alia tradũt, hæc uero rursus ad alia, donec in aliquam partem decumbant, quæ uel per naturã uel ex morbo paulò minus roboris habet. Accidet autem forte fortuna & ad excretoria membra transfundi, atque sanari ægrum. Veruntamen non semper ita contingit, quoniam natura eo tempore, ueluti furijs actitata, haud

tata, haud probe motus suos instituere potest. Quare probe dixit Galenus, opus esse manum porrigente quopiam, atq; ad excretorios meatus dirigente. Cum igitur turgentes humores sua mobilitate, faciles uacuatu sint, mobiles uero sua tenuitate existant: Cur nam ab eo dictum est humoris tenuitatem uacuationi obsistere, atq; idcirco crassos fieri oportere, etiam frigidæ potu? Ego uero Galenum obseruans, ubi de humoris præparatione meminit craßitiem duntaxat aut uisciditatem corrigi oportere audio. Illam quidem, eo quod crassus humor motui ineptus est, ac per angusta uenarum ora ferri nequit: hanc autem, quoniam quæ suo lentore adhærẽt, uelli haud facile possunt. Sunt tamen aliqua quæ fortè minus exercitatis negocium facessérent. Ac primum id quod in destillationibus, & grauedinibus contingit. Quæ enim per nares expurgantur, si quidem tenuiora sint, nequicquam nititur natura sternutamentis expellere: quod si paulo craßiora fiant, facile fuerit. Quæ item screatu aut tußi educi solent, hoc idem commodi, aut incõmodi patiuntur. Quamobrem & tunc concoctam iam destillationem dicimus, quoties craßitudinis aliquid sibi asciuit, quoniam & expui facilius eo tempore potest. Dehinc si naturam ipsam, dum uitioso humori pellendo se accingit, craßiorem eum reddere cernimus (hoc enim cum in screatibus appareat, non minus tamen & in ea quæ in uenis fit coctione: ubi quæ ab initio tenuis urina extiterat, procedente mox tempore pinguior euadat, unà & quæ in ea pendent) cur non & medicus, eam imitatus, atq; eius operum diligens auxiliator, craßiores reddere enitetur tenues succos? Si

enim ut Auicēna dicit humoris tenuitas ex usu foret, atq; ea ratione facile pelleretur humor, cur non ilico expulsio nem moliatur natura? signum itaq; est quippiam aliud, præter hæc exigi, quod operi faueat: hoc autem est conco ctio: concoctio uero ea est, ut quod tenue fuerit, crassum fiat, quemadmodum res ipsa ex euentu demonstrat. Non minus & Galenus huius sententiæ extitisse uidetur, cum in eo libro, qui de constitutione medicatiuæ artis, inscribitur, ait, Oportere medicum excessus omnes corrigere, craßiora quidem tenuitate, tenuiora uero craßitudine. Verum ad hæc in hūc sanè modum fiet satis. Quod enim primum de grauedine ac destillatione obijciunt, neutiquam negandum est. Neq; enim craßitudine modo participare debent, quæ sternutamento, aut tußi expellenda sunt, uerū & uisciditate nonnulla, cuius rationem facile est uidere. Cum enim ui aëris pelli debeat horū unumquodq;, expedit ut lētore & craßitie materia participet, ne spiritu permota difflet, ac cedat, quæ enim pelli debēt, aliqua etiā ex parte opus est pellenti obsistere, non adeo tamen ut uiolentius inhæreat, tunc enim mouētis aëris uim superaret. Num igitur & uitiosi succi, qui in uenis est, pulsio, craßitiem exigit huius exemplo? Nequaquam: neq; enim aëris impulsu perficitur, uerū expultrice facultate, suis usa instrumentis: de quibus ubi de usu partiū disserit Galenus, satis sermo fuit. Quo igitur mobilior succus ac tenuior extiterit, eo impelletur facilius, non sicut in catharro contingebat. Porrò quod de actione naturæ obijciebatur, hoc modo dilues. Præsciri itaq; uelim, pellendos humores nō unica ratione, in corpore reperiri, uerū uagari quādoq;,

atq;

atq; turgere, quandoq; uero in parte quapiam firmatos quiescere, quæ etiam ueluti focus est febris. Sic igitur dicebat Hippocrates: Qua parte corporis sudor est, aut calor, ibi morbũ esse significatur. Atq; hoc pluries accidere dixit Galenus, quoniã plurima nõ turgent. Cũ igitur hæc ita se habeant, magni profecto interest, siue hoc, siue illo modo uitiosi succi se habeant: si quidẽ enim mobiles sint, purgari ilico poterunt: Sin autem quieti, fieri nequit, ut aut natura, aut arte ante coctionem expurgẽtur. Ita enim & Galenus ait: Quum humores mouẽtur, ac per corpus feruntur, nondũ in aliqua parte firmati, tũc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo eget manũ porrigente, & hũc humorẽ motum ad aluum ducẽte. Quum uero in aliqua parte firmati fuerint, nullo modo mouere oportet, scilicet antequam cõcoquantur: multa enim sequi incõmoda, siquis dimouere tentarit, dixit Hippocrates. Nõ igitur ibimus inficias, humores tenues si quidẽ aliquã partẽ quieti obsederint, coctionẽ exigere, ut abijci à corpore queãt, uerũ nõ ex eo ut crassiciẽ adipiscãtur, quẽadmodũ uoluit Auicẽna (hãc etenim & attractiõi medicamẽti, & pulsiõi naturæ obsistere certũ est: quã rẽ in sudoribus, atq; urinis maxime uidere est: qñ quæ eiusmodi uijs uacuãtur, per angustos meatus ferri debẽt) sed potius quatenus edomiti, ac naturæ obsequẽtes redditi: absq; molestia aut labore multo ad cõueniẽtia uacuationis loca mittãtur, aut trahantur. Quod si concocto iam humori accidat, ut paulo crassior euadat (cũcta enim quæ à calido patiũtur euaporante, scilicet humido tenui, aliqualiter crassescere uidemus) minime debuisti, ea de causa documentum afferre,

quod

quod ſcilicet tenuitas uacuationi obſiſtat, ſitq́; ex uſu craſ ſicies. Verum id potius expeti, coctionem ſcilicet, quæ ni mirum craßiciē quampiam nequit effugere. Cum igitur hæc ita ſe habeant, nō leuiter culpandus nobis Auicenna uidetur, qui medicis ſuadeat, quo ſcilicet humores tenues concoquant, atq; expulſioni parent, ut frigidam ægris bi lioſis exhibeant, dum putrida laborant. Cum tamen prius quàm humores concocti ſint, eam omnino Galenus pro= hibeat, niſi res urgeat ualidißime, ut mox dicetur: Verum non modo ea ratione peccant noſtri medici, quod Auicen næ obtemperantes, frigidā intempeſtiue exhibent ægris. Verum quod frigidas quoq; poteſtate potiones, imò & aſtringētes quoq; inuenere: quamobrem & granatorum ſucco potant, & aſtringentes fructus, quale omphacium eſt, ſeu aurea mala atq; eiuſmodi multa in ægrorum per= nitiem. Quæ omnia ipſis ex Auicenna hæreditario conti= gere, qui ubi febres quæ ex putredine curat, præſertim peſtilentes, talia conſulit. Quod uero poſtremo ex Ga= leni uerbis adiectum eſt, nulla ex parte dictis aduerſatur, ſi quorſum ea dixerit, quis aduertat. Ibi nanq; aperte, de ea artis parte ſermonem habet, quæ ſanitatem tuetur: opti me itaq; præcipit, ſuccos mediocritatem quandam ſeruare oportere, ita enim minime putreſcent, naturæ chari, atq; utiles. Porro ſi craßi extiterint, extenuante uictu uten= dū, de quo abunde in libro de tuenda ualetudine ſcripſit: Sin tenues nimium, admixta nimirum ſanie multa, ſeroſo item aut bilioſo excremento ea expurganda, uictusq; inſti tuendus, quò minime huiuſcemodi ſuccos gignat. Num igitur & quū tenues ſuccos à corpore abijcere in animo

eſt, aut

est, aut semiputridos putredine expoliare, crassos reddere tentabimus? Minime: neq; enim coctio huiusmodi est, uerum alteratio quaedam, ut mox dicemus. In plenũ aliud est uictum instituere, quo mediocris sanguis fiat, aliud uitiosum humorem expulsioni facilem reddere. Quòd si dicant, Galenũ quoq; huiuscemodi auxiliorũ genere usum: quando in coli dolore, qui quidem ex acri ac mordẽte humore oriebatur, infundi per sedem suadet, quae frigida potestate existunt, quale est opium, altercum, mandragora: quoniam, inquit, inter caetera commoda quae ex his contingãt, illud nimirum est, quod humorem tenuem cogũt, crassantq́;, ac uehementem calorem obtundunt. haec ibi. Verum qui sic dubitat, sic opponit, neutiquam aduertisse uidetur Galenum ibi aduersus symptoma pugnare, neq; enim aut concoquere humorem, aut à corpore abijcere nititur, sed dolorem interim lenire, simul & doloris causam obtundere, nempe acritudinem, quod optime ea praestant. Vbi uero saepius de coctione mentio incidit: dignum consideratione est, uidere, quàm inepte de ea sentiat Auicenna. Is itaq; cum sanationem putredinis, concoctionẽ dixisset libro quarto, eius naturam his uerbis declarat: Intentio in digerendo est aequare substantiam materiei, ita ut fiat praeparata ad expulsionem facilem: Aequationem uero explanauit, dum inquit, Digestio in grossa est aequatio cum subtiliatione, In subtili cum ingrossatione. In cuius quidem rei notione, mirandum est uirum philosophũ, & quem in definitiua arte quippiam profecisse par sit, per ea quae posteriora sunt, & consequentia definisse. Neq; enim aliud fuerit, coctionis naturam ita accepisse

quàm

quàm ſi motum per id quod eſt calidum gignere, aut rarum facere definias. Porrò uidetur coctionis uocabulum quippiam prius, quod & cauſa ſit, afferre: inſequi uero poſtmodũ, ut ea quæ coctione elaborata ſunt, facile excernãtur. Dicẽt fortaſſe uti ſolẽt, digeſtionis uocabulo (quod loco coctionis uſurpat) eam actionẽ intelligere Auicennã, quam ſuis auxilijs medicus efficit, proinde & aliã quoq; eſſe naturæ actionem, quam & coctionẽ medici dicere ſolent: de qua ſermo nobis modo non eſt. Cæterum prudentes hos uiros (quorum ſtudium eſt huiuſmodi deliramenta tutari) mihi dixiſſe uelim, cur primum nomina confundunt, ac coctionis uocabulum ei tribuunt, quod proculdubio longe à coctione diſtat. Scimus nos reddere bonũ medicum ſuccum uitioſum placidiorem, ac minus naturæ rebellem: quo facilius confici ac pelli queat, dum diſſecat, attenuat, detergit: ſed & alijs quoq; auxilijs, quæ quidẽ eadẽ ratione, digeſtionis uocabulo comprehẽdenda erãt, qualia ſunt alterationes omnes, quas uno uerbo putredini aduerſari dixerat, tertio artis paruæ: quas etiam artis curatiuæ libro undecimo abunde docet. Siquis tamen ex his coctionem fieri dicat, nil aliud fuerit, quàm ſi molarem lapidem, aut coquum, cibum coquere, ac conficere dicamus. Sed ut ad Auicennam reuertamur, non decuit profecto talem ac tantum medicum coctionis uim atq; naturam ignorare, nec ſi nouit eam ſilẽtio præterijſſe: quin potius ignorantiæ arguendus eſt, ut qui eandem ſpecie actionem eſſe putarit, & quam primum natura ipſa exercet, & quam auxiliatrix medicina: quod hinc patet. Cum enim putredinis ſanatiuas cauſas doceret (quamuis

primas

primas & maximas dimittat) seorsum ab alijs digestionis meminit, his uerbis: Necesse est ut digeratur, aut uacuetur. At nulla potest esse digestio quæ putredinem sanet, præter coctionem illam, quam natura molitur. Quòd si ita se res habet, cur statim eam definis digestionem quæ à medico est. Præterea nisi digestionem uocabulum aliter subinde accipiat, atq; in continua æquiuocatione uersetur, certum est, idem intellexisse eum, cum Hippocratis & Galeni uerba de digestione ab eo dicta, referret, ac postmodum, cum digestionis definitionem posuit. Cum uero res hæc scitu digna existat, neq; à principe nostro Auicenna satis declaratum sit, quid coctionis uocabulo ueteres intelligãt, seu quam uim habeat, adeo medicis expetita concoctio, operæprecium fuerit, quæ à Galeno super ea materia scripta sunt, breuibus transigere, ac pro uiribus enucleare. Est igitur coctio, alteratio ea quæ in humido fit, ab innato corporis calore, mixturam perficiens. Dico autẽ innato calore, quoniã ab eo prima est coctionis radix. Neq; enim alia ratione, extrinsecis calidis iuuari solet, nisi quatenus huic robur addunt. Atq; alia quidem qualitatis similitudine adaugent: alia uero emplastica ui, qua ipsum digeri prohibent. Quod si concocta ipsa plurimam perfectionis differentiam sortiantur, hoc nimirum ex succi natura est. Alia enim ullatenus perfici nequeunt. Alia iterum ita transmutantur, ut nutriendo corpori similia euadãt. Sunt & quæ medio modo se habeãt, ut quæ aliqua ex parte calidi actionem suscipiant, uerum omnino confici nequeant, propterea quod à putrescente calido, male habita sunt. Alia demũ nutrimenti rationem, non

Coctio quid.

non subterfugiunt, uerum sua natura difficilia sunt ut con coquantur. Primo itaq; genere putrescentia comprehenduntur, quæ quidem nulla ex parte corrigi queunt, uerũ à corpore penitus abijcienda sunt. Postremo uero genere ea continentur, quæ quidem initio calidi actionem suscipiunt, non eam tamen qua perficiantur: atq; hæc nõ æquidem putrescentia, sed cruda dicentur: Putredo nanq; corruptionẽ significat, cruditas uero coctionem imperfectã, quamuis cruditatis quoq; nomine, quandoq; putrescẽtia comprehendat Galenus: quæ mediam quandam naturam obtinent: ea nimirum sunt, quæ neq; omnino perfectam coctionem sortiri queunt, nec tamen cruda penitus, atq; actionis calidi expertia sunt. Hoc autem propterea euenit, quod humidum omnino alienum non est, ut uinci aliquo pacto nequeat: neq; iterum adeo familiare, ut perfectam alterationem suscipiat, quam & proprie coctionem dicimus: Cum enim iam in corruptionem tenderet, ac nutritioni minime foret idoneum, transmutatur in mediam quampiam naturam, eius scilicet quod omnino corruptum est, atq; eius quod corpori familiare efficitur. Pus itaq; fit à natiuo calore aliqua ex parte humidum ob tinente, non autem omnino, propterea quod ab alieno calore corruptionem nonnullam susceperat. Quod si con coctum iam pus existere dicimus: non quidem exactissimam illam coctionem intelligimus (nam & Aristoteles eam quæ in abscessibus accidit minus proprie coctionem appellari ait:) sed quia ab eo statu in quo prius constiterant alteratione facta, quoad scilicet fieri potuit bonitatis nonnihil acquisiere. Quæret itaq; quispiam non immerito,

Cruditas. Putredo. Pus.

rito, num aliquis corruptorum ordo corrigi queat, an penitus quæ ab externo calido quippiam passa sunt, innati caloris actionem frustrentur. Atqui his faciet satis Galenus ipse libro Aphorismorum secundo: ubi in hanc scripsit sententiam: Quemadmodum (inquit) acescẽte uino contingit quandoq; ut artis, aut naturæ beneficio ad pristinam redeat naturam, ita & si mox corruptio procedat, iam nõ poterit amplius reuerti. Hoc & in sanguinis corruptione accidit, siquidem enim leuem adhuc susceperit, corrigi poterit, sicuti undecimo artis curatiuæ, docet Gal. Sin maiorem, neutiquam poterit omnino innati caloris actione superari, neq; iterum uim eius omni ex parte effugiet, atq; hoc est mediam nancisci naturam, qualis in pure est. Quod si demum penitus corruptus sit, iam nullo caloris nostri opere iuuari potest. Verum igitur est, quod initio proponebatur, unicam quidem esse innati caloris actionem, & qua cibos afficit, & qua putrescentes succos: Cæterum non unicum sortiri finem, propter afficiendi corporis dispositiones. Iam igitur manifesto apparet, & quid nam humores concoquat, & quid nam concoctio sit: cur item multæ concoctorũ differentiæ existãt. Nam & Hippocrates cum de pure loqueretur, Laudabile est (inquit) si minime liuens, nõ fœtidum, quasi & coctionis eius quæ in pus uertit, plurimæ sint differentiæ. Est autem coctionis proprium ut putredinem cessare faciat, ut Galenus dixit, ea nimirum ratione, quod cum semel innatus calor externum superauit, insequitur in excoquendo humido mediocritas quædam, qua & omni acritudine exuitur, simul & praua omni ac rebelli qualitate,

quod & in cibis accidit, quũ probe cõficiuntur. Quamuis & quæ modo cõcocta sunt, ni citius abijciantur à corpore, processu temporis putrescant iterum, ut Galenus docuit. Quamobrem & quæ relinquũtur in morbis post iudicationem, recidiuas facere consueuerunt.

Nõ temere credendum absynthij succũ uentri inimicum esse: deq́ salsedine absynthij hallucinari Auicennam, atq; ex ipsius libro secundo pauca.

ABsynthij succum uẽtri inimicum esse scribit Auicenna, sed & post eum Mesues, ut qui ipsum plurimũ sectari soleat. Atq; hic quidem à Serapione, hic uero rursus à Dioscoride, qui capite de absynthio ita inquit: In potionibus tamen eum non probamus, stomacho enim nocet, & capitis dolores facit. Addiderunt hi causam, cur eiusmodi incommoda pariat: salsedinem, quam satis norunt, & uentri officere, & uomitum & aiunt ciere. Cæterum si ita se res habent, mirum profecto est, cur nõ modo eum potui tradant, Auicenna & Mesues, sed quod amplius mirere, ad uentris uitia eo utuntur, succũ nanq; absynthij appetentiam excitare aiunt. Hæc igitur acrius consideranti, non nihil suspitionis habent: neq; enim primum salsedo ea qualitas est, quam credamus nauseam uomitumq; ciere: proinde & uentri officere, quin potius ea quæ sale condiri solẽt (salgama uocãt) gustui grata sunt, atq; in quotidiana mensa recepta: contra, quæ salis expertia sunt, insipida fere, atq; inolida, demum omnino gustui ingrata reperies. Porrò esto sal nauseam ciens, ac uentri inimicum; num ea de causa absynthiũ fugies, quod scilicet

salsitudine

salsitudine abundet? Haud sanè: nam & si quispiã aerius gustarit, amaritudinem, atq; astringentiam ualidam in eo reperiet, atq; omni sui qualitate, uentri gratum; ni os amarore torqueret. Tu'ne igitur (inquies) Dioscoridi obuiam ire audebis? Ego uero neutiquam Dioscoridi obuiam ire timuerim, dum Galenũ aliter sentientem uideam. Is itaq; in libris simplicium pharmacorum de abrotano in hunc modum scribit: Inimicum est stomacho abrotanum, & seriphum: gratum uero absynthium. Nam amarũ omnifariam stomacho infensum est: austerum uero, & acerbũ, atq; uniuersim astringens omne stomacho amicum. Ea igitur est causa, cur hoc quidem uentri aduersetur, hoc uero minus: non autem salsedo, quã absynthio inesse Mesues & Auicenna scripsere: cum tamen salsus sapor non nisi seripho proprius sit: neq; ea ratione uentri inimicum eum esse asserat Galenus: sed quia amaritudinis multæ, astrictionis uero paucæ particeps existat. Cum igitur multis modis peccet ratiocinatio hæc, atq; idcirco nullam fidem conclusioni faciat, multo satius fuerat Auicennæ, experiri num huiusmodi incommoda pareret absynthij succus: quàm ubi semel id scriptum inuenerat, ratione quoq; cõfirmare uelle. Quod si fecisset, haud temere multa pronunciasset, quale est quod apium capiti inimicũ sit, quod radix pentaphyli perniciosa, quod ancusa ualidißime menses cieat, atq; alia multa, quæ experientia falsa esse monstrasset: neq; iterum difficile est in plurimis uidisse erroris causam, atq; originem: plantarũ enim notitiæ imperitus, sæpius æquiuocatione aliqua decipitur, quale est quod de absynthio pauloante dicebat. Cum enim & seri

phum quoq; absynthiũ dici soleat, hinc factum est, ut quã huic salsedinem Galenus tribuit, isti uniuersim ad absynthium transtulerint. Nam quod de pentaphyli radice ait, nullus est qui non uideat, à colchico transumptum esse, æquiuocatione quadam, quoniam scilicet tam colchicum quàm pentaphylus, hermodactyli nomine censeretur? Verum non est modo nobis animus errores ipsius in simplicium medicamentorum uiribus aut natura annotare. Hoc unum tamen præteriisse nolim, quod initio secundi libri scribit, ubi summatim medicamẽtorum uires enarrat. Vix enim fieri potest, ut à quopiam uel minimũ medicinæ perito, dicatur carnis productiuam eam medicinam esse, quæ sanguinem superuenientem ulceri coagulet & exiccet: cũ enim Galenus libro tertio, ac deinceps in curatiua methodo de his dissereret, ne utiquam uoluit medicum quippiam per se operari, sed ueluti eum qui prohibentia longe amoueat: quamobrem & ea ratione carnem producere docet, si detergentibus & siccantibus modice utaris: tu uero imaginaris uim medicinæ esse, nõ naturæ, quæ sanguinem ipsum influentem coagulet, atque in carnis speciem, ac consistentiam ducat. Verum hæc parum quoque in ea arte exercitatis nota erant: quamobrem non est cur de his loquamur amplius.

FINIS.

